Projekt

UCHWAŁA NR .....
RADY MIASTA RACIBÓRZ

z dnia ..... 2022 r.

w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.), art. 8 ust.1, art. 10 ust. 1-2, art. 11 ust. 1-4 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485) zgodnie z Uchwałą Nr XXII/300/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 października 2016 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z Raciborską Radą Działalności Pożytku Publicznego lub organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji przeprowadzono przedmiotowe konsultacje. w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z Raciborską Radą Działalności Pożytku Publicznego (Dz. Urz. Woj. Śl. z dnia 8 listopada 2016 r., poz. 5641)

Rada Miasta Racibórz
uchwala, co następuje:

§ 1. Mając na celu realizację procesu rewitalizacji wyznacza się obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji w Mieście Racibórz, których granice przedstawia mapa ewidencyjna w skali 1:5000 stanowiąca załącznik nr 1 do Uchwały oraz mapa poglądowa stanowiąca załącznik nr 2 do Uchwały.

§ 2. 1. Obszary, o których mowa w §1, stanowią tereny znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności ubóstwa, bezrobocia i przestępczości, a także występowania negatywnych zjawisk o charakterze technicznym.

2. Diagnoza potwierdzająca spełnienie przez obszary o których mowa w §1 przesłanek ich wyznaczenia stanowi załącznik nr 3 do Uchwały.

§ 3. Obszar rewitalizacji stanowi 4,87% powierzchni miasta i na dzień przyjęcia Uchwały jest zamieszkały przez 25,39% mieszkańców Miasta Racibórz, zgodnie z ewidencją ludności prowadzoną przez Wydział Spraw Obywatelskich Urzędu Miasta Racibórz.

§ 4. Traci moc Uchwała Nr XV/184/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr .....
Rady Miasta Racibórz
z dnia ..... 2022 r.

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI W MIEŚCIE RACIBÓRZ

Legenda

- Granice jednostek ewidencyjnych
- Granice obrębów ewidencyjnych
- Działki ewidencyjne
- Budynki
- Granice obszaru rewitalizacji
- Granice obszaru zdegradowanego

Podkład: treść mapy zasadniczej

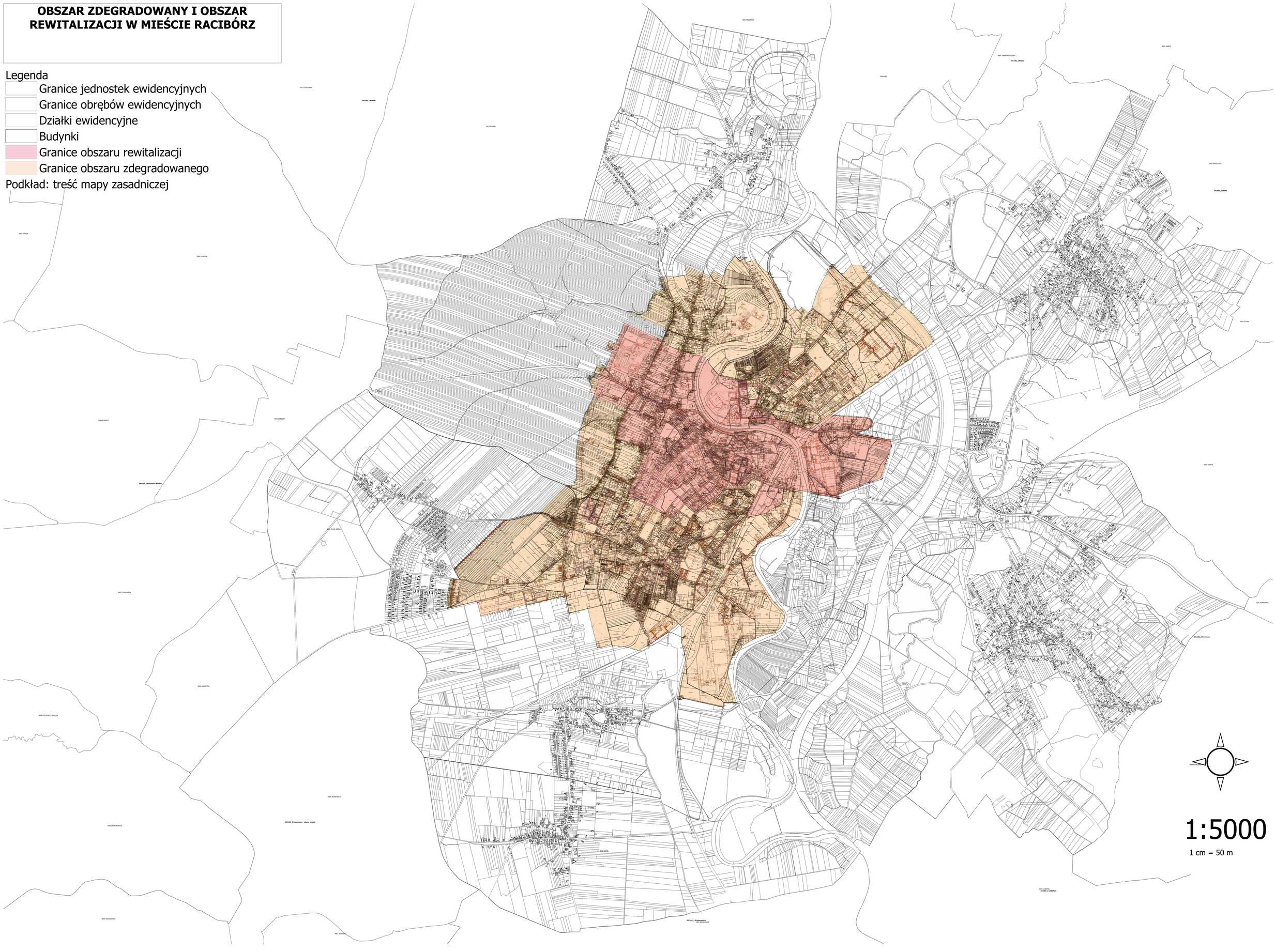

1:5000

1 cm = 50 m

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr .....
Rady Miasta Racibórz
z dnia ..... 2022 r.

OBSZAR ZDEGRADOWANY I OBSZAR REWITALIZACJI W MIEŚCIE RACIBÓRZ

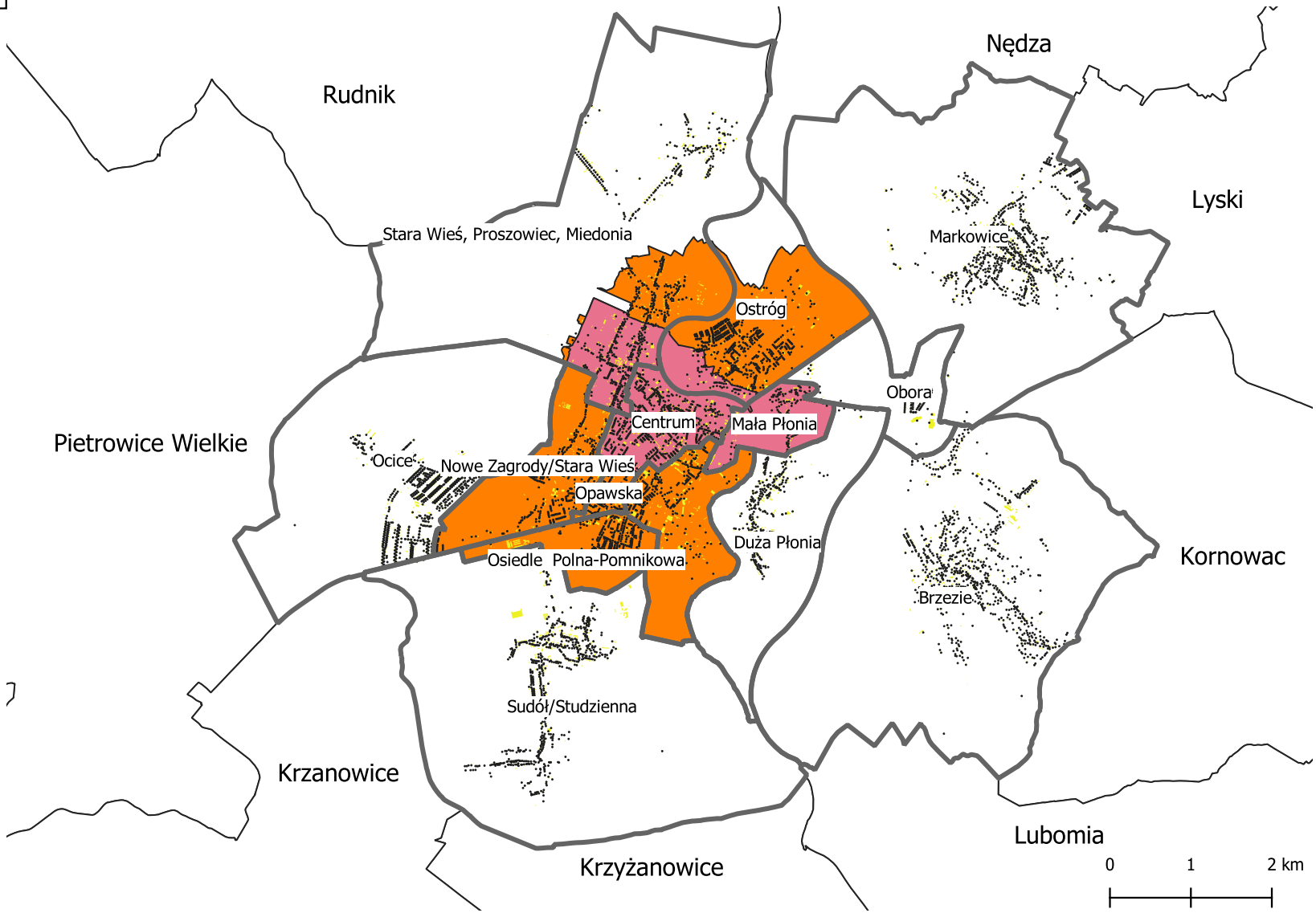

Załącznik Nr 3 do uchwały Nr .....
Rady Miasta Racibórz
z dnia ..... 2022 r.

RACIBÓRZ
1217

DIAGNOZA NA POTRZEBY WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO ORAZ OBSZARU REWITALIZACJI MIASTA RACIBÓRZ

Projekt (wersja 2.)

Materiał uwzględniający wnioski z konsultacji społecznych projektu Uchwały Rady Miasta Racibórz w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz, przeprowadzonych w terminie od 18 marca do 16 kwietnia 2022 r.

Racibórz, kwiecień 2022 r.

Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji Miasta Racibórz

Załącznik nr ... do Uchwały nr … Rady Miasta Racibórz z dnia ….

Urząd Miasta Racibórz
ul. Króla Stefana Batorego 6, 47-400 Racibórz
www.raciborz.pl

Niniejszy dokument został opracowany przez InnoCo sp. z o.o. z siedzibą w Gliwicach na zlecenie Miasta Racibórz, w związku z realizacją prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji dla Miasta Racibórz do 2030 roku.

Zespół autorski: dr Piotr Gibas, mgr Agnieszka Majorek, dr Adam Polko.

Wsparcie w pracach diagnostycznych zapewnił zespół Wydziału Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz (tel. +48 32 7550 633, e-mail: rozwoj@um.raciborz.pl).

Treść skonsultowano z Zespołem ds. opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Racibórz do roku 2030 powołanym przez Prezydenta Miasta Racibórz.

Dokument został sformatowany w sposób zapewniający dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami.

Spis treści

Wstęp 4

I. Proces i metodyka delimitacji 6

II. Wnioski z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2014-2020 9

III. Uwarunkowania społeczne 12

Demografia – gęstość zaludnienia 12

Demografia – obciążenie demograficzne 14

Demografia – ubóstwo 15

Demografia – bezpieczeństwo 18

IV. Uwarunkowania gospodarcze 19

Gospodarka – przedsiębiorczość mieszkańców 19

Rynek pracy – bezrobocie długotrwałe 22

V. Uwarunkowania środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne 24

Uwarunkowania techniczne – dostęp do infrastruktury sieciowej 24

Uwarunkowania techniczne – stan techniczny budynków 26

Uwarunkowania środowiskowe – zanieczyszczenia 28

Uwarunkowania środowiskowe – zagrożenie powodziowe i tereny zieleni 31

VI. Delimitacja obszaru zdegradowanego 34

VII. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji 38

VIII. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji po zakończeniu konsultacji społecznych 41

Spisy 43

Spis rycin 43

Spis tabel 44

Załącznik nr 1. Wnioski z warsztatów przeprowadzonych w dniach 02.02-10.02.2022 r. 45

Załącznik nr 2. Uwagi i propozycje zmian złożone drogą elektroniczną w konsultacjach społecznych 55

Załącznik nr 3. Obserwacje oraz wnioski ze spaceru badawczego w ramach konsultacji społecznych oraz spotkania podsumowującego spacer 56

Załącznik nr 4. Wyniki ankiety przeprowadzonej w ramach konsultacji społecznych 58

Wstęp

Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji stanowi pierwszy krok na drodze do powstania **Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Racibórz do 2030 roku** (GPR). Celem tego dokumentu, którego opracowanie przewidziano na 2022 rok będzie przygotowanie procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów miasta, w których zidentyfikowano koncentrację problemów społecznych w powiązaniu z problemami gospodarczymi, środowiskowymi, przestrzenno-funkcjonalnymi i technicznymi. Istotą wdrażania GPR jest również przywracanie do życia miejsc i obiektów, które utraciły swoje pierwotne funkcje, a które ze względu na potencjał przejawiający się strategiczną lokalizacją, walorami dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego, czy znaczeniem biznesowym, mogą stać się ponownie ważnymi punktami na mapie miasta, kształtującymi rozwój Raciborza i dobrobyt jego mieszkańców. Nie należy również zapominać, że GPR ma także cel praktyczny, jakim jest umożliwienie interesariuszom procesu rewitalizacji tworzenia projektów i ubiegania się o zewnętrzne źródła finansowania, szczególnie w zakresie krajowych środków publicznych oraz środków Unii Europejskiej, a także korzystania z instrumentów rewitalizacji zapisanych w cytowanej poniżej ustawie.

Proces rewitalizacji powinien przebiegać zgodnie z przepisami prawa zawartymi w Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 r. poz. 485 t.j.). Zgodnie z art. 8 pkt. 1 rada gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Przy czym:

- **Obszar zdegradowany** to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych współistniejących z problemami gospodarczymi, środowiskowymi, przestrzenno-funkcjonalnymi i technicznymi. Obszar zdegradowany wyznacza się w oparciu o zestaw wskaźników dotyczących m.in.: demografii, bezrobocia, ubóstwa, bezpieczeństwa publicznego, a także na podstawie konsultacji społecznych, w trakcie których przeprowadza się pogłębioną diagnozę problemów oraz identyfikuje miejsca i obiekty wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych.
- **Obszar rewitalizacji** to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Wyznaczenie obszaru rewitalizacji jest decyzją strategiczną, wskazuje się bowiem część miasta, w której do 2030 roku będą skoncentrowane działania podejmowane przez miasto Racibórz wspólnie z tzw. interesariuszami rewitalizacji, którymi są m.in: mieszkańcy, właściciele i użytkownicy nieruchomości, przedstawiciele sektora biznesu, jednostki

organizacyjne samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Dla obszaru rewitalizacji należy sformułować wizję, cele i kierunki działania oraz określić projekty rewitalizacji, które powinny tworzyć spójną wiązkę, komplementarnych względem siebie działań.

GPR opracowany dla obszaru rewitalizacji, który zostanie wyznaczony przez Radę Miasta Racibórz, będzie stanowił kolejną edycję programu rewitalizacji, a jednocześnie będzie jednym z dokumentów wykonawczych do Strategii rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030, przyjętej uchwałą Rady Miasta Racibórz nr XXXVIII/542/2021 z dnia 22 grudnia 2021 r.

W niniejszym dokumencie diagnostycznym odzwierciedlono proces wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Raciborzu. Na początku omówiona została metodyka delimitacji wyżej wymienionych obszarów, ze szczególnym uwzględnieniem listy wskaźników i źródeł danych. Następnie odniesiono się do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020, wskazując sprawy, które powinny być kontynuowane w obecnie tworzonym programie. Kolejna część dokumentu stanowi prezentację wyników diagnozy problemów w podziale na kwestie społeczne, gospodarcze oraz środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Szczegółowa diagnoza, wsparta wynikami spotkań warsztatowych oraz analizą dotychczasowych działań rewitalizacyjnych pozwoliła na przedstawienie w kolejnych punktach propozycji zasięgu przestrzennego obszaru zdegradowanego, a następnie obszaru rewitalizacji.

I. Proces i metodyka delimitacji

Punktem wyjścia do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji były: zapisy art. 9 ust. 1 Ustawy z dnia 9 października o rewitalizacji (Dz. U. 2021 r. poz. 485 t.j.), postanowienia Uchwały nr XV/184/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz, decyzje podjęte w wyniku Uchwały nr XXII/423/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 26 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 (GPR) oraz treść Raportu z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020.

W Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020, przyjęto założenie o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na podstawie danych analizowanych w układzie przybliżonym do stref wyznaczonych w związku z realizacją budżetu obywatelskiego.

Obecnie zaproponowano podejście metodyczne bazujące na zaleceniach ministerialnych. Stanowią one, iż do diagnozy stanów kryzysowych w mieście najlepiej jest wykorzystywać jednostki modularne – komputerowo wygenerowaną siatkę pól pokrywającą całą powierzchnię gminy. Przeprowadzenie analizy dla jednolitych obszarów (najlepiej sześciokątów, ponieważ ich kształt jest najbardziej zbliżony do naturalnych granic jednostek osadniczych) ułatwia wyznaczanie wartości poszczególnych wskaźników oraz porównywanie wyników w sposób obiektywny. Jeśli to podejście nie jest możliwe, sugeruje się stosowanie tzw. jednostek pseudonaturalnych.

Jednostki modularne to pola podstawowe składające się z identycznych poligonów, generowane automatycznie. Mogą się składać z siatki kwadratów bądź innych wielokątów, np. heksagonów. Istotą jest cyfrowe pokrycie gminy siatką identycznych figur geometrycznych o przyjętych parametrach (np. kwadrat o boku 200 m). Następnie wszystkie dane są zbierane, przetwarzane i prezentowane w tych polach.

Przestrzenne jednostki pseudonaturalne nawiązują do różnego rodzaju układów osadniczych oraz granic naturalnych. Analizowanie danych w jednostkach pseudonaturalnych pozwala na uchwycenie problemów i procesów zachodzących w poszczególnych fragmentach gminy (dzielnicach, osiedlach) intuicyjnie i funkcjonalnie wskazywanych jako pewne najmniejsze, jednolite organizmy osadnicze.

Delimitacja krok po kroku, pod red. Wojciecha Jarczewskiego
Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, 2019

Na potrzeby przygotowania niniejszego dokumentu Racibórz podzielono jednolitą siatką analityczną, składającą się z sześciokątów foremnych o wysokości 100 metrów. Układ ten z powodzeniem wykorzystano wcześniej na potrzeby opracowania Strategii rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030. W sytuacjach, w których nie było możliwe pozyskanie danych dających się odzwierciedlić w tak opisany sposób, przyjmowano zdefiniowane powyżej podejście bazujące na jednostkach pseudonaturalnych.

Materiał statystyczny pozyskano z zasobów m.in. Urzędu Miasta Racibórz, Starostwa Powiatowego w Raciborzu, Powiatowego Urzędu Pracy, Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu oraz Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu. Najczęściej dane były pozyskiwane w układzie ulic, rzadziej adresów. Należy jednak zaznaczyć, że każdorazowo podlegały one generalizacji, tak aby przedstawiane w dokumencie wnioski nie naruszały zapisów Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1781.).

Zastosowane podejście metodyczne pozwoliło na wykorzystanie bardziej szczegółowych informacji niż miało to miejsce do tej pory. A co za tym idzie, umożliwiło przeprowadzenie pogłębionych analiz zlokalizowania i charakterystyki zjawisk problemowych.

W sytuacjach, w których posługiwano się danymi statystycznymi, każdorazowo miejsce problemowe wyznaczone zostało w odniesieniu do kwartyli wartości przyjętego do obliczeń wskaźnika. W statystyce kwartyle dzielą zebrane obserwacje na cztery równe, co do ilości elementów, grupy. W analizach wykorzystano drugi kwartyl (medianę) oznaczającą wartość, dla której połowa wskazań w mieście jest gorszych od tak rozumianej wartości przeciętnej – miejsca te na mapach są oznaczone kolorem pomarańczowym. Wykorzystano również trzeci kwartyl, oznaczający wartość, która „odcina" jedną czwartą najgorszych obserwacji dla miasta. Te szczególnie newralgiczne miejsca oznaczono (zamiast koloru pomarańczowego) kolorem czerwonym. Dane zagregowane do ulic zostały podzielone tylko na te heksagony, przy których znajduje się zabudowa mieszkaniowa.

Przedstawiane dane opisują zagadnienia takie jak: gęstość zaludnienia, obciążenie demograficzne, ubóstwo, bezpieczeństwo, przedsiębiorczość mieszkańców, bezrobocie długookresowe; a więc opisujące stan kryzysowy ze względu na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, w powiązaniu z charakterystykami opisującymi zarówno stan infrastruktury materialnej jak również jakość środowiska przyrodniczego warunkującego jakość życia mieszkańców. Uzyskane zobrazowania (ryciny zaprezentowane w tekście bez podkładu graficznego pozyskiwanego z www.openstreetmap.org) były następnie łączone, co dało przestrzenny obraz koncentracji negatywnych zjawisk społecznych współistniejących z problemami gospodarczymi, środowiskowymi, przestrzenno-funkcjonalnymi i technicznymi.

Rycina 1. Grafika spotkań realizowanych w ramach RewitalizujeMy Racibórz

Źródło: Urząd Miasta Racibórz.

Powyższe postępowanie stało się podstawą sformułowania propozycji delimitacji obszaru zdegradowanego, którą już na etapie diagnostycznym konsultowano z mieszkańcami w formule partycypacyjnej. W celu rozpoznania opinii oraz najważniejszych potrzeb interesariuszy w dniach od 2 do 10 lutego 2022 r. przeprowadzono warsztaty (zob. rycina 1.). Spotkania te realizowano w formie dyskusji plenarnej oraz w formie on-line. Stanowiły one zachętę dla mieszkańców, w tym: przedsiębiorców, zarządców nieruchomości oraz przedstawicieli środowisk obywatelskich do wypowiedzenia się na temat istniejących problemów oraz potencjałów, które mogą być podstawą działań rewitalizacyjnych. Bezpośrednim efektem tych konsultacji było wyznaczenie miejsc, które w przestrzeni miasta są szczególnie istotne z punktu widzenia procesu odnowy i budowania podwalin pod rozwój lokalny.

II. Wnioski z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2014-2020

Wyznaczając obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji na potrzeby GPR, którego horyzont czasowy będzie obejmował okres do 2030 roku należy odnieść się do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014-2020 (GPR 2014-2020). Wnioski z realizacji tego programu pozwolą wskazać tematy, które wymagają kontynuacji bądź stanowią punkt wyjścia do działań planowanych obecnie.

Obszar zdegradowany wytyczony w GPR 2014-2020 obejmował 6 stref: Starą Wieś/Proszowiec/Miedonię; Łąkową/Wandy/1 Maja; Nowe Zagrody; Osiedle Polna/Pomnikowa; Centrum; Ostróg. Kolejny etap analizy pozwolił wyznaczyć obszar rewitalizacji, który objął strefę Centrum, stanowiącą wtedy 1,8% powierzchni miasta i zamieszkaną przez 22,6% ludności Raciborza. Oba obszary wskazano na rycinie 2.

Rycina 2. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wg GPR 2014-2020

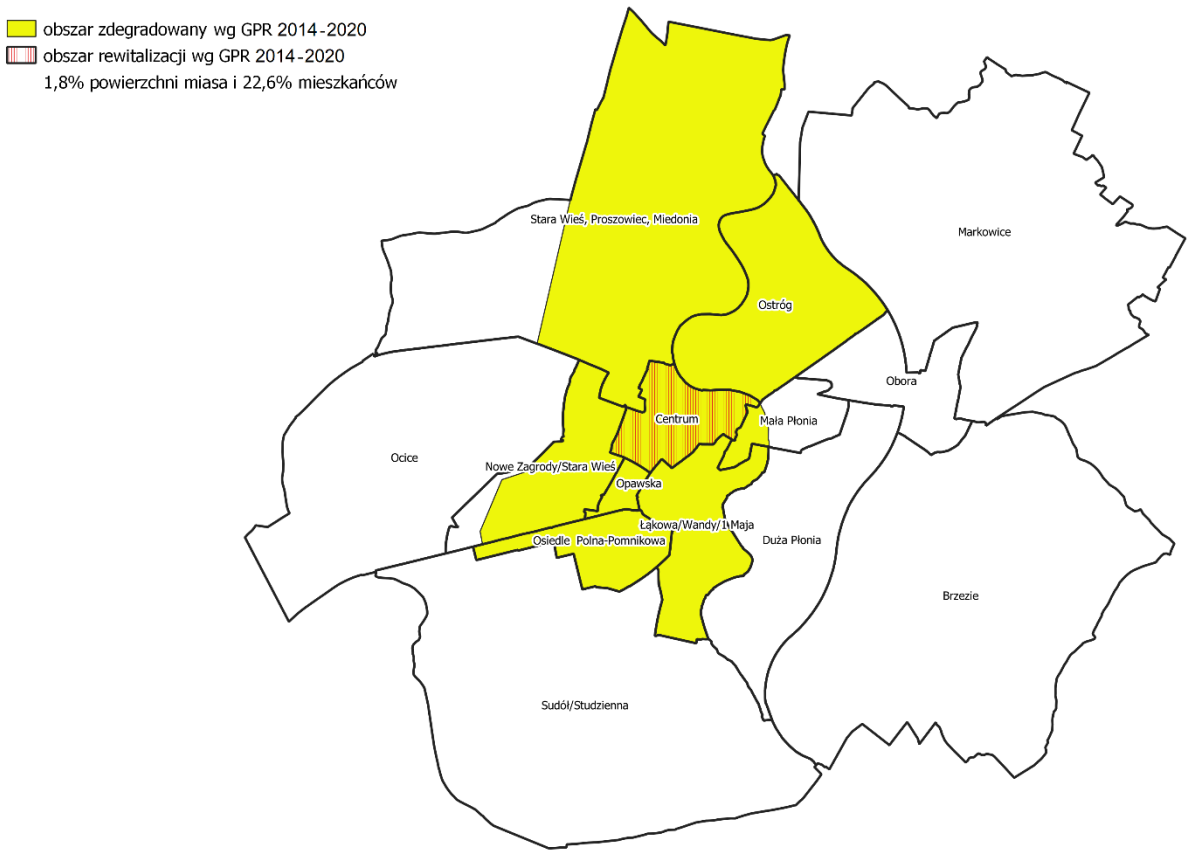

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr XV/184/2016 Rady Miasta Racibórz z dnia 24 lutego 2016 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz.

W GPR 2014-2020 założono trzy podstawowe cele: wzmocnienie kapitału społecznego, podwyższenie jakości sfery funkcjonalno-przestrzennej i technicznej oraz aktywizacja gospodarcza. Projekty rewitalizacji podzielono na dwie kategorie. Lista A obejmowała 23 przedsięwzięcia podstawowe, natomiast lista B – 27 przedsięwzięć uzupełniających.

W grudniu 2019 r. został przygotowany Raport z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Racibórz na lata 2014 –2020, pozytywnie zaopiniowany przez Komitet Rewitalizacji – z następującymi uwagami:

- Projekt nr A02 pn. „Poprawa bezpieczeństwa wokół głównego deptaku Miasta" należałoby uzupełnić o następujące działania, których nie przeprowadzono:
    - udrożnienie komunikacji z uwzględnieniem dojazdu służb ratowniczych do ulicy Długiej i ulic przyległych,
    - wyremontowanie podwórek stanowiących zaplecze ulicy Długiej oraz podwórek przyległych,
    - zapewnienie odpowiedniej kanalizacji i odwodnienia,
    - egzekwowanie zakazu jazdy rowerem obowiązującego na ulicy Długiej, zapewniając w ten sposób bezpieczeństwo osobom spacerującym po deptaku.
- Zadania niezrealizowane, tj. dotyczące Placu Długosza i budowy żłobka zrealizować lub publicznie wskazać dlaczego nie zostały zrealizowane.

Wnioski przedstawione w raporcie pozwalają stwierdzić, że zrealizowano przede wszystkim projekty środowiskowo-infrastrukturalne dotyczące poprawy efektywności energetycznej, połączonej ze wzrostem udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, wymianę istniejącego oświetlenia na oświetlenie o wyższej efektywności energetycznej oraz podjęto działania edukacyjne i promocyjne w zakresie OZE. Ponadto zrewitalizowano obiekty przeznaczone na funkcje biznesowe, udostępniane następnie w programie „Lokale na start".

Zrealizowano również większość tzw. projektów miękkich, przyczyniających się do integracji społecznej, w tym projektów poprawiających jakość przestrzeni publicznych w kwartale ulic: Stalmacha, Dąbrowskiego, Różyckiego. Należy do nich m.in. budowa miejskiego placu zabaw na terenie Ogródka Jordanowskiego przy ulicy Stalmacha. Z perspektywy kształtowania włączającej i dostępnej przestrzeni publicznej istotną rolę odegrał projekt „Zagospodarowanie Bulwarów Nadodrzańskich – Lewy Brzeg Odry w Raciborzu". Bardzo ważnymi projektami podnoszącymi jakość i standard usług publicznych były: „Przebudowa Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej wraz z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych jako likwidacja istotnych problemów społecznych na terenie Miasta Racibórz" oraz „Rozwiązanie problemów społecznych w Raciborzu poprzez rewitalizację zdegradowanych obiektów po byłej siedzibie Komendy Powiatowej Policji". Wzięto również pod uwagę zgłoszoną w 2019 r. rekomendację Komitetu Rewitalizacji – w 2022 r. ukończono budowę nowego żłobka publicznego.

Przegląd listy projektów, które nie zostały zrealizowane w poprzednim programie sugeruje, aby ponownie rozważyć uwzględnienie w obszarze zdegradowanym i obszarze rewitalizacji najważniejsze przestrzenie publiczne, takie jak: ulica Długa wraz z otoczeniem, Plac Długosza wraz z przylegającymi do niego ulicami oraz Rynek i inne przestrzenie, które potencjalnie stanowią reprezentacyjne miejsca w centrum Raciborza. Pewne działania rewitalizacyjne zostały już podjęte, jednak wskazane byłoby kontynuowanie procesu rewitalizacji obszaru Centrum, ze względu na duży potencjał tej części miasta w kreowaniu funkcji o zasięgu ponadlokalnym w zakresie wydarzeń kulturalnych, rozwoju biznesu oraz usług, rekreacji i spędzania wolnego czasu.

III. Uwarunkowania społeczne

Demografia – gęstość zaludnienia

Według danych GUS, w Raciborzu w 2020 r. mieszkało 54 259 osób, o prawie 6 tys. osób mniej niż przed dwudziestu laty. W układzie stosowanego przez samorząd podziału miasta na strefy, w 2020 r. najwięcej osób mieszkało w Centrum (10 392 osób), w obszarze Nowe Zagrody (6 869 osób), w Ostrogu (6 048 osób), w obszarze określanym mianem Łąkowa/Wandy/1-Maja (5 908 osób) i w obszarze Polna/Pomnikowa/Opawska (5 210 osób). Tereny te – zaznaczone na rycinie 3. kolorem fioletowym i czarnym grupują 45,5% mieszkańców i są miejscami o najwyższej gęstości zaludnienia. Mniejsze obszary, takie jak: Markowice, Miedonia, Ocice, Sudół, Studzienna czy Dębicz i Brzezie zamieszkiwane są przez społeczności liczące nieco ponad 2 tys. osób każda.

Rycina 3. Rozmieszczenie ludności w przestrzeni miasta

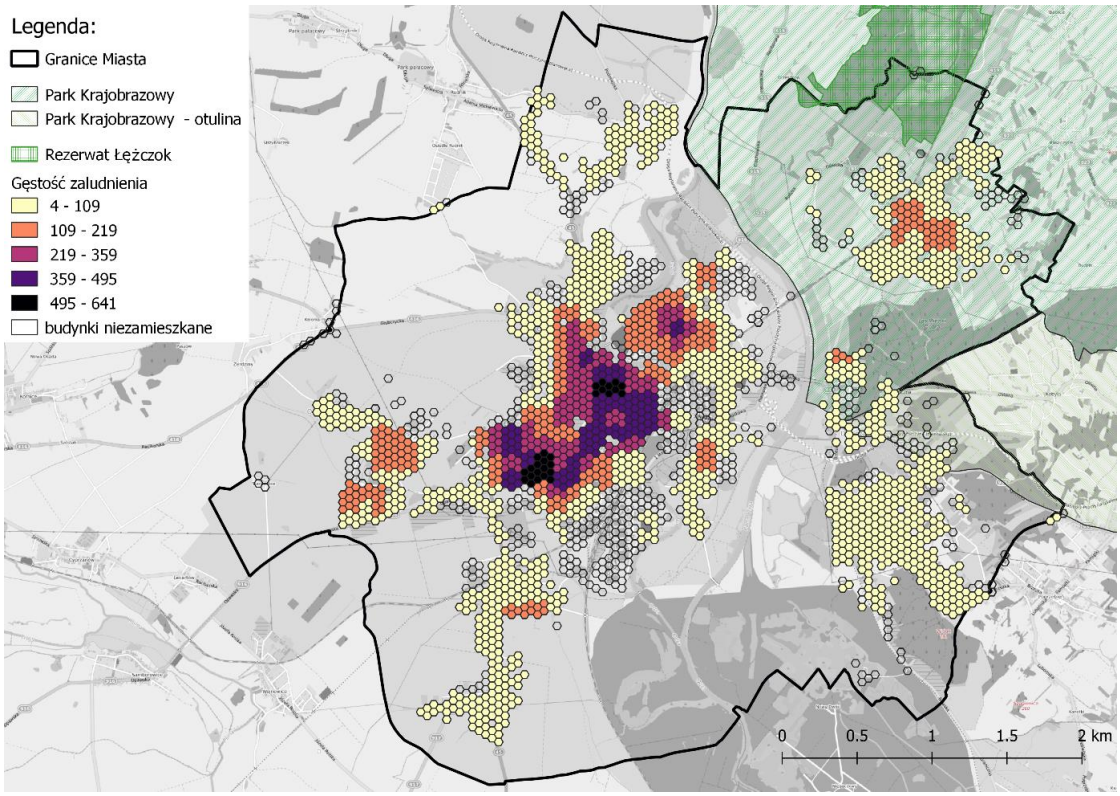

Źródło: „Diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna Raciborza" opracowana na potrzeby przygotowania „Strategii rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030", 2021 r.

Podobnie kształtuje się rozkład gęstości zaludnienia liczony liczbą mieszkańców zarejestrowanych przy danej ulicy w stosunku do liczby wszystkich adresów, które się przy niej znajdują. Połowa ulic liczy powyżej 3,29 osoby mieszkającej pod wskazanym adresem, ale w przestrzeni miasta są też miejsca, gdzie wskaźnik ten przekracza wielkość 5,33 osoby i dochodzi maksymalnie do nieco powyżej 60 osób na adres. 25 ulic najsilniej zaludnionych grupuje się w centralnej części miasta (rycina 4.).

Rycina 4. Gęstość zaludnienia – liczba osób przypadających na adres przy danej ulicy

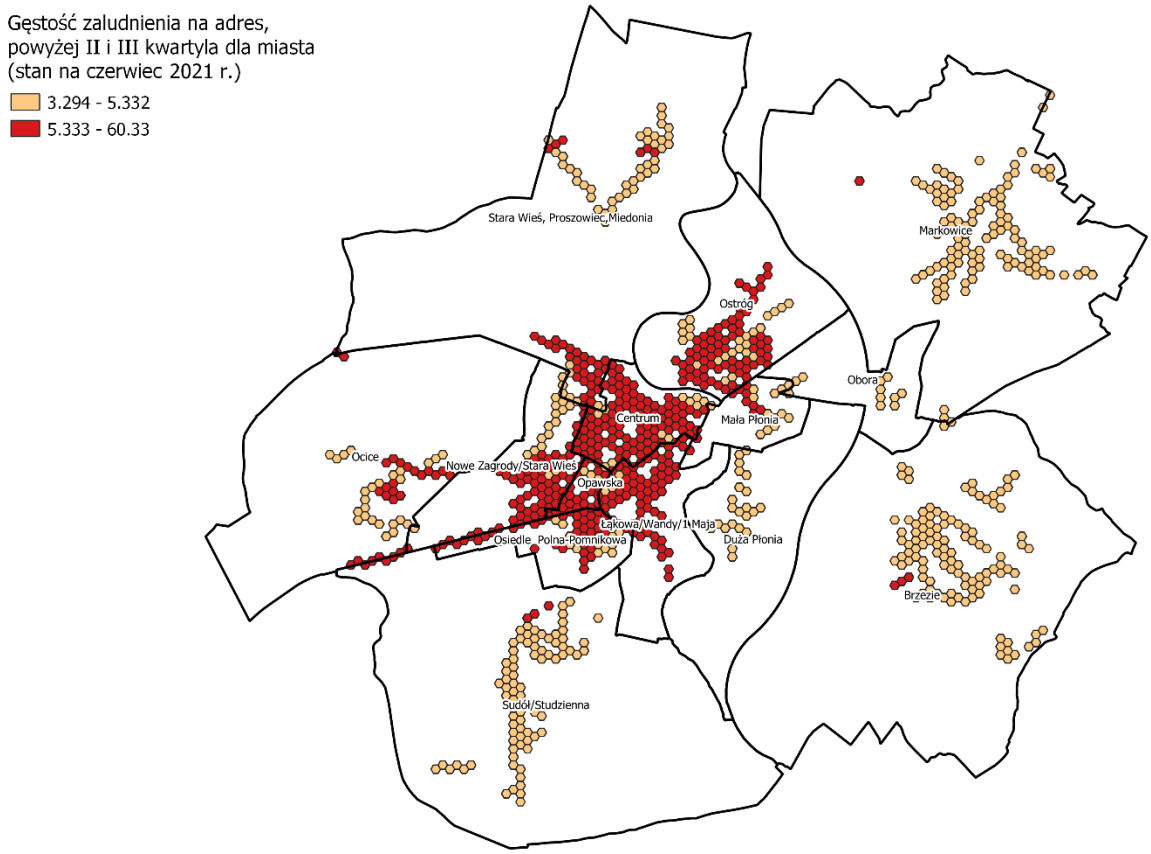

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

W Raciborzu dominującą grupą mieszkańców są kobiety w wieku od 55 do 65 lat, których udział w populacji miasta jest zdecydowanie wyższy niż mężczyzn w tej grupie wiekowej. Prawie tyle samo kobiet co mężczyzn jest w przedziale wiekowym od 30 do 39 lat. Wśród osób do 19. roku życia dominują mężczyźni. Miasto ma podobną strukturę wiekową do całości województwa śląskiego. Cechuje się bardzo niskim udziałem osób do 19. roku życia w strukturze wiekowej ogółem. W horyzoncie czasowym dziesięciu lat należy się więc spodziewać kontynuacji zmniejszania populacji miasta oraz wzrostu średniej i mediany wieku. Już obecnie Racibórz znajduje się w grupie gmin o największym obciążeniu demograficznym w swoim układzie funkcjonalnym[1]. Natomiast nie różni się znacząco od miast stanowiących grupę porównawczą[2].

1 Układ funkcjonalno-przestrzenny obejmuje gminy powiatu raciborskiego (Kornowac, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Nędza, Pietrowice Wielkie, Racibórz, Rudnik) oraz Kietrz i Baborów z powiatu głubczyckiego, Pawłowiczki, Polska Cerekiew, Cisek i Bierawa z powiatu kędzierzyńsko-kozielskiego; Lubomia, Pszów i Rydułtowy z powiatu wodzisławskiego; Jejkowice, Lyski, Gaszowice z powiatu rybnickiego; Pilchowice, Sośnicowice z powiatu gliwickiego oraz miasto Rybnik.

2 Do układu porównawczego wybrano miasta, które cechują się porównywalnymi do Raciborza funkcjami gospodarczymi i usługowymi oraz charakterystyką lokalizacji względem ośrodków subregionalnych i regionalnych. Do zbioru tego zaklasyfikowano: Kędzierzyn-Koźle, Rydułtowy, Wodzisław Śląski, Zawiercie i Żywiec.

Demografia – obciążenie demograficzne

W ostatnim dwudziestoleciu radykalnie zmieniła się struktura demograficzna miasta (rycina 5.). Znacząco zmalała grupa osób w wieku przedprodukcyjnym, a od pewnego czasu gwałtownie maleje także grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym. Miasto traci mieszkańców, nie tylko na skutek niekorzystnego bilansu naturalnego, ale również poprzez odpływ jego mieszkańców do innych lokalizacji w kraju i zagranicą. Pod względem migracji wewnętrznych (w kraju) – jak wykazały analizy prowadzone na potrzeby diagnozy strategicznej, Racibórz jest podobny do swojego otoczenia funkcjonalnego; natomiast w grupie porównawczej wypada nieco lepiej od pozostałych miast. W ostatnich latach nieznacznie zmniejszyła się skłonność do migracji zewnętrznych (za granicę) z Raciborza. Nie zmienia to jednak faktu, że w tym obszarze Racibórz wypada niekorzystnie zarówno na tle obszaru funkcjonalnego jak i grupy porównawczej.

Rycina 5. Dynamika zmian liczby ludności w Raciborzu, w grupach wiekowych, w latach 2000-2020 (2000=100)

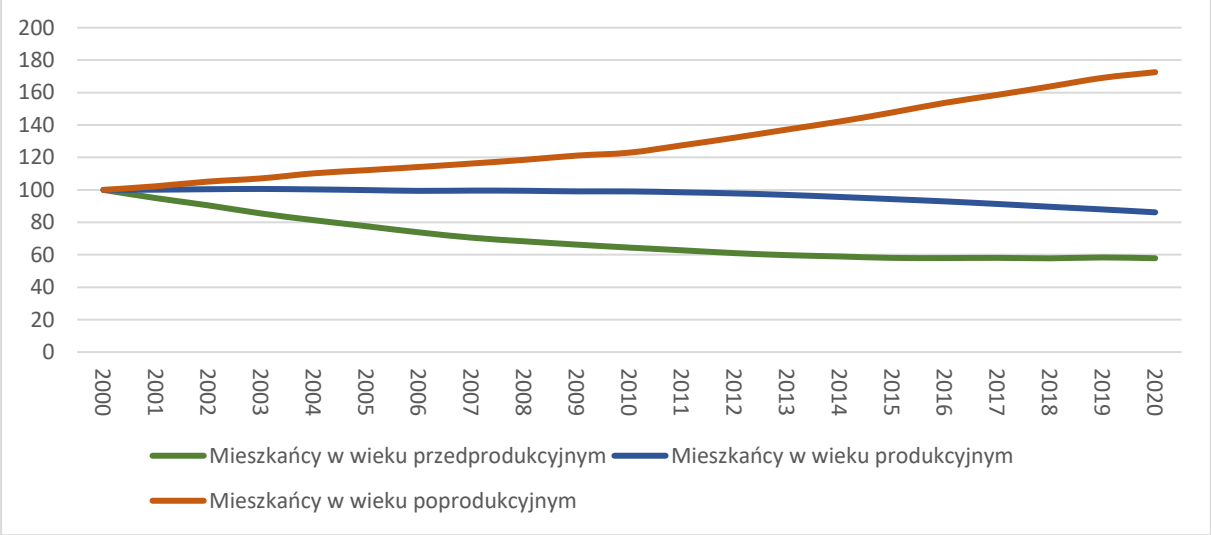

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwyższy wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na osoby w wieku produkcyjnym odnotowano w Centrum oraz na obszarach Opawska i w części osiedla Polna-Pomnikowa, a także w Dużej Płoni, co zobrazowano na rycinie 6.

Rycina 6. Wskaźnik obciążenia demograficznego

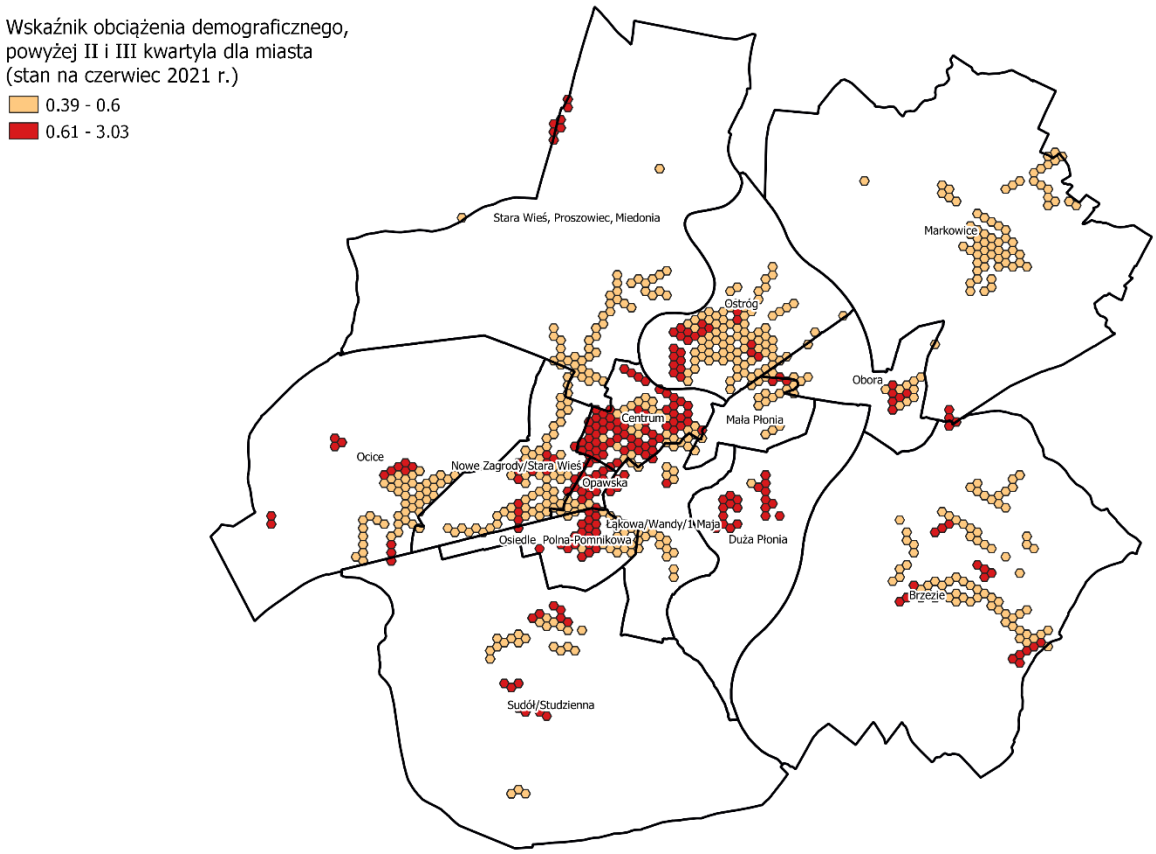

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Demografia – ubóstwo

Na podstawie informacji uzyskanych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu (OPS), zidentyfikowano obszary koncentracji problemów społecznych. Bezpośrednie wskazania dokonane przez przedstawicieli OPS (rycina 7.) dotyczyły sześciu obszarów: Centrum, Ostróg, Opawska, Łąkowa/Wandy/1 Maja oraz dużego fragmentu Osiedla Polna-Pomnikowa i zachodniego fragmentu obszaru Mała Płonia. Wskazane przez OPS miejsca stanowią zwarty obszar o dużej gęstości zaludnienia i dużej intensywności zabudowy.

Zgodnie z danymi Ośrodka Pomocy Społecznej w Raciborzu na dzień 30 czerwca 2021 roku wsparciem było objętych 800 rodzin. Z pomocy społecznej korzystało 898 osób, z tego 25 z tytułu ubóstwa, 65 bezdomności, 34 potrzeb ochrony macierzyństwa, 161 bezrobocia, 223 niepełnosprawności, a 233 długofalowej lub ciężkiej choroby. Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe wynosiła 761. Dodatki energetyczne otrzymywało 329 osób. Natomiast wypłaty z funduszu alimentacyjnego były udzielane 270 osobom. Świadczenia rodzinne pobierało 1 910 rodzin, w tym zasiłki rodzinne – 571. Z dofinansowania do posiłków w szkole korzystało 94 dzieci, a 61 rodzin było objętych programem "Niebieskich kart".

Rycina 7. Miejsca koncentracji problemów społecznych w opinii Ośrodka Pomocy Społecznej

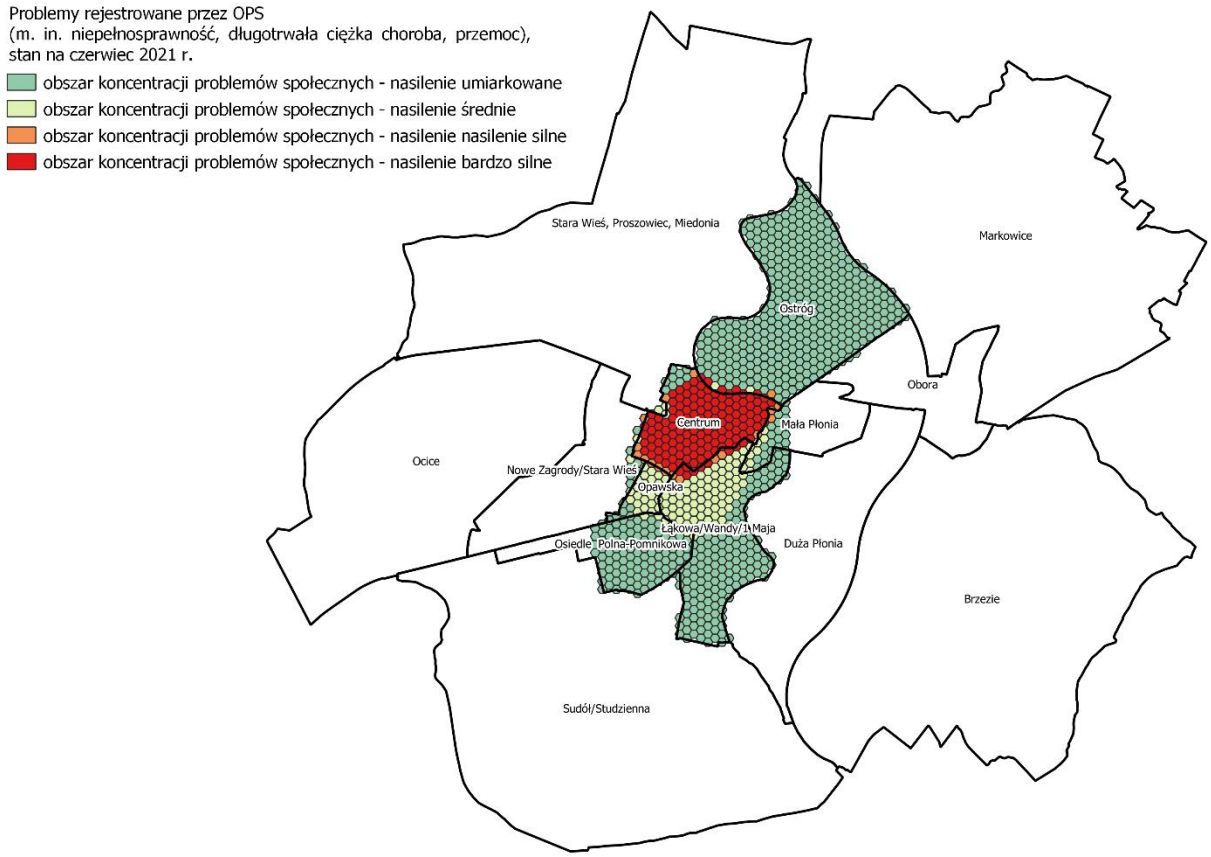

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji pozyskanych z Ośrodka Pomocy Społecznej.

Wskaźnikiem, który może być sygnałem problemów, jest odsetek mieszkańców zalegających z płatnościami podatku od nieruchomości. W tym przypadku należy odnotować rozproszenie przestrzenne problemu, gdyż skupiska osób zalegających z płatnością tej daniny są zlokalizowane praktycznie we wszystkich dzielnicach Raciborza (rycina 8.). Podobnie jak w przypadku danych pochodzących z OPS, największe nasilenie problemu odnotowano w strefach: Centrum, Ostróg, Opawska, Osiedle Polna-Pomnikowa oraz Mała Płonia. Niemniej należy również wskazać, że problem występuje także w: Brzeziu, Markowicach, Oborze, Ocicach, Nowych Zagrodach/Starej Wsi.

Podobny rozkład przestrzenny, obserwowany jest w przypadku odsetka mieszkańców zalegających z opłatami komunalnymi. Przy czym mniejsze nasilenie tego zjawiska widoczne jest w Centrum, a bardziej ujawnia się ono w Markowicach, Brzeziu, Ostrogu czy Starej Wsi i Proszowcu (rycina 9.). Warto jednak mieć na uwadze, że zaległości z tego tytułu na obszarze centralnym miasta, mogą być przerzucane na zarządców nieruchomości wielorodzinnych, a przez to nieweryfikowalne w statystyce miejskiej.

Rycina 8. Odsetek mieszkańców zalegających z opłatami za podatek od nieruchomości

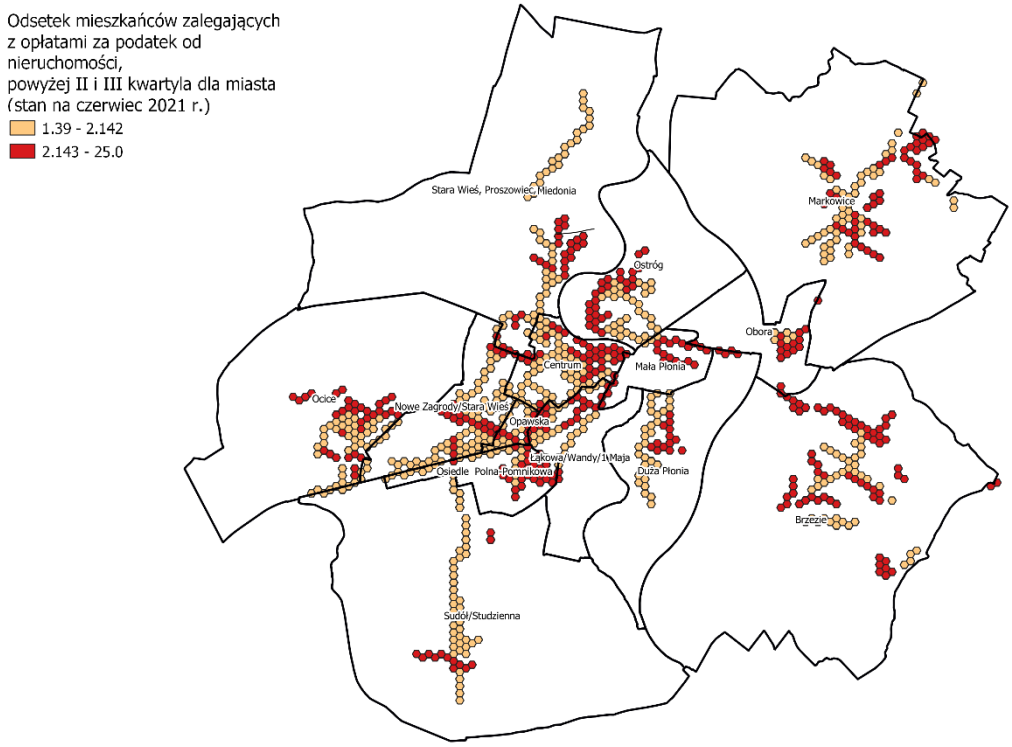

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Rycina 9. Odsetek mieszkańców zalegających z opłatami komunalnymi

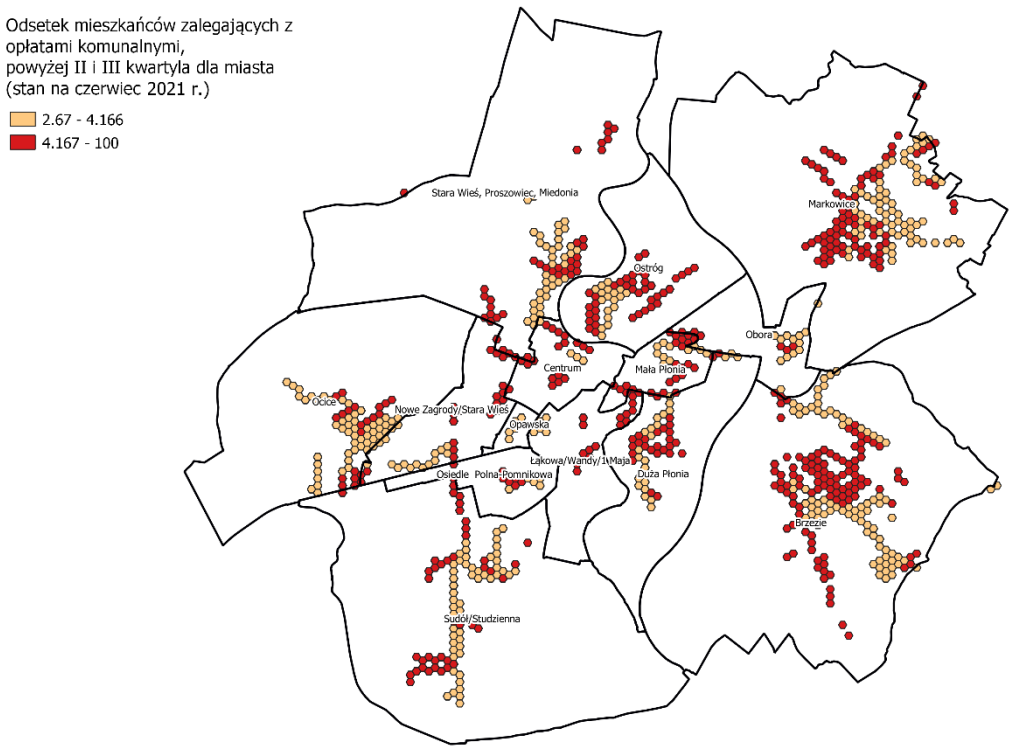

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Demografia – bezpieczeństwo

Poziom bezpieczeństwa publicznego został przeanalizowany na podstawie danych uzyskanych z Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu, na podstawie Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa za lata 2018-2020 oraz na podstawie bezpośredniego wglądu w statystyki prezentowane w ramach Krajowej Mapy Zagrożenia Bezpieczeństwem za okres styczeń-grudzień 2021 roku.

W 2021 r. najwięcej interwencji Policji w związku z czterema typami zdarzeń (kradzież mienia, uszkodzenie mienia, zakłócanie porządku publicznego i spożywanie alkoholu w miejscach publicznych) odnotowano w centrum miasta w obszarze wytyczonym ulicami: Wojska Polskiego, Drzymały, Dworcowa, Reymonta. Strefą w której odnotowano dużo interwencji jest również Ostróg, a zwłaszcza teren Parku Zamkowego wraz z otoczeniem, a także strefa Nowe Zagrody i obszar w okolicach Parku im. Miasta Roth. Problemem są również akty wandalizmu i grupowanie się małoletnich zagrożonych demoralizacją. Odnotowywane są one głównie w centrum miasta, a także na styku obszarów Centrum i Łąkowa/Wandy/1 Maja oraz Opawska i Osiedle Polna-Pomnikowa.

Rycina 10. Miejsca koncentracji zdarzeń niebezpiecznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Raciborzu oraz Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa.

IV. Uwarunkowania gospodarcze

Gospodarka – przedsiębiorczość mieszkańców

Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy często od atrakcyjnej lokalizacji czy od wsparcia władz gminnych, ale świadczy także o silnym potencjale kapitału ludzkiego. Dlatego, zgodnie ze wskazaniami zawartymi w ustawie o rewitalizacji, stan kryzysowy może wynikać z niewystarczającego poziomu przedsiębiorczości na danym terenie.

W ostatnich latach miasto przygotowywało i z powodzeniem sprzedawało tereny inwestycyjne. Do najważniejszych działań w tym zakresie należały przedsięwzięcia związane z utworzeniem obszarów inwestycyjnych na terenach po byłej cukrowni Racibórz oraz przy ul. Bartka Lasoty, a także przy ul. Cecylii / Gospodarczej (z wykorzystaniem mechanizmu strefowego z udziałem Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej). Aktualnie pula dostępnych terenów inwestycyjnych jest niewielka, stąd realizowane są prace koncepcyjne związane z przygotowaniem kolejnych terenów lub alternatywnym wykorzystaniem istniejących, w tym zwalnianych w przyszłości terenów przemysłowych. Miastu zależy także na zagospodarowaniu dużego terenu inwestycyjnego (38 ha) pod działalność sportową i rekreacyjną. Są to dawne wyrobiska żwiru i gliny. W Raciborzu dostępne są również tereny inwestycyjne pod zabudowę mieszkaniową.

Mimo zmian na rynku pracy – które cechują się zwiększeniem udziału zatrudnienia tzw. kontraktowego (rozliczenia z pracownikiem prowadzącym działalność gospodarczą), a co za tym idzie utrudniają faktyczną ocenę poziomu przedsiębiorczości – warto zwrócić uwagę na dane dotyczące przedsiębiorstw zarejestrowanych w Raciborzu. W porównaniu z innymi miastami, liczba podmiotów w systemie REGON na 1000 mieszkańców była w ostatnich latach relatywnie wysoka. Natomiast wskaźnik przyrostu nowych firm raczej niski, a odsetek firm wyrejestrowanych wysoki. Jednocześnie warto zauważyć, że w tym czasie systematycznie wzrastała liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na 1000 mieszkańców (z 2,09 w roku 2010 do 2,73 w roku 2020).

Najwięcej podmiotów zarejestrowanych w systemie REGON znajduje się w części śródmiejskiej Raciborza, jak również wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, tj. ulic: Opawskiej, Ocickiej, Sudeckiej, Rybnickiej i Rudzkiej. Natomiast najmniejszą koncentrację przedsiębiorstw odnotowano na obrzeżach miasta (zwłaszcza na południu – Sudół i Studzienna). Dane te przedstawiono na rycinie 11.

Rycina 11. Podmioty zarejestrowane w REGON

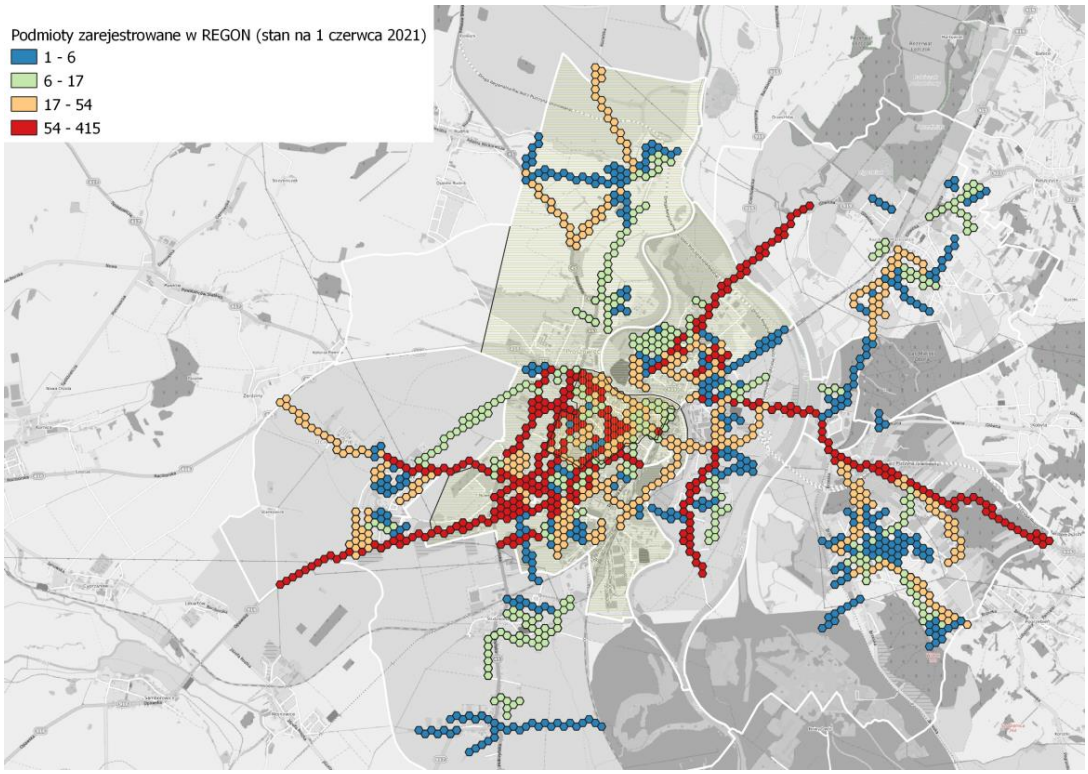

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Rycina 12. Miejsca, w których nastąpił spadek wskaźnika przedsiębiorczości

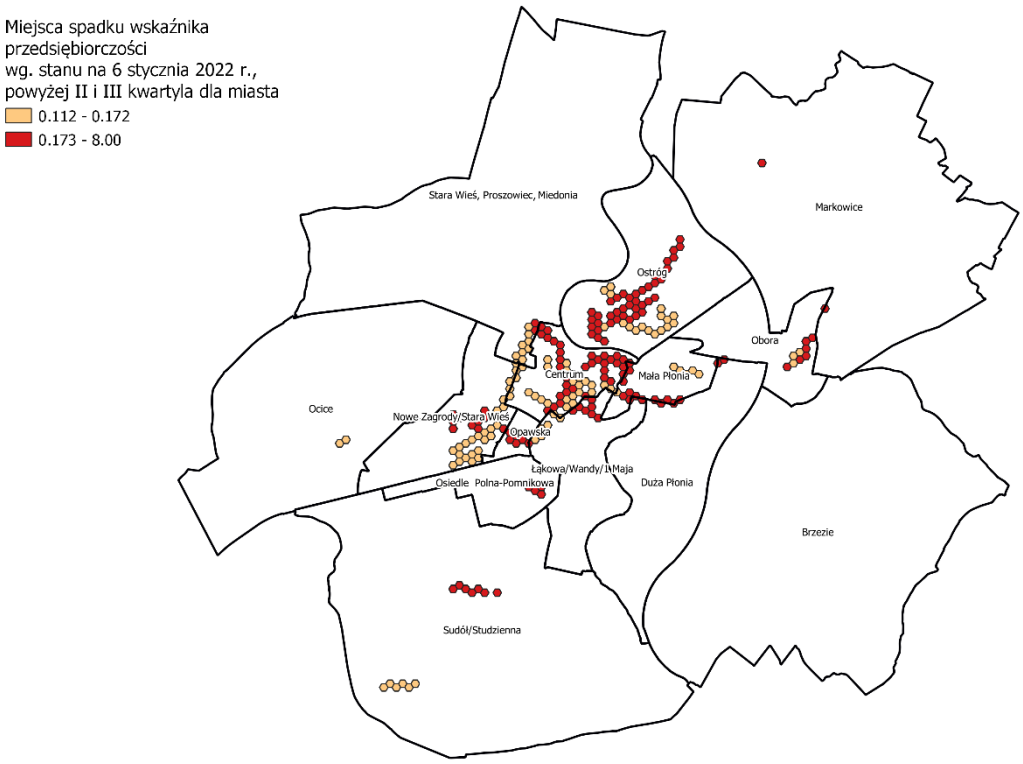

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Racibórz.

Największa koncentracja wyrejestrowanych firm (w odniesieniu do liczby ludności), jak można to zauważyć na rycinie 12., znajduje się w Centrum oraz w Ostrogu. Wysoka wartość tego wskaźnika dotyczy również Studziennej, Małej Płoni, Nowych Zagród, Starej Wsi, okolic ulicy Opawskiej, Obory oraz Osiedla Polna-Pomnikowa. Jednocześnie warto zauważyć, że zjawisko to dotyczy obszarów o dużej liczbie zarejestrowanych podmiotów. Można więc przypuszczać, że dynamika różnych procesów biznesowych, w tym negatywnych, jest w nich największa. Ocice, Brzezie, Markowice oraz północna część miasta (Proszowiec, Miedonia) jawią się pod tym względem jako bardziej stabilne.

Jak zostało to już wykazane, koncentracja funkcji gospodarczych występuje w części śródmiejskiej i przy głównych szlakach komunikacyjnych. Ze względu na charakterystykę tych funkcji, dominujące w Raciborzu są tereny przeznaczone pod działalność przemysłową. Na obszarach tych znajdują się największe przedsiębiorstwa zlokalizowane w mieście. Zdecydowanie mniej jest obszarów przeznaczonych pod inne funkcje gospodarcze. Poza obszarem centralnym miasta, zlokalizowane są one także w ciągu rozbudowywanych szlaków komunikacyjnych, tworząc wyspowy krajobraz handlu na przedmieściach (Obora) oraz mało i średnio powierzchniowy handel śródmiejski, wtopiony w średniowieczny układ ulic starówki oraz najważniejszych ulic osiedli mieszkaniowych. Zilustrowano to na rycinie 13.

Rycina 13. Rozmieszczenie wybranych funkcji gospodarczych w przestrzeni miasta

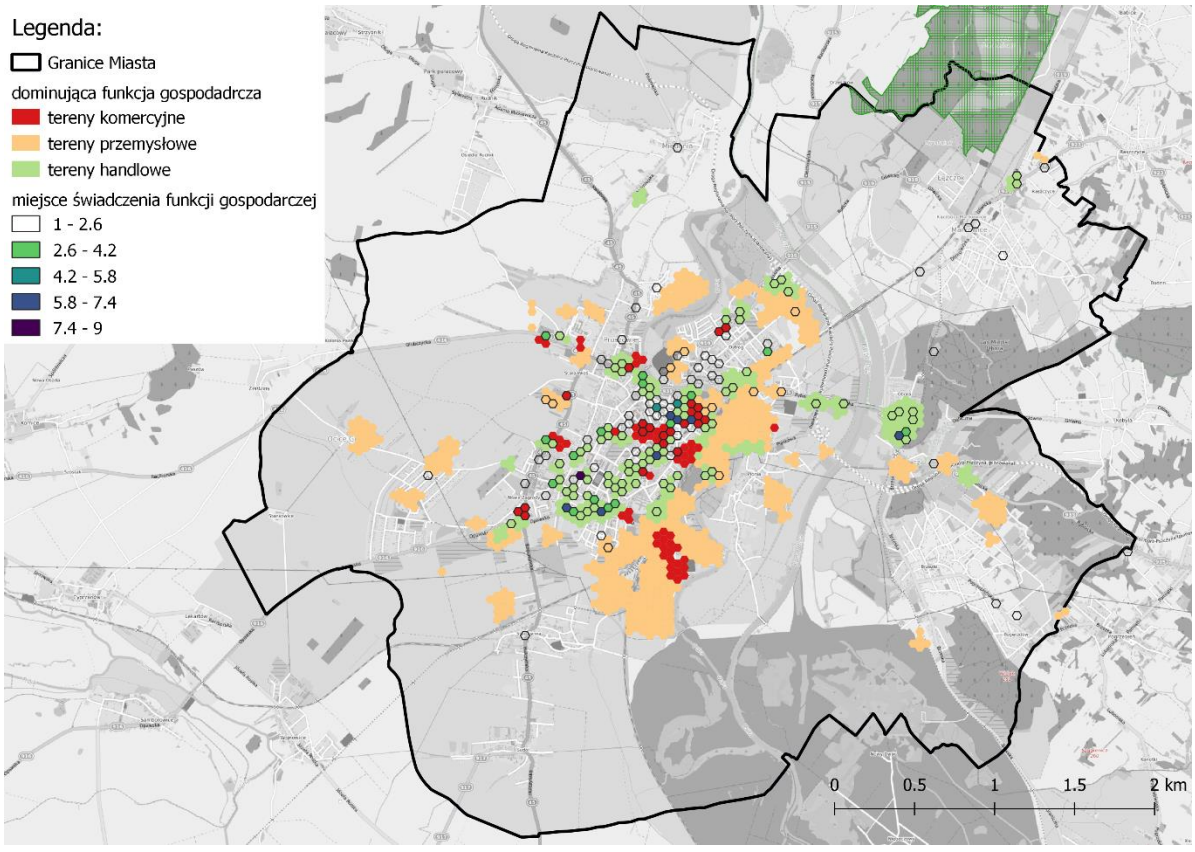

Źródło: „Diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna Raciborza" opracowana na potrzeby przygotowania „Strategii rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030", 2021 r.

Według danych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w zakresie aktywnych płatników składek w ubezpieczeniu zdrowotnym na ostatni dzień roku 2019, w Raciborzu najwięcej osób zawodowo związanych jest z firmami z sekcji C, tj. przetwórstwa przemysłowego (5 149 os.), z czego połowa pracuje w podmiotach dużych (zatrudniających powyżej 250 osób). Kolejnymi pracodawcami są podmioty handlowe, edukacyjne, opieki zdrowotnej i pomocy społecznej oraz administracji publicznej. Ponad 30% zatrudnionych w Raciborzu pracuje w firmach średnich, a kolejne niecałe 30% w firmach dużych. W przemyśle dominujące jest zatrudnienie przy produkcji metalowych wyrobów gotowych, w podmiotach dużych i średnich.

Pochodną struktury gospodarki oraz jej zyskowności jest wielkość podatku od osób prawnych, który powraca do budżetu miasta w ramach systemu redystrybucji podatkowej. Udział podatku CIT w dochodach budżetu miasta, jest zbliżony do wartości uzyskiwanych w gminach wiejskich w otoczeniu funkcjonalnym i przeciętny na tle miejskiej grupy porównawczej. Po części może to być konsekwencją stosowania instrumentu podatkowych zwolnień strefowych przez część inwestorów, ale również niestabilnej sytuacji podmiotów dużych.

Rynek pracy – bezrobocie długotrwałe

Stopa bezrobocia w powiecie raciborskim w ostatnich latach była najniższa wśród sąsiadujących powiatów ziemskich, zlokalizowanych zarówno w województwie śląskim, jak i szczególnie w województwie opolskim. Sytuacja pandemiczna nie zmieniła pozycji powiatu w tym zakresie. W styczniu 2022 r. stopa bezrobocia w powiecie raciborskim wynosiła 5,0%. Dane uzyskane z Urzędów Skarbowych właściwych terytorialnie dla powiatów województwa śląskiego wskazują, że Racibórz jest istotnym miejscem pracy głównie dla mieszkańców powiatu raciborskiego. Oddziaływanie na powiaty sąsiadujące jest już niewielkie i dotyczy wyłącznie gmin położonych blisko miasta, tj. Lubomi oraz Lysek.

W układzie wewnętrznym miasta, m.in. w kontekście przeciwdziałania wykluczeniu, ważne jest monitorowanie miejsc koncentracji zamieszkania osób bezrobotnych. W Raciborzu strefy szczególnego zagęszczenia osób bezrobotnych pojawiają się praktycznie we wszystkich częściach miastach, jednak najintensywniej występują w obszarze śródmiejskim (rycina 14.).

Duża część zarejestrowanych bezrobotnych uznawana jest za osoby długotrwale bezrobotne. Największa koncentracja takich osób zamieszkuje na terenie Ostroga i Obory, ale również w Proszowcu, Ocicach, południowej części Markowic czy Studziennej (rycina 15.). Wobec obiegowych informacji o dużej liczbie osób pracujących za granicą, trudno jest jednak jednoznacznie oceniać faktyczną intensywność i dotkliwość zjawiska takiego jak bezrobocie długookresowe w mieście.

Rycina 14. Udział bezrobotnych zamieszkujących przy danej ulicy w ogólnej liczbie jej mieszkańców

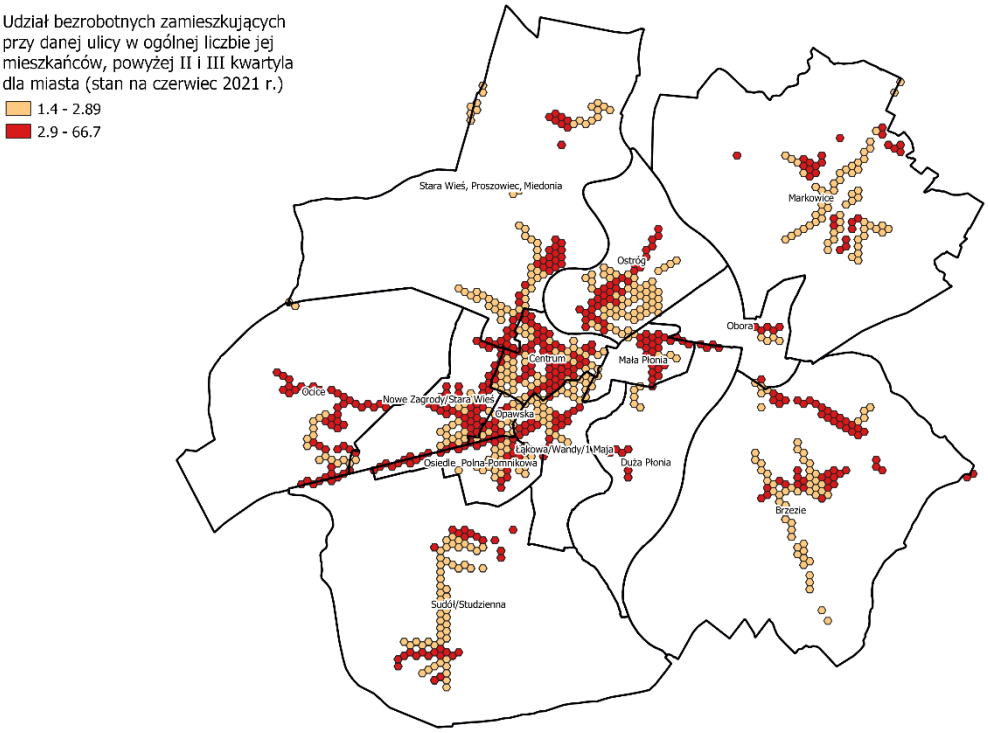

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

Rycina 15. Udział długotrwale bezrobotnych zamieszkujących przy danej ulicy w ogólnej liczbie jej mieszkańców

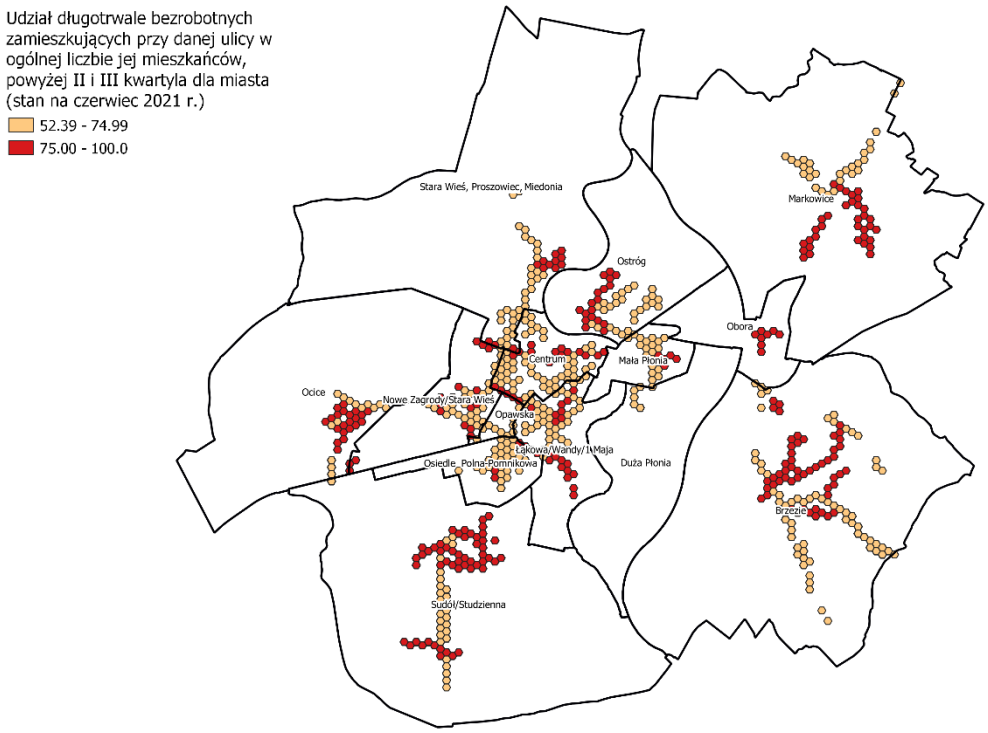

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Raciborzu.

V. Uwarunkowania środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne

Uwarunkowania techniczne – dostęp do infrastruktury sieciowej

Racibórz jest ośrodkiem o znaczeniu ponadlokalnym; położonym na styku województw opolskiego i śląskiego oraz w pobliżu granicy państwowej z Republiką Czeską. Nieodzownym elementem integracji tych trzech organizmów administracyjnych, jest rozwój funkcji transportowej w oparciu o istniejący korytarz drogi krajowej 45 (łączącej Opole z przejściem granicznym w Chałupkach) oraz nowowybudowany odcinek drogi regionalnej Racibórz-Pszczyna. Droga ta znacznie poprawi przepustowość ruchu kołowego w kierunku Rybnika, autostrady A-1 oraz drogi krajowej 81, przybliżając Racibórz do ośrodków metropolitalnych województwa śląskiego oraz paneuropejskich korytarzy transportowych. Układ dróg o znaczeniu lokalnym i powiatowym odzwierciedla strukturę zabudowy, przy czym ze względu na współczesne obciążenie dróg ruchem samochodowym, konieczna jest zarówno rozbudowa sieci tras rowerowych zapewniających możliwość bezpiecznego przemieszczania się tym środkiem transportu, jak i budowa obwodnic śródmiejskiej części Raciborza.

Duże znaczenie dla miasta ma linia kolejowa łącząca z jednej strony Kędzierzyn-Koźle z Bohuminem (i dalej z Ostrawą), a z drugiej Racibórz z Rybnikiem (i dalej z Katowicami). Jednocześnie, w aspekcie ruchu kolejowego, oferta przewozowa o charakterze regionalnym zmalała w ostatnim trzydziestoleciu, wraz z likwidacją zarówno połączeń jak i linii kolejowych na obecnym terenie powiatu raciborskiego i powiatów sąsiadujących. Jednak od kilku lat oferta ta ponownie rośnie. Obecnie w dzień roboczy z Raciborza odjeżdża 36 pociągów regionalnych. Przed pandemią koronawirusa wzrastała liczba pasażerów (tzw. wymiana pasażerów) na stacji w Raciborzu.

Z perspektywy komunikacyjnej na obszarze Raciborza i terenie jego obszaru funkcjonalnego, istotne jest funkcjonowanie publicznego transportu zbiorowego. Jest on obecnie obsługiwany głównie przez dwa podmioty. Linie autobusowe w granicach administracyjnych Raciborza, gmin Powiatu Raciborskiego (Rudnik, Nędza, Kornowac, Krzyżanowice, Krzanowice, Pietrowice Wielkie, Kuźnia Raciborska) oraz gminy ościennej (Lubomia) i powiatów ościennych (głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, rybnicki, wodzisławski) są obsługiwane przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Raciborzu Sp. z o.o. Natomiast linie w granicach miasta są obsługiwane przez Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o., która jest spółką miejską Miasta Racibórz. Pomiędzy latami 2019 i 2018 odnotowano wzrost zainteresowania korzystaniem z publicznego transportu zbiorowego. Natomiast bieżące obserwacje są zaburzone przez wpływ pandemii na mobilność ludzi. Ponadto warto w tym miejscu zaznaczyć, że podczas warsztatów mieszkańcy wskazywali, że w mieście brakuje spójnego systemu infrastruktury ścieżek rowerowych.

Rycina 16. Poglądowe rozmieszczenie liniowej infrastruktury transportowej w przestrzeni miasta

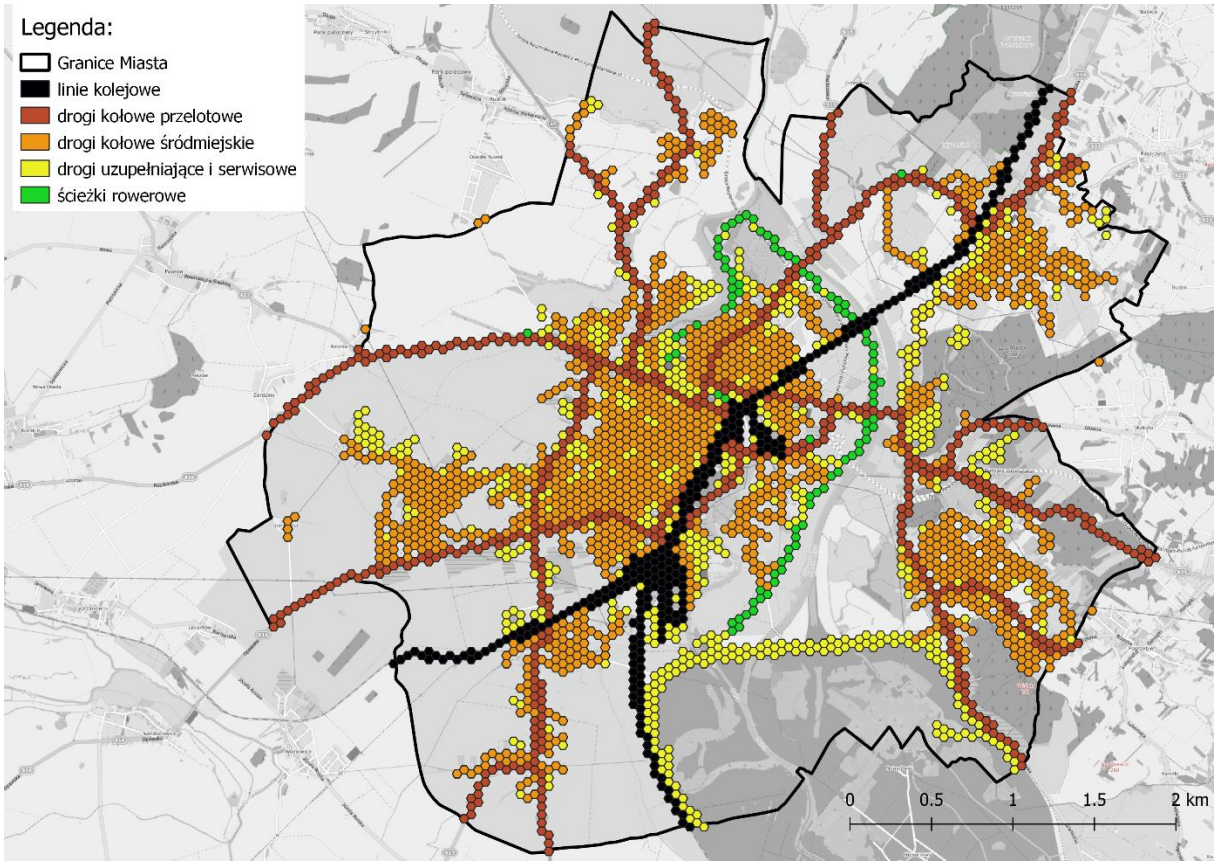

Źródło: „Diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna Raciborza" opracowana na potrzeby przygotowania „Strategii rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030", 2021 r.

Ważny dla funkcjonowania miasta, szczególnie w okresie gwałtownych zmian klimatycznych, jest trwały dostęp do wysokiej jakości zasobów wody pitnej. W Raciborzu sieć wodociągowa oparta jest na magistralach, które dzielą miasto z kierunku południowo-wschodniego w kierunku północno-zachodnim wraz z odgałęzieniami w stronę centrum miasta.

Tabela 1. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności

Rodzaj instalacji	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Wodociąg [%]	99,0	99,0	99,1	99,1	99,1	99,1
Kanalizacja [%]	95,2	95,2	95,3	95,3	95,3	95,4
Gaz [%]	85,1	85,4	85,5	85,2	86,3	86,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Z danych zebranych w tabeli 1. oraz informacji o zasięgu infrastruktury technicznej można wysnuć wniosek, iż poziom rozwoju sieci wodociągowej jest wystarczający. Dostawy wody odzwierciedlają układ morfologiczny Raciborza. Punktowo występują także indywidualne ujęcia wody. W ślad za siecią wodociągową podąża sieć kanalizacyjna. Na obszarze miasta

do sieci kanalizacyjnej i możliwości oczyszczania wytworzonych ścieków podłączonych jest ponad 95% populacji miasta. Oprócz instalacji sanitarnych i ogólnospławnych, które odpowiadają w znacznej mierze układowi miejsc zamieszkiwania ludzi, dostępna jest także instalacja deszczowa i odwodnieniowa, odprowadzająca wodę opadową z terenów trudno przepuszczalnych, zlokalizowanych głównie w części centralnej miasta.

Z sieci gazowej korzysta natomiast ponad 86% populacji miasta. Największe braki w dostępie do niej odnotowano w Miedonii, Sudole i Markowicach. Władze miasta wraz z Polską Spółką Gazownictwa prowadzą rozpoznanie w zakresie możliwości rozbudowy infrastruktury, zgodnie z potrzebami zgłaszanymi przez mieszkańców.

Ciepło systemowe jest dostarczane do około tysiąca budynków w mieście przez PGNiG TERMIKA Energetyka Przemysłowa SA Oddział „Racibórz". Ciepłownia ta zasilana jest węglem energetycznym.

Uwarunkowania techniczne – stan techniczny budynków

Bardzo ważnym elementem świadczącym o warunkach lokalowych na danym obszarze miasta jest stan techniczny budynków. W celu zdiagnozowania obszarów najbardziej problemowych w tym zakresie, poddano analizie informacje dotyczące głównie lokali socjalnych. Charakteryzują się one bowiem niskim standardem, często wymagają remontów oraz uzbrojenia w łazienki i ekologiczny system ogrzewania. Miasto Racibórz nie posiada budynków socjalnych. Lokale objęte najmem socjalnym znajdują się zarówno w budynkach stanowiących własność samorządu lokalnego, będących w jego samoistnym posiadaniu, jak i w budynkach wspólnot mieszkaniowych, w których Miasto posiada udziały w prawie własności. W czerwcu 2021 r. w Raciborzu znajdowało się 418 lokali socjalnych rozproszonych w przestrzeni miasta. Aczkolwiek ich największe skupiska znajdowały się w: Starej Wsi (ulice: Głubczycka, Mariańska, Kozielska, Księdza Londzina), Ostrogu (ulice: Rudzka, Poprzeczna, Morawska), Nowych Zagrodach (ulice: Skłodowskiej-Curie, Miechowska, Mysłowicka, Pszczyńska) oraz Płoni (ulice: Fabryczna, Kanałowa, Zaciszna, Rybnicka oraz Brzeska).

Na podstawie danych otrzymanych od Miejskiego Zarządu Budynków w Raciborzu zinwentaryzowano budynki będące w jego zarządzie, w których funkcjonuje ogrzewanie piecami kaflowymi. Rozwiązania tego typu są systematycznie zastępowane (od grudnia 2020 r. do czerwca 2021 r. liczba budynków z takim ogrzewaniem zmniejszyła się z 83 do 80). Likwidacja pieców kaflowych ma na celu z jednej strony podniesienie komfortu zamieszkania najemców miejskich lokali, a z drugiej ograniczenie emisji szkodliwych gazów do atmosfery. Największa koncentracja budynków, w których nadal występują piece kaflowe jest w: Nowych Zagrodach, Starej Wsi, Proszowcu, Centrum, Ostrogu i Małej Płoni (rycina 17.).

Rycina 17. Budynki z lokalami ogrzewanymi piecami kaflowymi

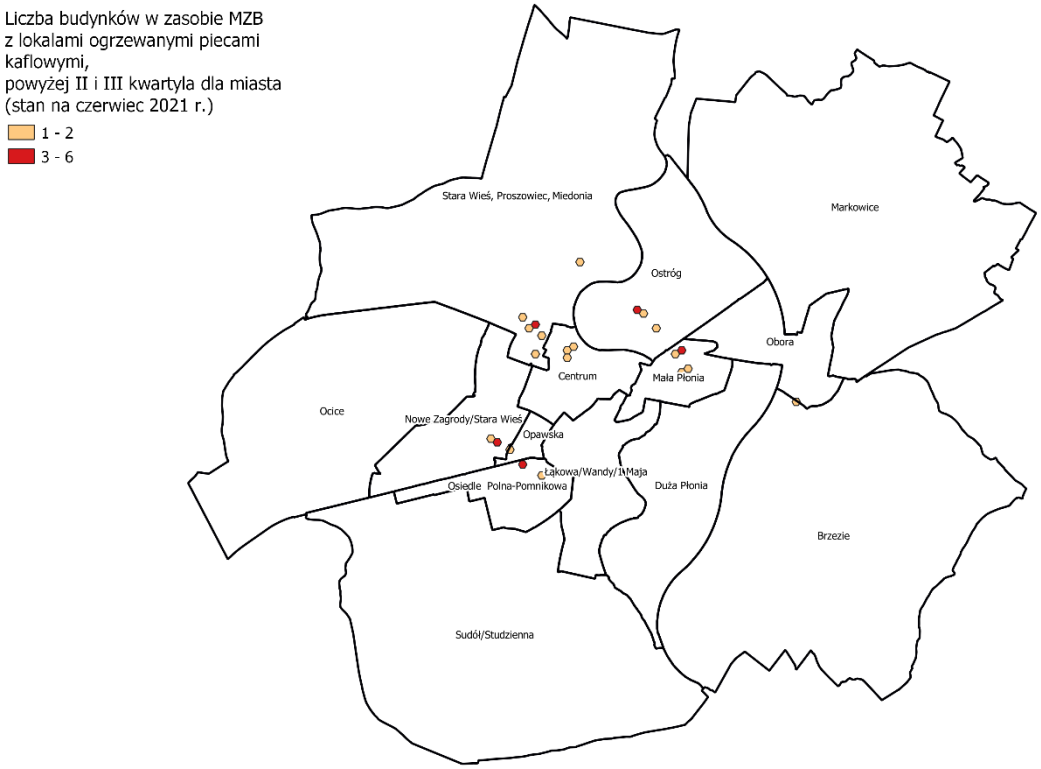

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Zarządu Budynków w Raciborzu.

Rycina 18. Budynki z lokalami bez bezpośredniego dostępu do łazienek

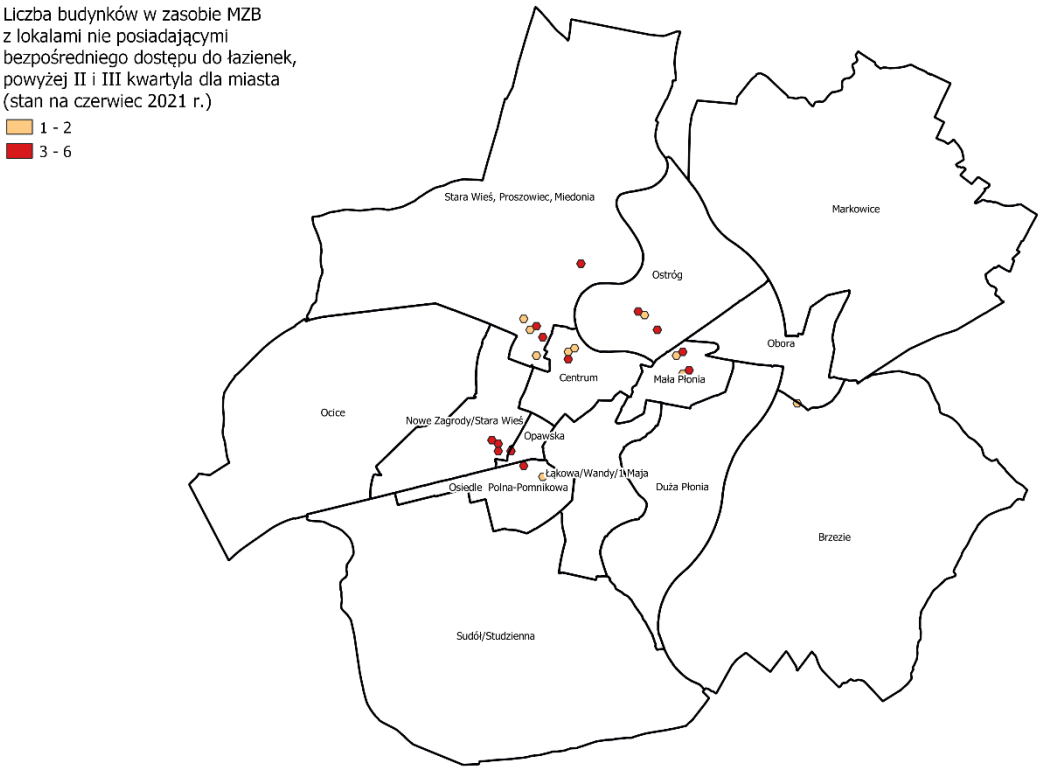

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Zarządu Budynków w Raciborzu.

Innym ważnym elementem oceny stanu technicznego budynków jest istnienie lokali, które nie mają bezpośredniego dostępu do łazienek (w tym WC). W czerwcu 2021 roku w zasobie Miejskiego Zarządu Budynków w Raciborzu problem ten dotyczył 54 budynków. Największa ich koncentracja występuje (podobnie jak w przypadku ogrzewania piecami kaflowymi) w: Nowych Zagrodach, Starej Wsi, Proszowcu, Centrum, jak również w Ostrogu i Małej Płoni.

Pustostany mieszkaniowe nie stanowią wyraźnego problemu dla miasta. W zarządzie Miejskiego Zarządu Budynków w Raciborzu znajduje się 9 budynków bez lokatorów. Większość z nich zlokalizowana jest w okolicach skrzyżowania ulicy Głubczyckiej z Kozielską (rycina 19.). Kwestia ta nie była także podnoszona przez mieszkańców podczas warsztatów.

Rycina 19. Budynki mieszkaniowe – pustostany w zarządzie MZB

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Zarządu Budynków w Raciborzu.

Uwarunkowania środowiskowe – zanieczyszczenia

Kolejnym elementem wskazującym na obszar miejski będący w stanie kryzysowym, może być niska jakość stanu środowiska naturalnego. Dlatego kluczowe jest sprecyzowanie zagrożeń i problemów w tym aspekcie. Z punktu widzenia mieszkańców Raciborza największe zagrożenia są związane z niską emisją oraz innymi zanieczyszczeniami.

Szczególnie istotne są zanieczyszczenia powietrza, które mają bezpośredni wpływ na zdrowie człowieka. Źródła emisji tego rodzaju zanieczyszczeń można podzielić na dwie podstawowe kategorie: emisję wysoką (głównie pochodzącą z przemysłu) oraz emisję niską, która jest generowana przez sektor komunalno-bytowy (np. lokalne kotłownie, zakłady usługowe oraz gospodarstwa indywidualne). To właśnie emisja niska, a w szczególności stężenie pyłu zawieszonego PM10 stanowi główne zagrożenie dla mieszkańców. PM10 to pyły, którego cząsteczki mają średnicę 10 mikrometrów lub mniejszą. Z powodu bardzo małej wielkości zanieczyszczenia te łatwo przenikają do górnych dróg oddechowych i płuc człowieka, powodując kaszel, trudności w oddychaniu i zaostrzenie objawów alergicznych. W Raciborzu zdecydowanie największa koncentracja emisji tych zanieczyszczeń znajduje się w Centrum, a także w części Ostroga, Nowych Zagród, Starej Wsi oraz Proszowca.

Rycina 20. Emisja PM10 ze źródeł z sektora komunalno-bytowego w roku 2018

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Emisji KOBIZE wykorzystanych w Programie Ochrony Powietrza dla województwa śląskiego (z czerwca 2020 r.).

Kolejnym branym pod uwagę aspektem były składowiska odpadów. Jednym z zagrożeń jest występowanie nielegalnych wysypisk śmieci, które mogą powodować skażenia gleby i wód podskórnych. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Raciborzu co roku dokonuje się unieszkodliwienia i likwidacji tego rodzaju składowisk. W samym 2020 r. zlikwidowano aż 120 dzikich wysypisk śmieci. Jednak wolumen zebranych odpadów był relatywnie niski w porównaniu z wcześniejszymi latami, w których likwidowano mniej wysypisk, jednak średnio rzecz biorąc o większej skali. Szczegóły podano w tabeli 2.

Tabela 2. Nielegalne wysypiska śmieci – wskaźniki

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Dzikie wysypiska śmieci zlikwidowane w ciągu roku	25	8	5	7	14	120
Odpady komunalne zebrane podczas likwidacji dzikich wysypisk - w ciągu roku [t]	31,8	10,5	4,4	9,0	16,7	8,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Rycina 21. Rozmieszczenie wyrobów azbestowych

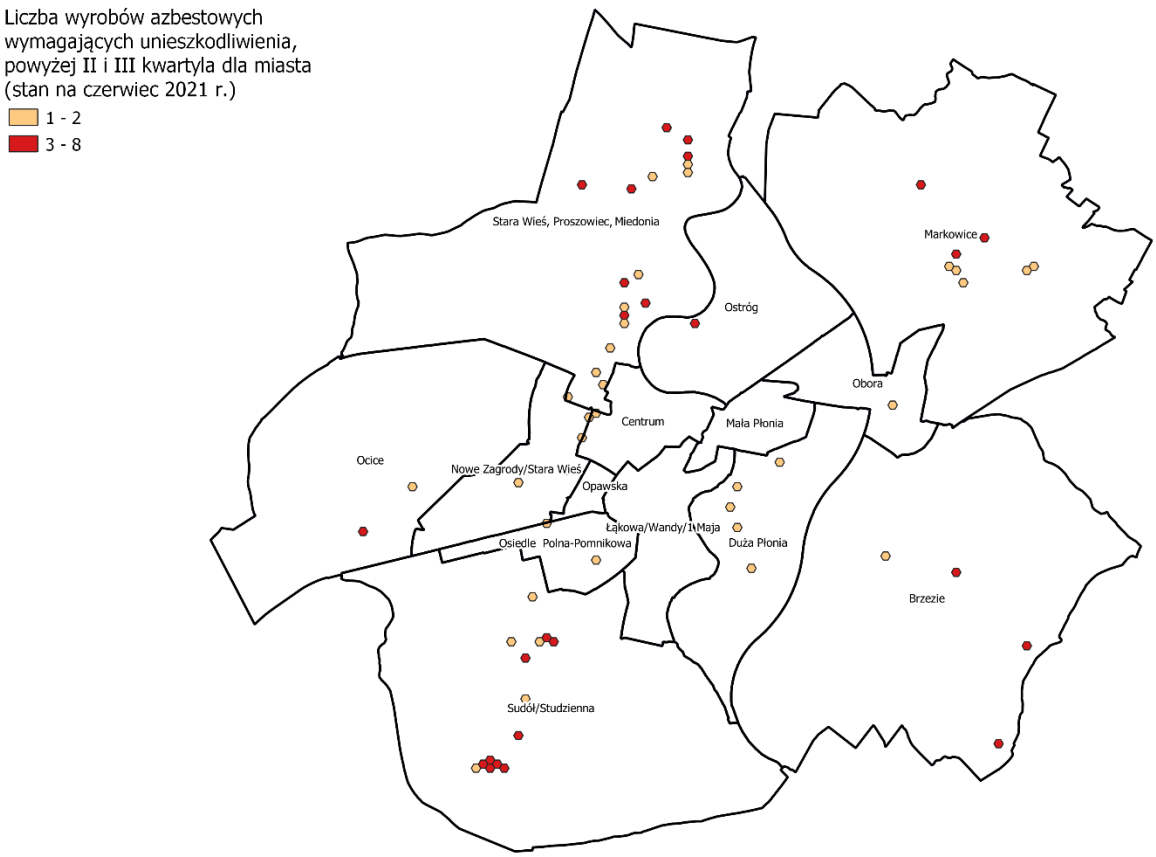

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Zarządu Budynków w Raciborzu.

Szczególną uwagę poświęcono lokalizacji odpadów zawierających azbest, które wykazują właściwości kancerogenne. W latach 2018-2020 usunięto 84 wyroby azbestowe w różnych lokalizacjach w całym mieście, natomiast w samym roku 2021 kolejne 64. Nadal jednak rozpoznano 376 pozycji wyrobów azbestowych, które pozostają w planach do unieszkodliwienia (rycina 21.). Najczęściej są to pokrycia dachowe lub zadaszenia wiat i altanek, rzadziej odpady wolnostojące. Najgorsza sytuacja w tym zakresie występuje w: Sudole, Proszowcu, Miedonii, Markowicach i Brzeziu. Lecz dość liczne obiekty znajdują się także w: Starej Wsi, Studziennej, Ocicach oraz w Płoni i Ostrogu. W Centrum problem ten nie występuje.

Uwarunkowania środowiskowe – zagrożenie powodziowe i tereny zieleni

Racibórz jest jednym z najstarszych miast Górnego Śląska. Został założony w dolinie Górnej Odry. Zachodnia jego część położona jest na terenie Płaskowyżu Głubczyckiego. Obszar ten, ze względu na duży udział czarnoziemów od wieków jest wykorzystywany pod funkcje rolnicze. Sąsiedztwo rzeki wiąże się jednak z kolejnym zagrożeniem dla mieszkańców, jakim jest ryzyko powodziowe. Odra przecina miasto od południa na północ dzieląc je niemal na równe części. Obok koryta rzeki, zagrożenie zalaniem generuje również Kanał Ulgi zlokalizowany w całości na terytorium miasta i opasujący zabudowę śródmiejską od strony wschodniej. Najbardziej narażonymi obszarami miasta są Brzezie, Płonia, Dębicz oraz części: Ostroga, Proszowca i Miedonii. W południowym Brzeziu oraz na wschód od Sudołu znajduje się Suchy Zbiornik Przeciwpowodziowy Racibórz Dolny, który ma zabezpieczać przed ewentualnymi powodziami.

Z kolei pozytywnym aspektem dla mieszkańców miasta jest dostępność terenów zieleni i obszarów rekreacyjnych. Większość powierzchni miasta zlokalizowana jest na terenie Kotliny Raciborskiej, na której szatę roślinną duży wpływ mają ciepłe masy powietrza napływające z zachodu oraz z południa przez Bramę Morawską. Od strony północno-wschodniej Racibórz otaczają lasy. W szczególności są to obszary chronione jako Park Krajobrazowy Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich oraz będący jego wydzieloną częścią Rezerwat Łężczok. W lasach tych, na styku z tkanką miejską (w Lesie Miejskim Obora), utworzono ogród botaniczny Arboretum Bramy Morawskiej w Raciborzu.

Bliskość terenów zielonych i rekreacyjnych stanowi o atrakcyjności osadniczej. W połączeniu z dostępnością działek pod zabudowę jest kluczowym czynnikiem stymulującym rozwój zabudowy (głównie mieszkaniowej) na obszarach obrzeżnych Raciborza (rycina 22.). Proces ten jednocześnie przyczynia się do spowolnienia dynamiki rozwoju tej części miasta, która charakteryzuje się zabudową śródmiejską, w tym terenów już wcześniej identyfikowanych jako obszar zdegradowany (w GPR 2014-2020).

Rycina 22. Główne zmiany użytkowania i pokrycia terenu na tle głównych obszarów prawnie chronionych

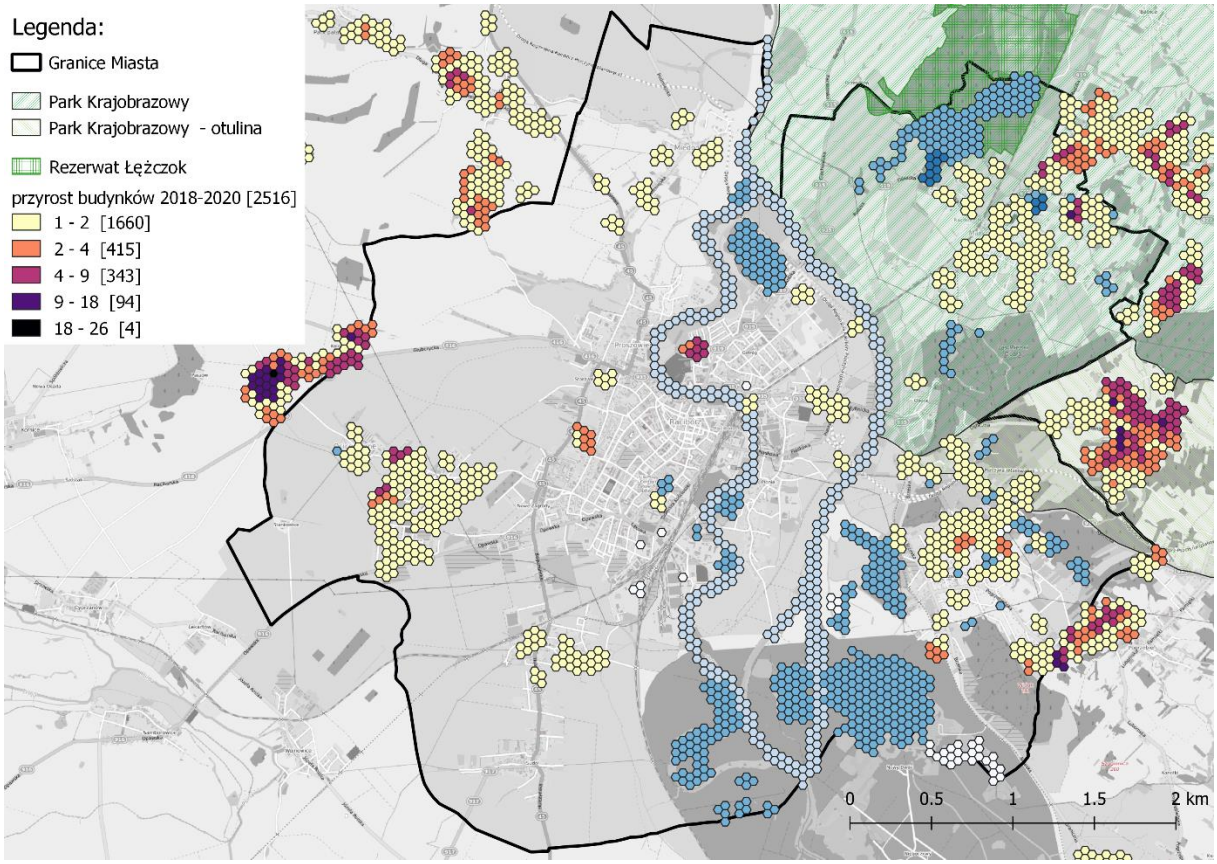

Źródło: „Diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna Raciborza" opracowana na potrzeby przygotowania „Strategii rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030", 2021 r.

Do najistotniejszych obszarów zakomponowanej zieleni na terenie Raciborza należą: Park Zamkowy, Park im. Miasta Roth oraz Park im. Kapitana Franciszka Stala. Wspomniane wcześniej Arboretum Bramy Morawskiej nie jest przykładem typowej zieleni śródmiejskiej. Jest jednak łatwo dostępnym i wyposażonym w dodatkowe atrakcje obszarem zielonym, w bezpośrednim otoczeniu terenów zurbanizowanych. Podobną funkcję zaczynają pełnić tereny suchego zbiornika przeciwpowodziowego. Miasto posiada więc atrakcyjne tereny zielone w bezpośrednim otoczeniu obszarów zabudowanych.

Ponadto zieleń w mieście stanowi kluczowy element przeciwdziałający występowaniu tzw. miejskich wysp ciepła na terenie jego centralnych części. W Raciborzu jednak, problem ten nie jest tak odczuwalny, jak w większości miast polskich. Składają się na to opisywane powyżej uwarunkowania fizjograficzne oraz specyficzna historia odbudowy powojennego miasta, która pozostawiła w tkance miejskiej znaczącą liczbę luk. Wyrwy te z czasem stały się zalążkiem dla wykreowania terenów zielonych. Racjonalne zagospodarowanie niewykorzystanych przestrzeni śródmiejskich stanowi bieżące wyzwanie dla miasta, wiele z nich bowiem nadal oczekuje na nadanie im nowej formy, a czasami funkcji. Funkcje te po

części są i mogą być determinowane dużą liczbą obiektów zabytkowych i podlegających ochronie konserwatorskiej. Możliwości interwencji strategicznej są również uzależnione od struktury własnościowej terenu. Zakres terenów, które są w dyspozycji samorządu miasta zaprezentowany został na rycinie 23.

Rycina 23. Tereny w dyspozycji samorządu miasta

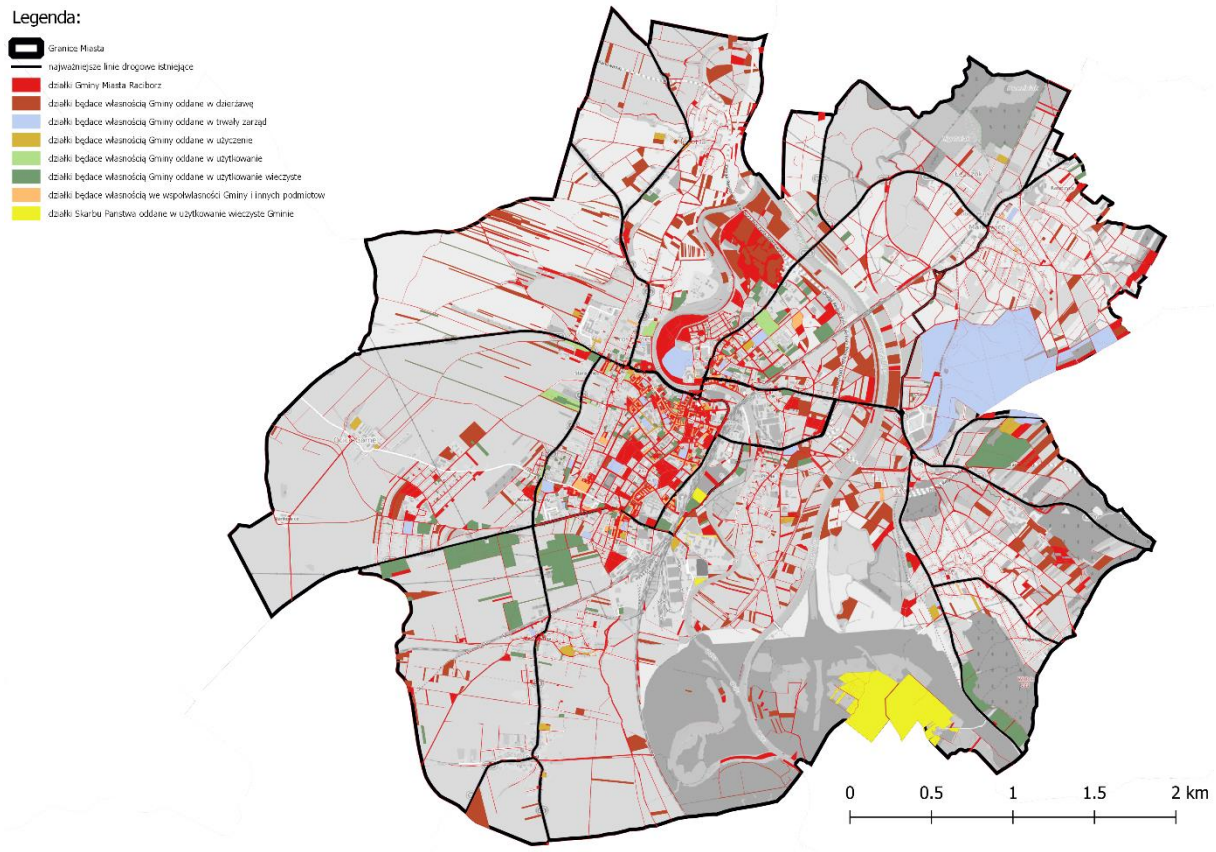

Źródło: „Diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna Raciborza" opracowana na potrzeby przygotowania „Strategii rozwoju Miasta Racibórz do roku 2030", 2021 r.

VI. Delimitacja obszaru zdegradowanego

Jak zostało to już wskazane, rewitalizacja jest procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszaru zdegradowanego czyli takiego, w którym na podstawie diagnozy stwierdzono stan kryzysowy. Identyfikuje się go w pierwszej kolejności ze względu na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, ale również gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

W niniejszym opracowaniu koncentrację negatywnych zjawisk społecznych wyznaczano poprzez wskaźniki odniesione do wartości II i III kwartyla dla miasta, prezentujące stan według danych na czerwiec 2021 r. w agregacji do ulicy, przy której występowało zjawisko niekorzystne. Informacje obejmujące kwestie rozmieszczenia populacji, jej struktury wiekowej i możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych zostały zaprezentowane z wykorzystaniem następujących parametrów:

- gęstość zaludnienia, rozumiana jako liczba osób w przeliczeniu na adres;
- współczynnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako odsetek osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na osoby w wieku produkcyjnym;
- odsetek zalegających z opłatami komunalnymi w stosunku do liczby osób zameldowanych przy ulicy;
- odsetek zalegających z opłatą podatku od nieruchomości w stosunku do liczby osób zameldowanych przy ulicy;
- odsetek bezrobotnych w stosunku do liczby osób zameldowanych przy ulicy;
- odsetek długotrwale bezrobotnych w stosunku do liczby osób bezrobotnych.

Kolejną istotną kwestią było zidentyfikowanie w przestrzeni Raciborza miejsc koncentracji zjawisk związanych z bezpieczeństwem mieszkańców, ich stanem zdrowia oraz kwestią opieki społecznej świadczonej przez OPS, dane te prezentowano przez wskazanie (w agregacji zapewniającej ochronę danych wrażliwych):

- miejsc szczególnie zagrożonych problemami społecznymi;
- miejsc zamieszkania osób długotrwale lub ciężko chorych;
- miejsc zamieszkania osób dotkniętych niepełnosprawnościami;
- miejsc występowania przemocy w rodzinie (tzw. „Niebieskie karty”);
- miejsc wypadków drogowych oraz interwencji policji.

Za dodatkowe kwestie, wpływające na wyznaczenie obszaru zdegradowanego uznano:

- spadek współczynnika przedsiębiorczości mieszkańców;
- występowanie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych związanych z niską emisją;
- występowanie miejsc, w których znajdują się wyroby azbestowe;
- koncentrację budynków mieszkalnych o znacząco obniżonym standardzie, będących w zasobie komunalnym.

Wymienione parametry były, zgodnie z przyjętym wcześniej założeniem o zastosowaniu metodyki rekomendowanej przez władze krajowe, nanoszone na mapy w układzie siatki analitycznej heksagonalnej (sześciokątnej) o wysokości 100 m. Ich wartości były odnoszone do miary II i III kwartyla, w wyniku czego nadawano im wagi (1 lub 2). Miejscom koncentracji negatywnych zjawisk zidentyfikowanych przez OPS nadano wartość równą 2. W efekcie sumowania uzyskano mapę miejsc potencjalnie zdegradowanych, którą zaprezentowano na rycinie 24.

Rycina 24. Ocena punktowa miejsc potencjalnie zdegradowanych

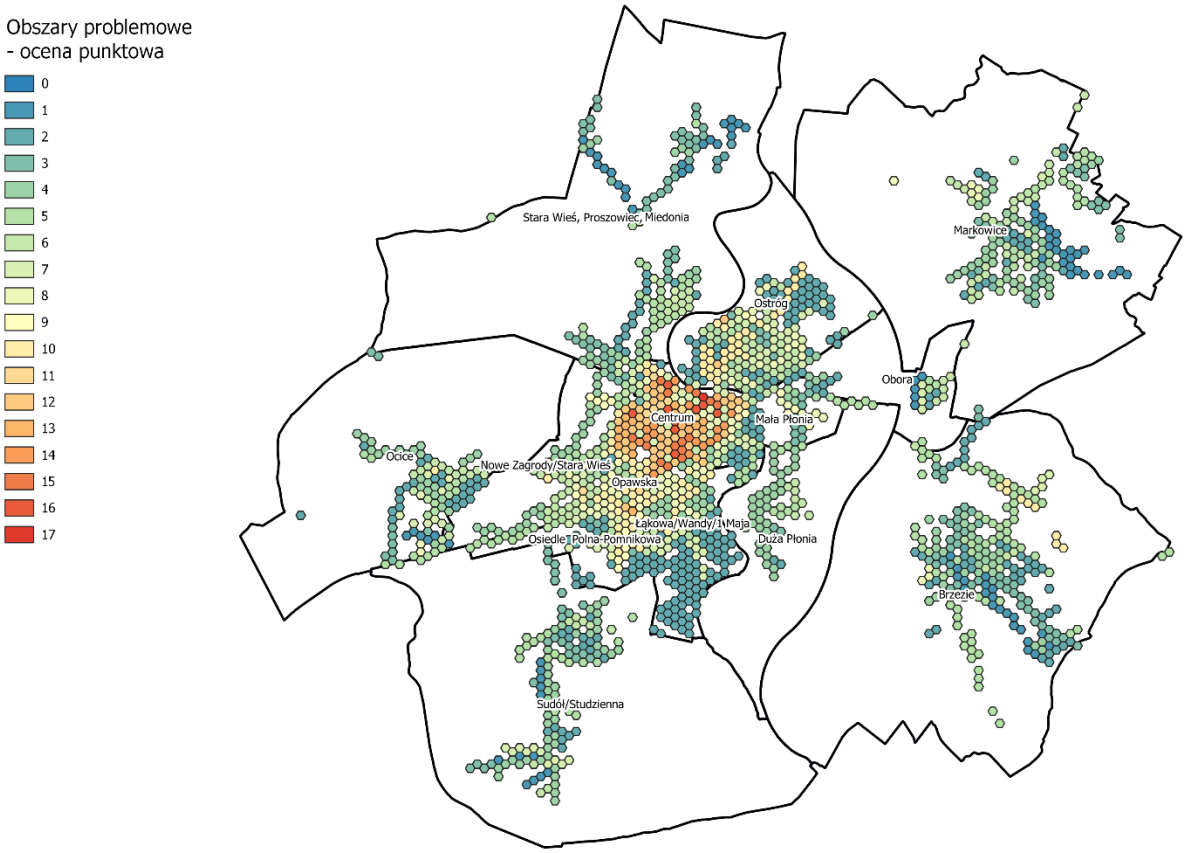

Źródło: opracowanie własne.

Celem precyzyjniejszego wykazania koncentracji zjawisk negatywnych, wartości ocen uzyskanych w sposób opisany powyżej podzielono na 4 grupy wyznaczone według zasady naturalnego podziału (Jenksa). Operacja ta z jednej strony zapewnia wydzielenie grup jednostek maksymalnie do siebie podobnych, a z drugiej zapewnia, że wyodrębnione grupy są od siebie różne najbardziej jak to jest możliwe. Innymi słowy, podział ten pozwolił na wskazanie takiego obszaru, w którym ze względu na wszystkie analizowane zmienne, zjawiska negatywne są najbardziej widoczne w odniesieniu do całej przestrzeni Raciborza. Jest to grupa heksagonów, dla których wartości ocen mieszczą się w przedziale od 9 do 17. Dominują one na terenie Centrum i obszarach z nim sąsiadujących (rycina 25.). Na kanwie tak wypracowanego wskazania, zaproponowano kształt obszaru zdegradowanego.

Rycina 25. Delimitacja obszaru zdegradowanego

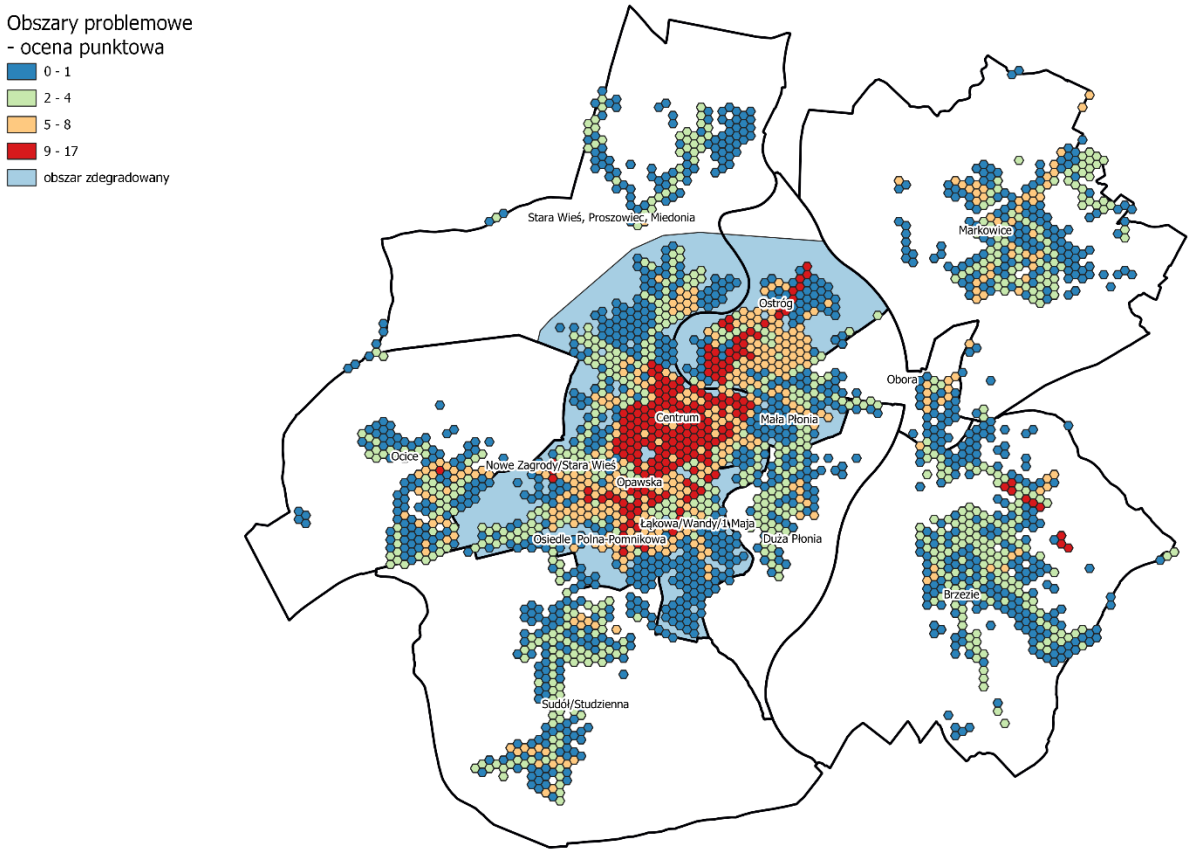

Źródło: opracowanie własne.

Obszar ten pokrywa się z delimitacją wyznaczoną na potrzeby GPR 2014-2020 w granicach stref: nr 6 - Łąkowa/Wandy/1 Maja, nr 7 - Nowe Zagrody/Stara Wieś, nr 8a - Opawska, nr 8b - Osiedle Polna/Pomnikowa, nr 10 - Centrum. Jednocześnie jednak analiza wykazała konieczność zredukowania zasięgu przestrzennego obszaru zdegradowanego w strefie 4 - Stara Wieś/Proszowiec/Miedonia do zasięgu Starej Wsi/Proszowca oraz zredukowania obszaru zaznaczonego jako całość strefy nr 11 Ostróg do części zabudowanej tej strefy. Strefa zdegradowana została natomiast w bieżącej propozycji powiększona o całość strefy 9a - Mała Płonia.

VII. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk oraz jest szczególnie istotny dla rozwoju lokalnego. To na nim gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Obejmuje on tereny, w których koncentracja negatywnych zjawisk – analizowanych metodami wskazanymi w rozdziale IV – była największa.

Dodatkowo, zasięg obszaru doprecyzowano na podstawie wyników cyklu warsztatów, w których uczestniczyli mieszkańcy, przedsiębiorcy, zarządcy nieruchomości, przedstawiciele organizacji pozarządowych, instytucji kultury i edukacji oraz urzędnicy (tzw. interesariusze rewitalizacji) oraz członkowie Zespołu ds. opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Racibórz do roku 2030 powołanego przez Prezydenta Miasta. W trakcie warsztatów wskazano miejsca i obiekty, które w pierwszej kolejności wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych (rycina 26.).

Rycina 26. Miejsca występowania problemów oraz potencjałów miasta zaznaczone na spotkaniach bezpośrednich

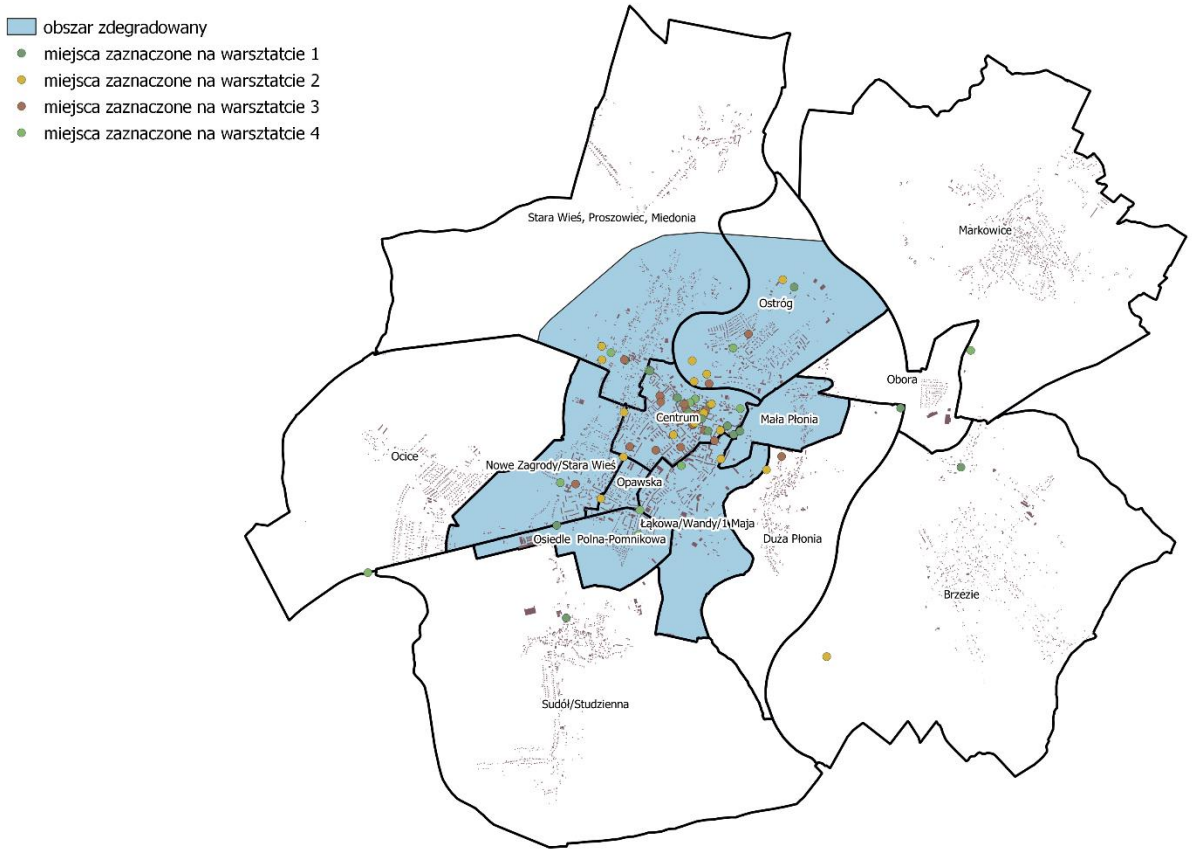

Źródło: opracowanie własne.

Spotkania były organizowane od 2 do 10 lutego 2022 r. i miały charakter otwarty. Szczegółowy harmonogram został zaprezentowany na stronie internetowej https://www.raciborz.pl/Rewitalizacja[3]. Kluczowe ustalenia z warsztatów – identyfikację problemów i potencjałów, na których należy budować proces rewitalizacji – zaprezentowano w załączniku nr 1.

Na podkreślenie zasługuje to, że zdecydowana większość zgłaszanych problemów dotyczyła stref, które już wcześniej były identyfikowane jako potencjalny obszar zdegradowany. W szczególności wskazania dotyczyły Centrum, Starej Wsi i Ostroga. Miejsca zaznaczone poza obszarem zdegradowanym dotyczyły głównie potencjału jaki niosą ze sobą: rzeka Odra, Arboretum czy żwirownia. Zwracano również uwagę na kwestie krajobrazowe (konieczność zachowania ładu przestrzennego) wzdłuż dróg dojazdowych do miasta.

Ponadto, podczas prac nad delimitacją obszaru rewitalizacji, uwzględniono istniejące oraz przyszłe zamierzenia inwestycyjne władz publicznych (tj. Miasta Racibórz oraz Powiatu Raciborskiego) oraz przewidywane zamierzenia inwestycyjne przedsiębiorstw publicznych kontrolowanych przez Skarb Państwa.

W konsekwencji – na podstawie powyższych przesłanek – proponuje się przyjęcie obszaru rewitalizacji o zasięgu wskazanym na rycinie 27. Tak delimitowany obszar rewitalizacji stanowi 4,87% powierzchni miasta i jest zamieszkały[4] przez 25,39% jego mieszkańców. Parametry te mieszczą się w wartościach maksymalnych dopuszczanych zapisami Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 r. poz. 485 t.j.). Co za tym idzie rekomendacja zawarta na poniższej rycinie może stać się podstawą przygotowania projektu uchwały Rady Miasta Racibórz w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz.

Na podstawie art. 6 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 11 ust. 3 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 r. poz. 485 t.j.), przed przekazaniem Radzie Miasta wniosku o przyjęcie przedmiotowej uchwały, Prezydent miasta zobowiązany jest przeprowadzić konsultacje społeczne jej projektu.

3 Zakładki: https://www.raciborz.pl/Rewitalizacja/Aktualnosci/WARSZTATY-POSWIECONE-OPRACOWANIU-GMINNEGO-PROGRAMU-REWITALIZACJI-DLA-MIASTA-RACIBORZ-DO-2030-ROKU/idn:9740 oraz https://www.raciborz.pl/Rewitalizacja/Aktualnosci/RewitalizujeMy-Raciborz.-Dzisiaj-spotkanie-online/idn:9768, data dostępu: 19.02.2022.

4 Wg danych z ewidencji ludności wykazanych na dzień 19 kwietnia 2022 r.

Rycina 27. Rekomendowany zasięg obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

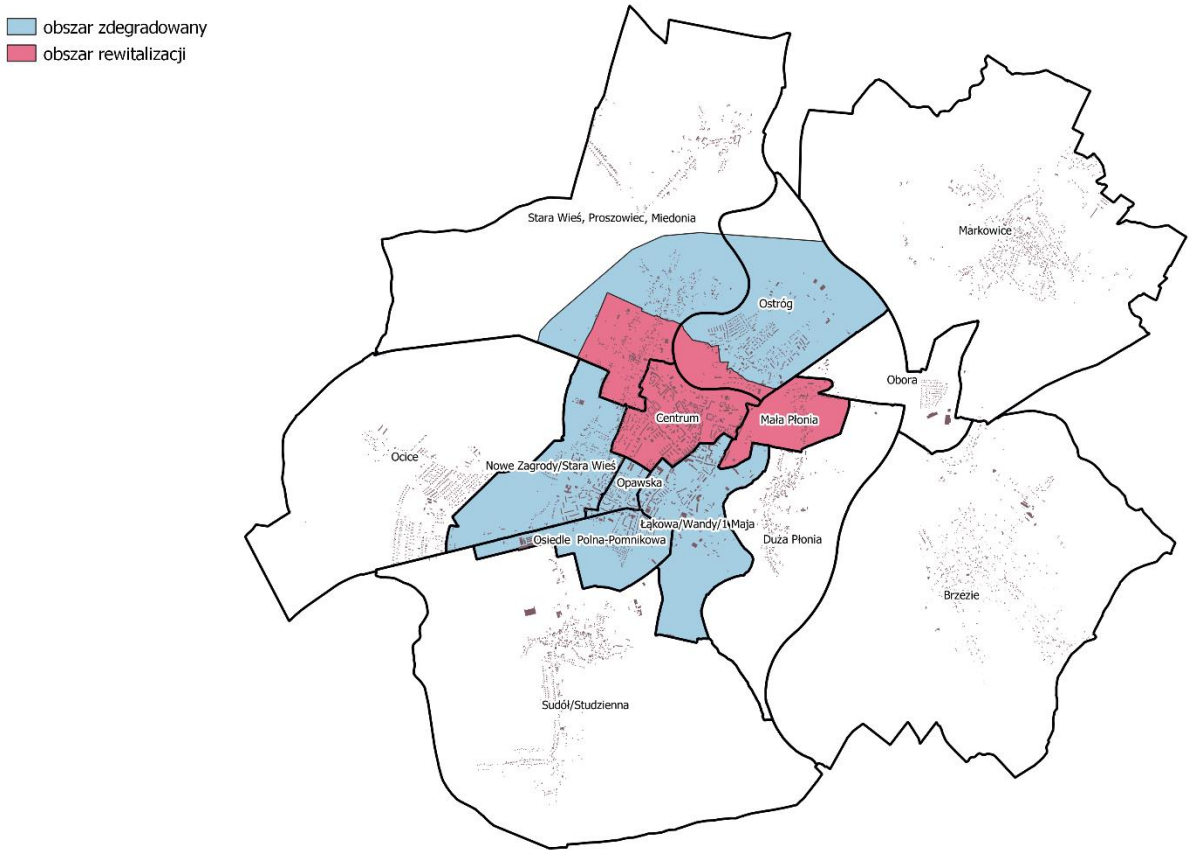

Źródło: opracowanie własne.

VIII. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji po zakończeniu konsultacji społecznych

W celu ostatecznej weryfikacji zasięgu przestrzennego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, przeprowadzono konsultacje społeczne. Zgodnie z art. 6 ust. 3 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 r. poz. 485 t.j.): *Formami konsultacji społecznych są:*

1. *zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej;*
2. *spotkania, debaty, warsztaty, spacery studyjne, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.*

Przy czym w cytowanej ustawie wskazuje się jednocześnie, że *Konsultacje społeczne prowadzi się z wykorzystaniem formy, o której mowa w ust. 3 pkt 1, oraz co najmniej dwóch form, o których mowa w ust. 3 pkt 2.*

Konsultacje społeczne projektu Uchwały Rady Miasta Racibórz w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Racibórz przeprowadzono w terminie od 18 marca do 16 kwietnia 2022 r. Wykorzystano w tym celu następujące formy przewidziane ustawą:

1. zbieranie uwag w postaci elektronicznej, poprzez przesłanie formularzy zamieszczonych na stronie miasta w Biuletynie Informacji Publicznej;
2. spacer badawczy (studyjny);
3. badanie ankietowe.

W trakcie zbierania uwag w postaci elektronicznej, od dwóch respondentów wpłynęły trzy wnioski. Pierwszy dotyczył potrzeby odwołania się w części diagnozy dotyczącej wniosków z realizacji GPR 2014-2020 do roli projektu „Zagospodarowanie Bulwarów Nadodrzańskich – Lewy Brzeg Odry w Raciborzu". Dwa pozostałe dotyczyły szczegółów technicznych mapy, o której mowa w art. 11 Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. 2021 r. poz. 485 t.j.). Obydwie uwagi zostały uwzględnione. Ich treść przedstawiono w załączniku nr 2.

Spacer badawczy odbył się 31 marca 2022 r. Wzięli w nim udział m.in.: wiceprezydent Dawid Wacławczyk, Miejska Konserwator Zabytków, Architekt Miejska i Dyrektor Miejskiego Zarządu Budynku w Raciborzu, a także przedstawicielki Wydziału Rozwoju Urzędu Miasta Racibórz (odpowiedzialnego za koordynację działań związanych z rewitalizacją miasta), reprezentanci firmy InnoCo sp. z o.o. (odpowiedzialnej za opracowanie dokumentu „Diagnozy na potrzeby

wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji Miasta Racibórz") oraz mieszkańcy miasta. Miejscem zbiórki był Ogród Jordanowski, wskazywany jako przykład udanego, wręcz modelowego projektu rewitalizacji, który przyczynił się do ożywienia i poprawy bezpieczeństwa i estetyki najbliższego otoczenia, a także był katalizatorem kolejnych projektów rewitalizacji. Następnie uczestnicy spaceru badawczego przeszli trasą obejmującą podwórka, skwery oraz ulice, które (ze względu na dotychczasowy sposób zagospodarowania oraz stan techniczny budynków i budowli zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie) powinny być rozważone jako potencjalne miejsca podjęcia działań rewitalizacyjnych. Spacer badawczy obejmował kwartał miasta wyznaczony ulicami: Dąbrowskiego, Kopernika, Spółdzielczą, Głubczycką, Londzina i Stalmacha. W dniu 6 kwietnia 2022 r. w Urzędzie Miasta odbyło się spotkanie podsumowujące spacer badawczy.

Zarówno w trakcie spaceru badawczego, jak i spotkania podsumowującego, nie zgłoszono uwag dotyczących zmiany proponowanych granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Uczestnicy wskazywali miejsca wymagające rewitalizacji. Wśród największych problemów wymieniano: zły stan techniczny i niski standard niektórych zasobów mieszkaniowych, stosunkowo dużą liczbę pustych lokali użytkowych położonych w parterach kamienic w śródmieściu, nieuporządkowane zagospodarowanie podwórek i skwerów otoczonych budynkami wspólnot mieszkaniowych i zasobami komunalnymi. Równocześnie podkreślano, że przestrzenie i miejsca znajdujące się na trasie spaceru mają duży potencjał społeczny, który może być wykorzystany przy tworzeniu inicjatyw sąsiedzkich oraz projektów kulturalnych i edukacyjnych (m.in. na terenie Domu Kultury Strzecha). Za bardzo cenny rezultat spaceru badawczego i spotkania podsumowującego należy uznać stworzenie wstępnej listy założeń kompleksowej rewitalizacji podwórek i przestrzeni osiedlowych. Szczegółowe obserwacje i wnioski ze spaceru i spotkania znajdują się w załączniku nr 3.

W dniach od 18 marca do 16 kwietnia wszyscy zainteresowani procesem rewitalizacji w Raciborzu mieli okazję wypełnić kwestionariusz ankiety elektronicznej. Zebrano w tym czasie 127 odpowiedzi. Respondenci wskazywali na miejsca problemowe, wymagające podjęcia działań rewitalizacyjnych, które mieszczą się w granicach wyznaczonego obszaru rewitalizacji lub obszaru zdegradowanego. Są to w szczególności: ulice wjazdowe do miasta, park im. Miasta Roth, otoczenie kina Bałtyk, podwórka w najbliższym sąsiedztwie Rynku (zwłaszcza przy ulicy Długiej), ulica Zborowa (teren zabytkowej winiarni), ulica Gamowska przy Szpitalu Rejonowym oraz ulice: Rudzka, Rzemieślnicza, Słowackiego, Katowicka, Żorska, Częstochowska i Miechowska. Ankietowani często wypowiadali się o potrzebie zachowania i kreacji nowych terenów zieleni i rekreacji, a także o konieczności zadbania o wizerunek miasta (w szczególności o odnowę starych kamienic i podwórek oraz renowację dworca kolejowego). Wśród potencjałów wskazywano głównie na miejsca i obiekty o walorach dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego, a także na potencjał społeczny. Opis wyników ankiety przedstawiono w załączniku nr 4.

Spisy

Spis rycin

Rycina 1. Grafika spotkań realizowanych w ramach RewitalizujeMy Racibórz 8

Rycina 2. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wg GPR 2014-2020 9

Rycina 3. Rozmieszczenie ludności w przestrzeni miasta 12

Rycina 4. Gęstość zaludnienia – liczba osób przypadających na adres przy danej ulicy .. 13

Rycina 5. Dynamika zmian liczby ludności w Raciborzu, w grupach wiekowych, w latach 2000-2020 (2000=100) 14

Rycina 6. Wskaźnik obciążenia demograficznego 15

Rycina 7. Miejsca koncentracji problemów społecznych w opinii Ośrodka Pomocy Społecznej 16

Rycina 8. Odsetek mieszkańców zalegających z opłatami za podatek od nieruchomości. 17

Rycina 9. Odsetek mieszkańców zalegających z opłatami komunalnymi 17

Rycina 10. Miejsca koncentracji zdarzeń niebezpiecznych 18

Rycina 11. Podmioty zarejestrowane w REGON 20

Rycina 12. Miejsca, w których nastąpił spadek wskaźnika przedsiębiorczości 20

Rycina 13. Rozmieszczenie wybranych funkcji gospodarczych w przestrzeni miasta 21

Rycina 14. Udział bezrobotnych zamieszkujących przy danej ulicy w ogólnej liczbie jej mieszkańców 23

Rycina 15. Udział długotrwale bezrobotnych zamieszkujących przy danej ulicy w ogólnej liczbie jej mieszkańców 23

Rycina 16. Poglądowe rozmieszczenie liniowej infrastruktury transportowej w przestrzeni miasta 25

Rycina 17. Budynki z lokalami ogrzewanymi piecami kaflowymi 27

Rycina 18. Budynki z lokalami bez bezpośredniego dostępu do łazienek 27

Rycina 19. Budynki mieszkaniowe – pustostany w zarządzie MZB 28

Rycina 20. Emisja PM10 ze źródeł z sektora komunalno-bytowego w roku 2018 29

Rycina 21. Rozmieszczenie wyrobów azbestowych 30

Rycina 22. Główne zmiany użytkowania i pokrycia terenu na tle głównych obszarów prawnie chronionych 32

Rycina 23. Tereny w dyspozycji samorządu miasta 33

Rycina 24. Ocena punktowa miejsc potencjalnie zdegradowanych 35
Rycina 25. Delimitacja obszaru zdegradowanego 36
Rycina 26. Miejsca występowania problemów oraz potencjałów miasta zaznaczone na spotkaniach bezpośrednich 38
Rycina 27. Rekomendowany zasięg obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji . 40

Spis tabel

Tabela 1. Korzystający z instalacji w % ogółu ludności 25
Tabela 2. Nielegalne wysypiska śmieci – wskaźniki 30

Załącznik nr 1. Wnioski z warsztatów przeprowadzonych w dniach 02.02-10.02.2022 r.

GPR Racibórz 2030
Spotkanie nr 1, 02.02.2022 (Zespół ds. opracowania GPR)

Pytania
W poprzednim GPR Racibórz na lata 2014-2020, obszar zdegradowany obejmował kilka stref, a obszarem rewitalizacji była jedna z nich, tj. Centrum.

- **W jakim stopniu i gdzie Centrum wymaga dalszej rewitalizacji?**
- **Czy może należy uznać, że w GPR Racibórz 2014-2020 osiągnięto cele i teraz należy rewitalizować inne obszary miasta?**

Centrum Raciborza w dalszym ciągu wymaga rewitalizacji. Miejscami, którymi należy się zająć w pierwszej kolejności są:

- **Podwórka przy ulicy Długiej.** Ulica Długa była już rewitalizowana, ale rezultaty są niezadowalające. Należy uruchomić działania mające na celu ożywienie ulicy oraz uporządkowanie przestrzeni w jej bezpośrednim sąsiedztwie. Większość podwórek przy ulicy Długiej jest w obsłudze Miejskiego Zarządu Budynków (MZB) w Raciborzu. Dodatkowo należy się zastanowić jak włączyć w proces rewitalizacji wspólnoty mieszkaniowe.
- **Kwartał: Długa, Rzeźnicza, Plac Wolności oraz skwer Moniuszki**.
- **Plac Długosza.** Do tej pory nie ma decyzji jak ten plac ma być zagospodarowany i jakie powinien pełnić funkcje. Jedną z koncepcji jest powrót do zabudowy tak, jak to wyglądało przed wojną.
- **Budynek po szkole podstawowej przy ul. Opawskiej** – obecnie wynajmowany.
- **Dom Kultury „Strzecha”**.
- **Ulice Mickiewicza oraz Podwale i Drzymały** – ulicę Mickiewicza udrożnić, tak jak było kiedyś.

Problematyczne są stosunki własności.

Poza centrum:

- **Mała Płonia (m.in. ulice Rybnicka, Fabryczna)** - jest tam duże nagromadzenie lokali komunalnych, w tym socjalnych. To miejsce to kiepska wizytówka miasta. Podobnie jak wjazd do miasta od strony zachodniej, **tj. Stara Wieś przy ul. Głubczyckiej** oraz okolice ulic Stalmacha i Londzina. Generalnie wystosowano postulat, aby rozszerzyć obszar rewitalizacji centrum na osi Wschód-Zachód.
- **Teren po żwirowni (Ostróg, ulice Rudzka, Grzonki) –** zagospodarowanie w celach rekreacyjnych, teren nad wodą.

Pytania

- **Co z projektami składającymi się na GPR 2014-2020, które zgodnie z Raportem z wykonania GPR są w realizacji, lub nie zostały podjęte?**
- **Czy są projekty, które stanowiły pierwsze etapy większych przedsięwzięć?**
- **Co z projektami, które nie zostały zrealizowane pomimo wpisania do GPR Racibórz 2014-2020?**
- **Czy jest powód, aby do nich wrócić?**

W tym przypadku uczestnicy warsztatów nie mieli wystarczającej wiedzy. Krótkie sprawozdanie przedstawił Wiceprezydent Miasta, wskazując przede wszystkim na konieczność powrotu do projektów dotyczących **placu Długosza**.

Należy w wewnętrznym gronie, w oparciu o raport z realizacji GPR 2014-2020 ustalić, które projekty warto kontynuować, do których wrócić itd.

Pytania

Czy już teraz wiadomo, że są jakieś projekty, które będą realizowane i powinny znaleźć się w GPR Racibórz 2030?

- **Co to za projekty?**
- **W jakiej są fazie?**
- **Kto będzie je realizował?**

Wskazywano głównie projekty drogowe i kolejowe, w tym: I etap obwodnicy, węzeł na ulicy Rudzkiej, modernizację drogi 935, remonty wiaduktów oraz modernizację linii kolejowej 152. Realizację tych projektów sugerowano połączyć z działaniami rewitalizacyjnymi, np. zagospodarowanie terenu po żwirowni.

- **Nowa koncepcja zagospodarowania Rynku** – ma zostać ogłoszony konkurs architektoniczny.
- **Modernizacja dworca PKP** – miasto ma zagospodarować na cele społeczne 700 m^2 powierzchni.
- **Kładka nad Odrą** – projekt wpisany do Strategii.

GPR Racibórz 2030
Spotkanie nr 2, 02.02.2022 (Przedstawiciele Rady Gospodarczej i mieszkańcy)

Pytania

- **Jakie są najważniejsze problemy w Raciborzu?**
- **Gdzie są skoncentrowane wymienione wcześniej problemy? Dlaczego akurat tam (co może na to wpływać)?**
- **Jakie jeszcze obszary można potraktować jako problemowe i dlaczego?**
- **Jakie są silne strony, zalety, potencjały wskazanych miejsc? Jakie są pomysły na poprawę obecnej sytuacji?**

Ze względu na niską frekwencję oraz sugestie uczestników, że w trakcie wcześniejszych konsultacji społecznych odpowiadali już na podobne pytania, spotkanie przybrało formułę luźniej rozmowy. Dodatkowo kilka kwestii zostało zapisanych przez uczestników, ale w trakcie dyskusji nie zostały już one rozwinięte.

Wskazano następujące problemy:

- Niska **jakość reprezentacyjnych przestrzeni** publicznych, takich jak **Rynek**, **ulica Długa**, skwery w obrębie starego miasta, podwórka.
- Miejsca i obiekty oferujące **funkcje spędzania wolnego czasu są rozproszone**, a powinny skupiać się w kilku miejscach, takich jak np. ulica Długa.
- Ulica Długa została poddana procesowi rewitalizacji, ale mieszkańcy ulicy sprzeciwiają się rozwojowi kawiarni, czy restauracji. **O godz. 22 musi być zachowana cisza**. „Wzorujmy się na Łodzi". Jednocześnie na ul. Długiej są puste lokale usługowe.
- Na Długiej miasto **powinno mieć całoroczny plan eventów**, brak atrakcyjnych miejsc/przestrzeni dla ludzi młodych, aktywistów miejskich, hipsterów itd.
- Należy zagospodarować **puste lokale i budynki** i nadać im nowe funkcje.
- Poprawić funkcjonalność przestrzeni miejskich, uporządkować **chaos przestrzenny i reklamowy**.
- Zbyt wolny proces termomodernizacji zasobów miejskich – **ul. Głubczycka - Stara Wieś**.
- **Rodziny dysfunkcyjne** i trudności w podejmowaniu działań aktywizujących ich zawodowo.
- Należy zwrócić się bardziej w kierunku rzeki, zagospodarowanie lewego brzegu Odry jest dobrym przykładem.
- Należy zintegrować i rozbudować **system ścieżek rowerowych**. Ścieżka rowerowa do Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej oraz w kierunku terenów po żwirowni.
- Brakuje **miejsc parkingowych** w mieście, w tym koło uczelni.
- Brakuje nowych dróg – **drogi krajowe przechodzą przez obszar zabudowy**.
- Należy poprawić **komunikację publiczną** z ościennymi miejscowościami.

- Problemy środowiskowe, w tym problem niskiej emisji (mieszkania ogrzewane paliwami stałymi, w tym szczególnie na obszarze **Starej Wsi**) oraz problem związany ze stratami deszczówki, która w systemowy sposób należy gromadzić i wykorzystywać.
- Należy poprawić poziom bezpieczeństwa publicznego w mieście. Usprawnienie funkcjonowania **systemu monitoringu miejskiego**.
- Animacja działań biznesowych w mieście. **Wsparcie dla małych przedsiębiorstw**.
- Należy zająć się **Starą Rzeźnią** na ul. Kolejowej, znaleźć jej nowe przeznaczenie.
- Ścieżka spacerowa, edukacyjna - będzie Raciborski Szlak Miejski, należy go zintegrować go z atrakcjami lokalnymi (**Zamek**, **Browar**) oraz lokalnymi produktami (słodycze Mieszko).

Rycina Z1.1. Lokalizacja miejsc, o których była mowa na warsztacie 2 lutego 2022 w przestrzeni Raciborza

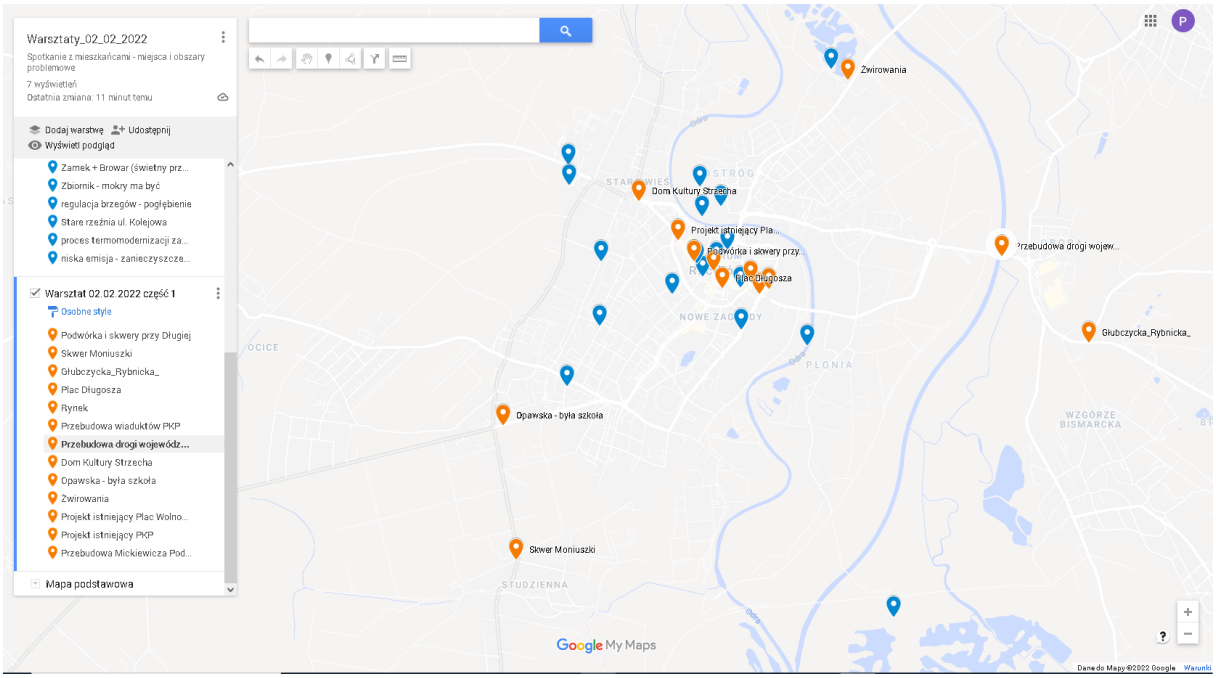

Źródło: opracowanie własne.

GPR Racibórz 2030
Spotkanie nr 3, 07.02.2022 (zarządcy nieruchomości i mieszkańcy)

Pytania

- **Jakie są najważniejsze problemy w Raciborzu i gdzie są skoncentrowane? Dlaczego akurat tam (co może na to wpływać)?**
- **Jakie są silne strony, zalety, potencjały wskazanych miejsc? Jakie są pomysły na poprawę obecnej sytuacji?**

Ze względu na niską frekwencję spotkanie przybrało formułę luźnej rozmowy. Dodatkowo kilka kwestii zostało zapisanych przez uczestników, ale w trakcie dyskusji nie zostały już one rozwinięte.

Wskazano następujące problemy:

- **Zdegradowanie budynków będących w zasobie komunalnym** - budynki są zlokalizowane głównie w Centrum (choć są także w innych częściach miasta), koniecznie należy je przebudować; łazienki są na korytarzach, niesprawne instalacje, mieszkańcy nie chcą żyć w substandardzie.
- **Brakuje pieniędzy na remonty, przebudowę i budowę nowych mieszkań, stara tkanka jest zdegradowana** - zarządzanie to jedno, ale właściciele powinni inwestować w nieruchomości, zarządzanie nową tkanka jest łatwiejsze, dodatkowo w mieście jest za mało mieszkań dla ludzi którzy szukają miejsca do osiedlenia się w Raciborzu (np. przyjeżdżają z emigracji zarobkowej), a tymczasem należy m.in. usunąć wady technologiczne wielkiej płyty - ściany warstwowe (Osiedle Żorska).
- **Mamy problem z jednej strony z depopulacją a z drugiej z utrzymaniem ludzi młodych** w mieście (choć to ostatnio trochę się zmienia).
- **Brak parkingów śródmiejskich** - mieszkańcy nie mają gdzie zaparkować własnych samochodów, należy zaplanować 1-2 miejsca parkingowe na mieszkanie, w mieście brakuje tego typu miejsc.
- **Oferta komunikacji publicznej jest niewystarczająca** w stosunku do zapotrzebowania, bardzo trudno jest tak przygotować ofertę by ludzie z niej korzystali.
- **Istnieje problem partycypacji w utrzymywaniu dróg osiedlowych oraz likwidacji barier architektonicznych** (szczególnie na blokowiskach).
- **Konflikty pokoleniowe** - zderzenie dwóch światów, starsi mieszkańcy (poszukujący zieleni, odpoczynku) oraz młodsi - produkcyjni (miejsca parkingowe, korzystanie z transportu publicznego, miejsca rozrywkowe i oferta kulturalna), w Centrum jest zbyt głośno dla starszych.
- **Ludzie starsi są zagubieni na rynku nieruchomości** - wymiana pokoleniowa odbywa się ich kosztem, nie mają wzorców, przewodników, problemy własnościowe nasilają to zagubienie.

- **Istnieje konieczność ochrony zabytkowych obiektów** (**ul. Miarki, Kasprowicza, Stalmacha**).
- **Miasto jest chaotycznie zabudowane, nieciągłe, poszatkowane** – to wynik historycznych uwarunkowań ale należy poprawić estetykę zagospodarowania przestrzeni, ale budynki są też nieestetyczne (np. **ul. Rybnicka**) a jak odnowimy elewację to za chwilę mamy na nich napisy lub/i brzydkie graffiti.
- **Przestrzenie zielone są często zdegradowane** - a nawet jeżeli się je zrewitalizuje (Ogródek Jordanowski) to szybko są niszczone przez użytkowników, dodatkowo brakuje wybiegów dla zwierząt (jest jeden wybieg dla psów na ul. Opawskiej ale jest to niewystarczające).
- **W mieście widać ludzi biednych i uzależnionych od alkoholu** - złomiarze przeszukują śmietniki, raczący się alkoholem przesiadują w okolicach Żabki na Rynku, wiodą w tym prym mieszkańcy ulic **Długiej** i **Różanej**.
- **Problemem jest system zbierania i odbioru śmieci** (w tym szczególnie frakcji segregacyjnej) - istnieje problem pojemników tzw. „dzwonów" (są zbyt małe) i są one źle zlokalizowane w przestrzeni miasta, system zgłoszeń jest niedopracowany zaś odbiór nieczystości nie jest zoptymalizowany przez co jest kosztowny, istnieje też problem podpalania śmietników oraz utrzymania czystości w ich bezpośrednim otoczeniu.
- **Problemem jest gospodarka cieplna i energetyczna** - niedostosowanie budynków do wymagań energetycznych z jednej strony, problem palenisk (w tym pieców węglowych typu kaflowego i związany z nim smog), w mieście nie ma programów odnawialnych źródeł energii, zarządcy są uniezależnieni od oferty PGNiG Energetyka Termika zaś ludność jest dotknięta tzw. **ubóstwem energetycznym**, przez co rachunki są wysokie i rosną (szczególnie w budynkach wielorodzinnych).
- **Miasto powinno dać ofertę szczególnie dla ludzi młodych** (atrakcyjnie zagospodarowane przestrzenie jak te nad Odrą, ciekawe przestrzenie handlowe - konieczne jest zbudowanie Centrum Handlowego jak w Katowicach, Rybniku lub Opawie, ciekawą ofertę kulturalną i cały cykl eventów, które pokażą że warto zamieszkać w tym mieście) - tymczasem rewitalizacja przeprowadzona na ul. Długiej coś zatrzymała, nie jest to miejsce które „żyje".
- **Należy poszerzyć ofertę gastronomiczną i zatrzymać proces degradacji podwórek** - kwestie własnościowe są tu ważne, ale brakuje kompleksowych działań, nakierowanych nie tylko na proces pozyskania pieniędzy ale również na opiekę nad ludźmi którzy mogą ucierpieć na skutek przekształceń tych przestrzeni - kim są te osoby? czego potrzebują? jak zmienić ich sposób myślenia? - to są pytania na które powinny sobie odpowiedzieć stosowne instytucje (m.in. OPS).

Rycina Z1.2. Lokalizacja miejsc o których była mowa na warsztacie 7 lutego 2022 w przestrzeni Raciborza

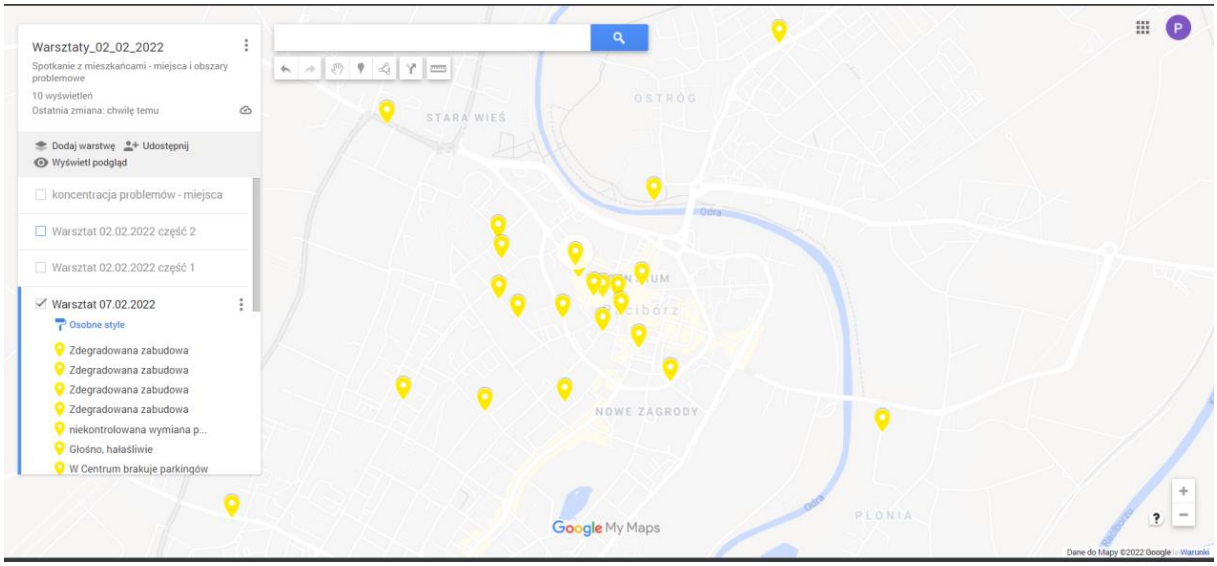

Źródło: opracowanie własne.

GPR Racibórz 2030
Spotkanie nr 4, 09.02.2022 (OPS, interesariusze ze środowisk sektora obywatelskiego oraz mieszkańcy)

Pytania

- **Jakie są najważniejsze problemy w Raciborzu i gdzie są skoncentrowane? Dlaczego akurat tam (co może na to wpływać)?**
- **Jakie są silne strony, zalety, potencjały wskazanych miejsc? Jakie są pomysły na poprawę obecnej sytuacji?**

Ze względu na niską frekwencję spotkanie przybrało formułę luźnej rozmowy. Dodatkowo kilka kwestii zostało zapisanych przez uczestników, ale w trakcie dyskusji nie zostały już one rozwinięte.

Wskazano następujące problemy:

- **Konieczność remontu Domu Kultury „Strzecha" oraz innych placówek kulturalnych (Raciborski Dom Kultury, Raciborskie Centrum Kultury)** – między tymi placówkami usytuowany jest „raciborski pas rdzy" zaś oferta tych ośrodków może dostarczyć osobom tam zamieszkującym impulsów do zmian.
- Konieczność **generalnego remontu mini-zoo** w Arboretum Bramy Morawskiej.
- **Dostosowanie obiektów i przestrzeni publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych** - jest to wymóg prawny ale jego realizacja nie wszędzie przebiega bez zakłóceń (np. SP 13 i SP 18 są szkołami które nie mają takich dostosowań), zarówno budynki jak i place powinny być przebudowane.
- **W mieście jest mało dobrej jakości zieleni śródmiejskiej** - ta, która jest, wymaga poprawy, dosadzeń (tam gdzie drzewka i krzewy uschły np. na **ul. Głubczyckiej**), dobry przykład koegzystencji zieleni i tkanki miejskiej jest na ul. Batorego (wzdłuż murów miejskich).
- **Istnieje problem z lokalizacją elementów małej architektury** (szczególnie brakuje ławeczek do siedzenia, wzdłuż chodników; na skwerach i placach miejskich, a tam gdzie są problem z ich użytkowaniem).
- **Brak ciągłości ścieżek rowerowych** - szczególnie na linii ul. Opawska - Rynek oraz ul. Warszawska.
- **Tam gdzie wcześniej były place zabaw dla dzieci lub zielone skwery coraz częściej pojawiają się parkingi (np. ul. Żorska, Ocicka, Polna, Łąkowa, Miechowska)** – są one potrzebne, bo w całym mieście ich brakuje; tak dla przyjezdnych jak i mieszkańców, ale nie powinny być wszędzie (najlepiej zrobić wielopoziomowe parkingi na wjazdach do miasta).
- **Drogi dojazdowe do centrum miasta nie są jego wizytówkami** - są uszkodzone, chaotycznie zagospodarowane (**Głubczycka, Londzina, Rybnicka**).

- **W mieście jest smog** - zanieczyszczenia powietrza są dokuczliwe (zarówno te z palenisk, domowych w budynkach w których czasami nie ma łazienek, jak i ruchu samochodowego) – być może warto by było ograniczyć ruch samochodowy w centrum.
- **Zaniedbane kamienice prywatne** (np. ul. **Głubczycka 28-32**) - powinien istnieć wymóg dbania o teren prywatny, bo inaczej straż pożarna lub inne służby będą musiały interweniować jeżeli stan tkanki zagraża zdrowiu lub życiu.
- Ciąg **ul. Głubczyckiej i Londzina** jest szczególnie zaniedbany – nasilenie patologicznych zjawisk społecznych (alkoholizm, długotrwałe bezrobocie).
- **Brak toalet miejskich**.
- **Istnieje konieczność zrewitalizowania otoczenia Kina Bałtyk** (ul. Londzina).
- Jest przesyt tematu ul. Długiej - w mieście są też inne **miejsca, które należy rewitalizować np. okolice dworca PKP, plac Długosza, skwer przy pomniku Moniuszki, obszar przy „Odrostradzie", dawny kompleks „Sobieski"** (między ul. Reymonta i Londzina).

Rycina Z1.3. Lokalizacja miejsc o których była mowa na warsztacie 9 lutego 2022 w przestrzeni Raciborza

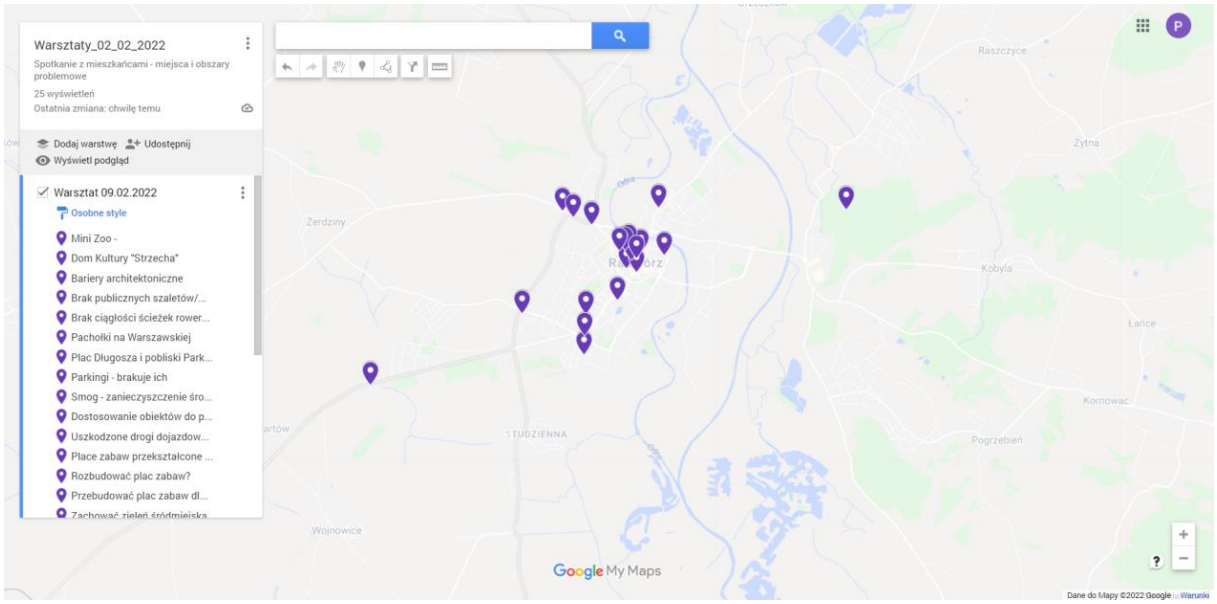

Źródło: opracowanie własne.

GPR Racibórz 2030
Spotkanie nr 5, 10.02.2022 (on-line: dla mieszkańców preferujących tę formę kontaktu)

W spotkaniu uczestniczyli prowadzący warsztaty oraz przedstawiciele Urzędu Miasta. Nikt spośród mieszkańców nie przyłączył się do spotkania. Wobec powyższego omówiono potencjalne formy włączenia mieszkańców w proces konsultacji zakresu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Za szczególnie istotne uznano wybranie formy konsultacji, która mogłaby pozwolić również na spontaniczne włączenie mieszkańców oraz innych użytkowników potencjalnego obszaru rewitalizacji; tj. wizytę studialną lub spacer badawczy.

Załącznik nr 2. Uwagi i propozycje zmian złożone drogą elektroniczną w konsultacjach społecznych

Lp.	Część dokumen-tacji, do której odnosi się uwaga lub propozycja zmiany	Treść uwagi / propozycja zmiany	Uzasadnienie uwagi / propozycji zmiany	Sposób rozpatrzenia
1.	*mapa*	*Mapa jest czytelna, co w kontekście konsultacji należy uznać za plus, jednak podkład nie obejmuje wymaganej przepisami treści mapy zasadniczej. Może to wprawdzie zmniejszyć czytelność mapy ale wydaje się niezbędne.*	*Zmienić podkład na mapę zasadniczą.*	Uwzględniono (zaktualizowano mapę).
2.	*mapa*	*W górnej części obszaru zdegradowanego (północ i północny-zachód delimitowanego terenu) linia rozgraniczająca jest prowadzona w sposób przecinający działki. Należałoby poprawić przebieg granicy tak by był maksymalnie zbieżny z liniami wydzieleń gruntowych.*	*Poprowadzić północną i północno-zachodnią granicę obszaru zdegradowanego po granicach działek.*	Uwzględniono (zaktualizowano mapę).
3.	*Dokument „Diagnoza…", Rozdz. II „Wnioski z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2014-2020"*	*Uzupełnić listę projektów zmieniających przestrzeń publiczną o projekt pt. "Zagospodarowanie Bulwarów Nadodrzańskich - Lewy Brzeg Odry w Raciborzu".*	*Projekt nie został wymieniony, a wpisuje się w założenia merytoryczne opisane w tekście.*	Uwzględniono (zaktualizowano treść dokumentu diagnozy).

Kursywą oznaczono cytaty z dokumentów przesłanych przez respondentów.

Załącznik nr 3. Obserwacje oraz wnioski ze spaceru badawczego w ramach konsultacji społecznych oraz spotkania podsumowującego spacer

Forma konsultacji społecznych: **Spacer badawczy**

Termin spaceru: **czwartek 31.03.2022 r.**

Miejsce zbiórki: **Ogród Jordanowski**

Godzina: **14:00**

Spotkanie podsumowujące: **środa 6.04.2022 r.**

1. Rewitalizację Ogrodu (Parku) Jordanowskiego w Raciborzu można uznać za modelową rewitalizację na której należy się wzorować w kolejnej edycji GPR.
2. Do dobrych praktyk związanych z rewitalizacją Ogrodu Jordanowskiego należy zaliczyć:
    a. zaangażowanie społeczności lokalnej (formalne i nieformalne ruchy społeczne i organizacje pozarządowe);
    b. komplementarność projektu twardego i projektów miękkich (społecznych);
    c. pozytywne efekty sąsiedztwa, związane m.in. z remontem elewacji kamienic zlokalizowanych w najbliższym otoczeniu, podniesieniem poziomu bezpieczeństwa publicznego oraz poprawą estetyki przestrzeni.
3. Należy zidentyfikować przestrzenie i miejsca w planowanym obszarze rewitalizacji, które mają podobny potencjał jak Ogród Jordanowski. W procesie partycypacyjnym należy podjąć próbę wypracowania, a później wdrożenia projektów rewitalizacji przestrzeni, które byłyby miejscem spędzania czasu wolnego i integracji społecznej, a w przypadku dużej skali również wizytówką miasta.
4. Na trasie spaceru badawczego zlokalizowano kilka podwórek i przestrzeni osiedlowych, które wraz z otaczającymi je budynkami (budynki mieszkalne wspólnot mieszkaniowych, budynki komunalne, garaże) wymagają zagospodarowania i poprawy jakości zamieszkania.
5. Jako miejsca niebezpieczne wskazano podwórko, na które prowadzi wyjście z kina Bałtyk oraz ulicę Głubczycką na odcinku od Mleczarni do Domu Kultury Strzecha. Wskazano też na ul. Rudzką oraz kwartał między ulicami Pszczyńską, Chorzowską i Mysłowicką, które nie znalazły się na trasie spaceru, ale zostały przywołane jako na obszary problemowe i ważne.
6. Podwórka charakteryzują się wysokim potencjałem społecznym. W przestrzeniach tych zauważono elementy wskazujące na to, że mieszkańcy najczęściej chcą dbać o swoje najbliższe otoczenie.
7. Z drugiej strony przedstawiciel MZB wskazał na to, że wielu mieszkańców zajmujących lokale z gminnego zasobu, nie ma zapewnionego podstawowego standardu mieszkaniowego. Często wymagana jest wymiana okien, budowa wc i łazienek, niejednokrotnie koszty utrzymania lokalu (np. ogrzewanie) są zbyt wysokie dla najuboższych. Takie osoby mają inne oczekiwania wobec zmian w mieście, a wyremontowanie podwórka zanim otrzyma się odpowiedź na podstawowe potrzeby może jedynie wzbudzić u nich złość i frustrację. Dlatego poprawa przestrzeni publicznych występuje najczęściej przy wspólnotach mieszkaniowych, na wniosek mieszkańców, którzy najczęściej nie borykają się z innymi problemami około mieszkaniowymi.

8. Na trasie spaceru zaobserwowano dużą liczbę pustych lokali użytkowych. Uwagę zwracał także chaos przestrzenny – należy uporządkować elementy krajobrazu miejskiego (reklamy, elewacje, jednolite meble miejskie, odpowiednia zieleń miejska). Ulica Głubczycka oraz ulica Rybnicka (poza szlakiem spaceru) stanowią wizytówki miasta, dlatego postulowano o nadanie im priorytetu w działaniach.
9. Należy utworzyć miejsce pamięci w lokalizacji dawnego cmentarza żydowskiego (poza szlakiem spaceru) przy ul. Głubczyckiej, chociaż mieszkańcy bardziej utożsamiają teren po dawnej synagodze jako miejsce upamiętnienia społeczności żydowskiej (ul. Szewska). Obecnie znajduje się tam mural odwołujący się do żydowskiego dziedzictwa. Być może należałoby uruchomić szlak miejski łączący te miejsca.
10. Teren wokół Domu Kultury „Strzecha" ma potencjał do wielu inicjatyw i projektów, zarówno twardych jak i miękkich.
11. Arboretum stanowi niewykorzystaną wizytówkę miasta. W rozwój tej przestrzeni angażują się mieszkańcy miasta – np. w ramach projektu inicjatywy lokalnej). Znajduje się poza obszarem rewitalizacji, ale ma potencjał do realizacji projektów miękkich, które wpłynęłyby na poprawę potencjału społecznego mieszkańców.
12. Zgłoszono potrzebę opracowania założeń m.in.:
    a. konkursu na najlepiej zorganizowaną przestrzeń przy wykorzystaniu doświadczeń projektu „Raciborskie podwórka" oraz inicjatywy „Dzień Sąsiada",
    b. katalogu rozwiązań miejskich (wzornictwo mebli miejskich, założenia kształtowania terenów zielonych, ścieżki tematyczne i krajobrazowe, modelowa kamienica, modelowy budynek wraz z przedogródkiem i ogrodem właściwym),
    c. uchwały krajobrazowej oraz elementów kształtowania ładu przestrzennego (do podjęcia w uchwale krajobrazowej oraz nowych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego),
    d. miejskiej polityki finansowania zmian w przestrzeni miasta (m.in. rotacji mieszkań komunalnych, funduszu ochrony miejskich zabytków, grantów podatkowych, programu preferencji czynszowych dla osób prowadzących działalność gospodarczą),
    e. miejskiej edukacji proekologicznej i tożsamości lokalnej.
13. Projekty rewitalizacji podwórek i przestrzeni osiedlowych powinny uwzględniać m.in.:
    a. rozwiązania prawne dotyczące sposobu własności i użytkowania gruntów przez wspólnoty mieszkaniowe i innych właścicieli nieruchomości (np. lokali użytkowych, garaży) – należy wypracować rozwiązania (standardy) w tym zakresie;
    b. zaangażowanie się właścicieli nieruchomości na każdym etapie projektu rewitalizacji, a następnie we współzarządzanie przestrzenią;
    c. dywersyfikację źródeł finansowania, m.in.: środki budżetu obywatelskiego, dotacje i środki zwrotne na rewitalizację z programów regionalnych i krajowych;
    d. innowacje społeczne w zakresie gospodarowania współdzielonymi zasobami;
    e. podniesienia jakości zamieszkania poprzez remonty i modernizacje zasobów mieszkaniowych;
    f. wypracowanie instrumentów wsparcia oraz stworzenie zachęt do podniesienia standardu zasobów mieszkaniowych;
    g. zintegrowanie rozwiązań polityki mieszkaniowej, polityki społecznej z działaniami rewitalizacyjnymi na osiedlach mieszkaniowych.

Załącznik nr 4. Wyniki ankiety przeprowadzonej w ramach konsultacji społecznych

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone za pomocą kwestionariusza internetowego. Przed rozpowszechnieniem kwestionariusza, został on zatwierdzony przez Zespół ds. opracowania „Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Racibórz do roku 2030". Wypełnienie ankiety nie wymagało od użytkownika wykonywania czynności dodatkowych, takich jak zakładanie dodatkowych kont, czy konieczność logowania. Ankiety były w pełni anonimowe, ale część osób skorzystała z możliwości pozostawienia swojego adresu e-mail w celu otrzymywania kolejnych informacji o procesach związanych z rewitalizacją Miasta Racibórz.

Ankieta składała się głównie z pytań zamkniętych, ale umożliwiała także otwarte wypowiedzi respondentów.

Charakterystyka respondentów

Pod względem wiekowym, najmniejszy udział w ankiecie miały osoby, których wiek przekroczył 70 lat (3,13%), a także osoby najmłodsze, które nie ukończyły 25. roku życia (7,29%). Osoby osiągające wiek w przedziale 55-69 lat stanowiły 11,46% ankietowanych. Z kolei najliczniejszą grupą respondentów były osoby w wieku 25-39 lat (43,75%) oraz w wieku 40-54 lat (34,38%).

Rycina Z4.1. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Ile ma Pani / Pan lat?" [n= 96]

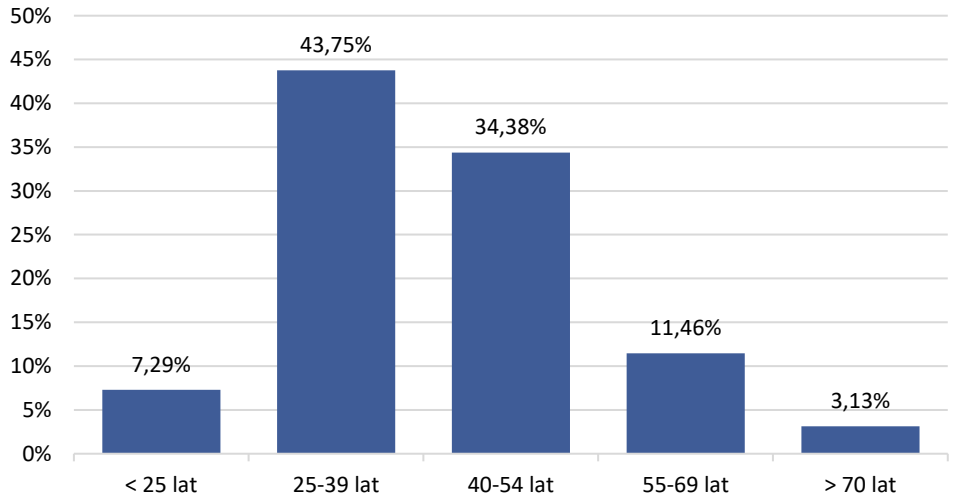

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowanie największą grupę ankietowanych stanowiły osoby mieszkające w Centrum Raciborza (29,17%). Kolejnymi najliczniejszymi grupami byli mieszkańcy Ostrogu (17,71%), Nowych Zagród (11,46%) oraz Starej Wsi (10,42%). Warto podkreślić, że 12,5% respondentów stanowiły osoby mieszkające poza Raciborzem. Ankietę wypełniło także kilkoro mieszkańców Ocic (7,29%), Brzezia (5,21%) i Studziennej (3,13%) oraz pojedyncze osoby mieszkające w Markowicach, Proszowcu i Sudole. Wśród respondentów nie znaleźli się mieszkańcy Miedoni, Obory i Płoni.

Rycina Z4.2. Rozkład odpowiedzi dotyczących miejsca zamieszkania [n= 96]

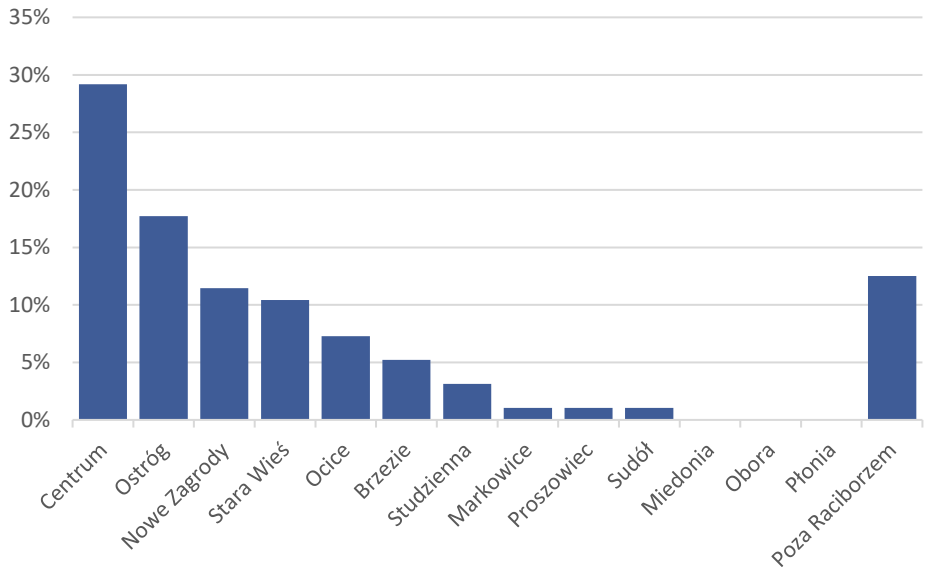

Źródło: opracowanie własne.

W ankiecie zapytano również o związek respondentów z proponowanym obszarem rewitalizacji. Zdecydowana większość ankietowanych zamieszkuje ten obszar (65,63%). Ponad 1/3 osób, które wypełniły kwestionariusz (35,42%), wykonuje na omawianym terenie codzienne sprawunki lub odwiedza te miejsca w celach rekreacyjnych. Ponad 1/4 respondentów (26,04%) jest zatrudniona w badanym obszarze. Najrzadziej ankietowani wskazywali na aktywności związane z uczeniem się (1,04%) oraz prowadzeniem własnego biznesu (3,13%). 4,17% respondentów stwierdziło, że nie ma powiązań z proponowanym obszarem rewitalizacji, a 5,21% osób uznało, że łączą je inne, niewymienione w ankiecie powiązania.

Rycina Z4.3. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jaki jest Państwa związek z proponowanym obszarem rewitalizacji?" [n= 96]

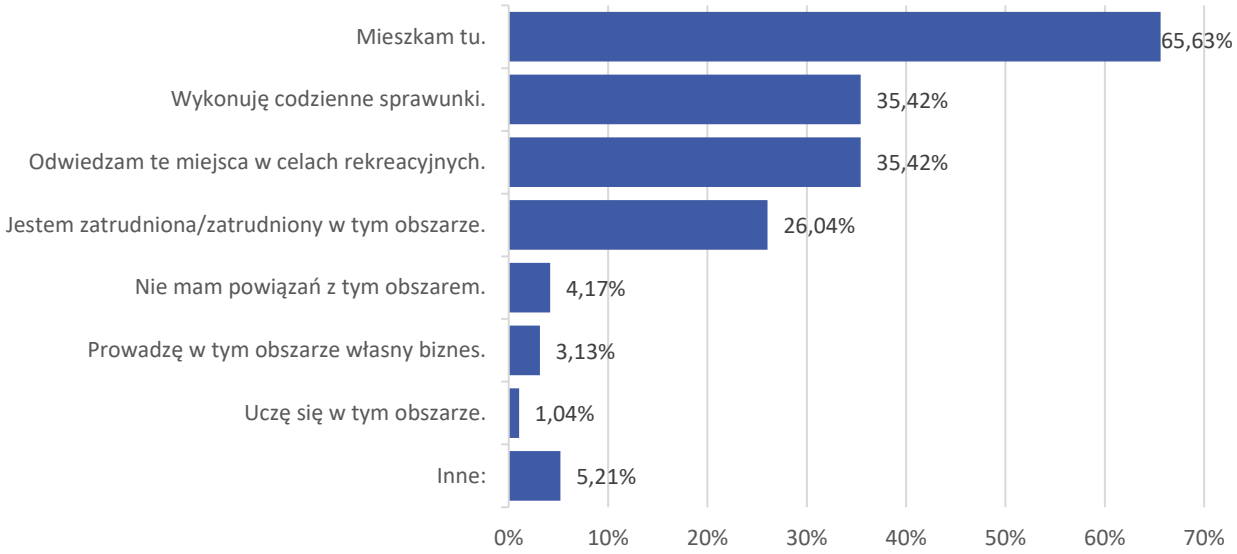

Źródło: opracowanie własne.

Jakie części miasta rewitalizować?

W pierwszej grupie pytań ankietowani zostali poproszeni o zidentyfikowanie najbardziej problemowych obszarów, charakteryzujących się największą koncentracją zjawisk negatywnych. Wcześniejsze warsztaty z mieszkańcami pozwoliły wyłonić kilka ważnych lokalizacji, do których respondenci mogli się odnieść.

Pytanie 1. Oceń, w jakim stopniu poszczególne strefy w mieście wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych (od bardzo małego do bardzo dużego). Które z tych obszarów wymagają najpilniejszej interwencji? [Siatka jednokrotnego wyboru]

Pytanie wymagało zaznaczenia jednej odpowiedzi dla każdego obszaru. Zdaniem respondentów, najpilniejszej interwencji wymagają: Centrum, Stara Wieś / Proszowiec / Miedonia oraz Mała Płonia. Z kolei Ocice, Brzezie, Obora, Markowice, Sudół / Studzienna to obszary, na których ankietowani nie widzą potrzeby przeprowadzania działań rewitalizacyjnych.

Rycina Z4.4. Rozkład odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu poszczególne strefy wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych (od bardzo małego do bardzo dużego) [n= 127]

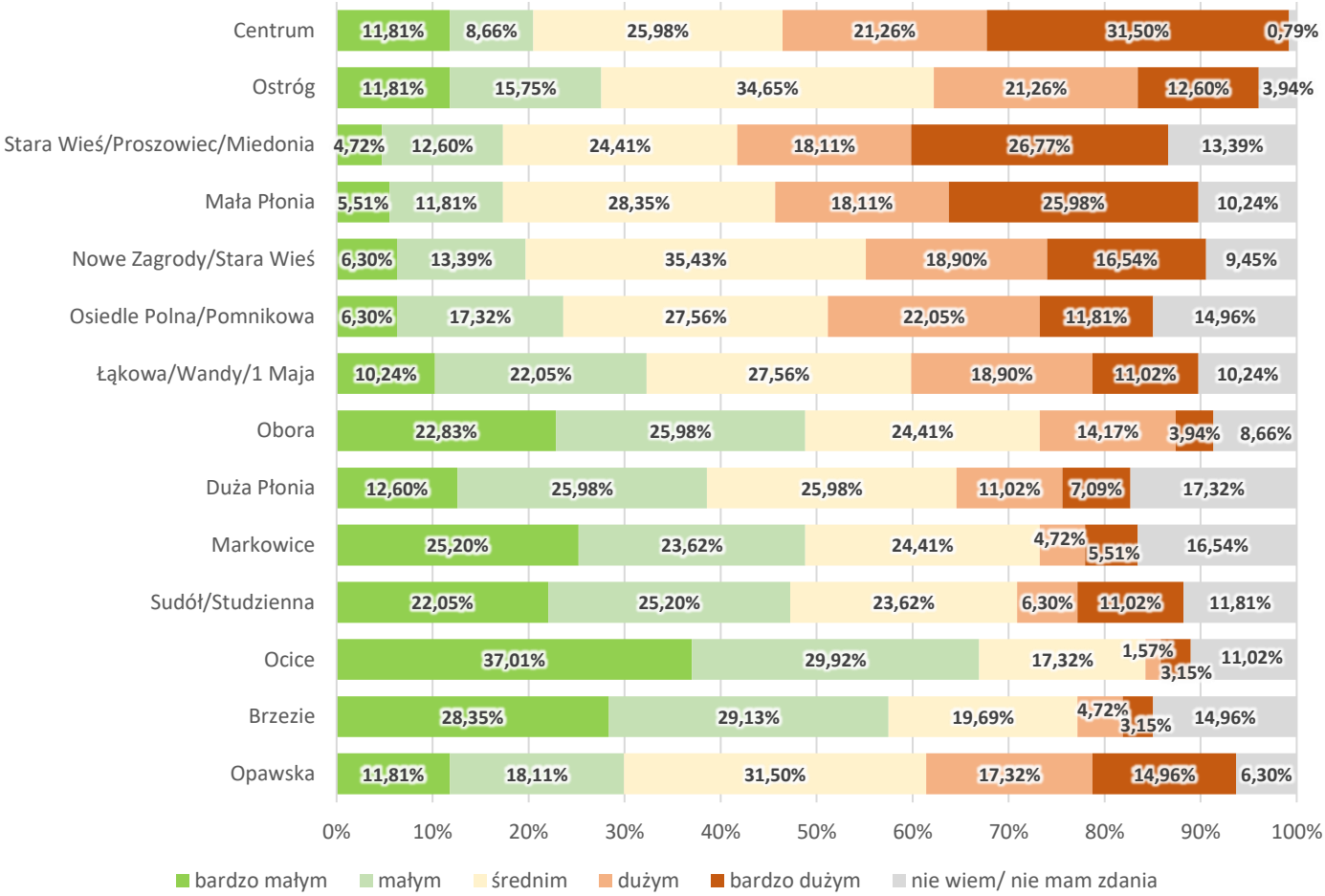

Źródło: opracowanie własne.

Wskazane obszary pokrywają się z wyznaczonym obszarem zdegradowanym i obszarem rewitalizacji. Warto zaznaczyć, że ankietowani częściej wskazywali na Nowe Zagrody / Starą Wieś oraz okolice ulicy Opawskiej jako obszary problemowe niż na Ostróg, którego fragment stanowi obszar rewitalizacji.

Pytanie 2. Oceń, w jakim stopniu poszczególne miejsca i obiekty wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych (od bardzo małego do bardzo dużego). [Siatka jednokrotnego wyboru]

Pytanie wymagało zaznaczenia jednej odpowiedzi dla każdego miejsca. Ankietowani najczęściej wskazywali na potrzebę rewitalizacji placu Długosza, otoczenia dworca kolejowego w Raciborzu, terenu po żwirowni, terenu po rzeźni, a także otoczenia ulic: Rybnickiej, Fabrycznej, Głubczyckiej, Londzina i Reymonta. Obszary te znajdują się w obrębie wyznaczonego obszaru zdegradowanego. Najlepiej oceniono Park Jordanowski oraz plac Wolności.

Rycina Z4.5. Rozkład odpowiedzi na pytanie, w jakim stopniu poszczególne miejsca wymagają podjęcia działań rewitalizacyjnych (od bardzo małego do bardzo dużego). [n= 126]

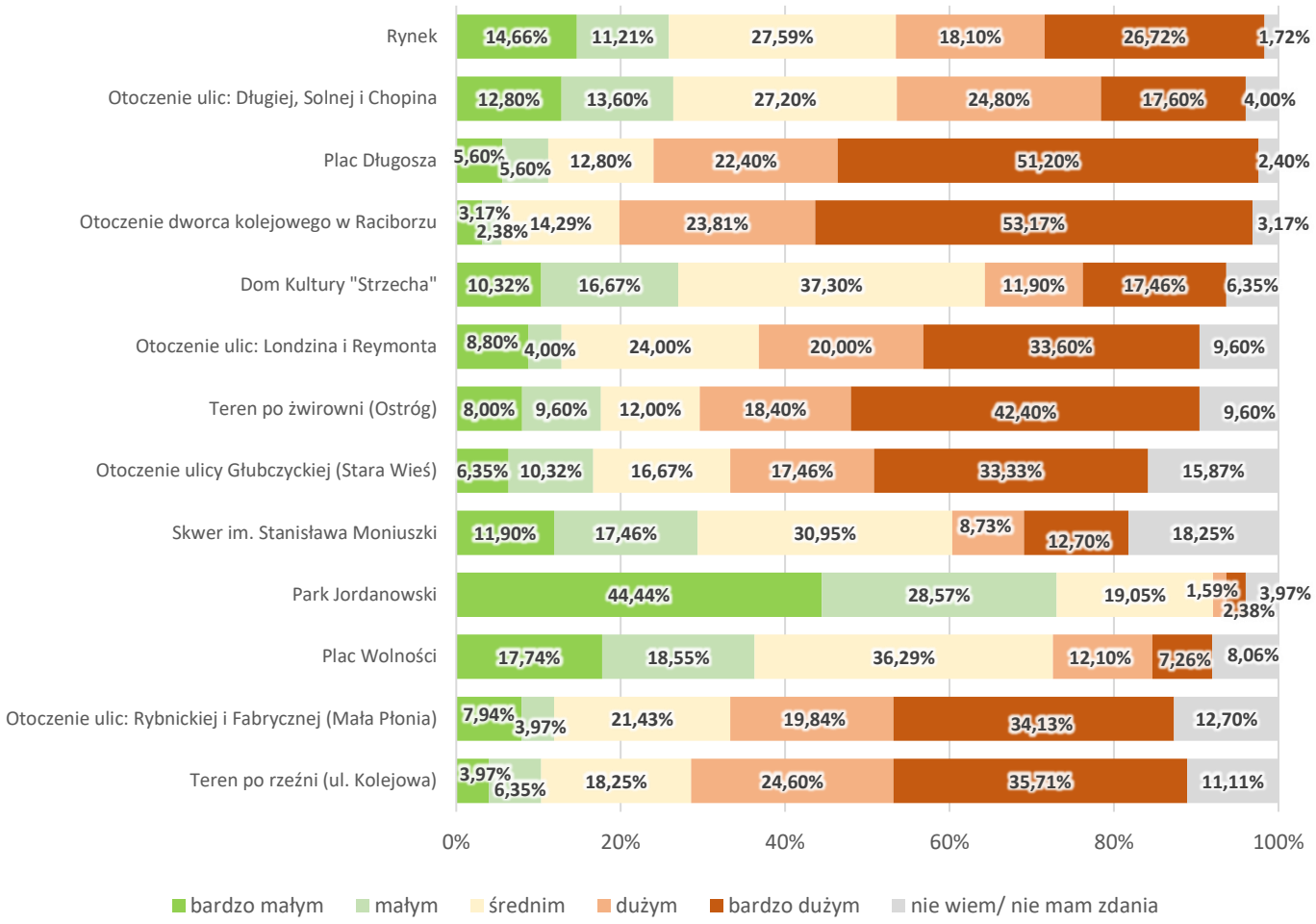

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie 3. Jakie jeszcze miejsca stanowią kryzysowe obszary w mieście i dlaczego podjęcie na ich terenie działań rewitalizacyjnych przyczyni się do poprawy rozwoju lokalnego miasta? [Pytanie otwarte; n= 53]

Ponad 41% ankietowanych zdecydowało się udzielić odpowiedzi na pytanie otwarte i wskazało na miejsca problematyczne, których nie uwzględniono w poprzednich pytaniach.

Najczęściej wskazywano na park im. Miasta Roth wraz z jego otoczeniem (zwłaszcza od strony starego szpitala, ul. Bema). Zdaniem ankietowanych jest to miejsce chętnie odwiedzane w celach rekreacyjnych przez mieszkańców i turystów, ale po zmierzchu zbiera się na tym obszarze zdemoralizowana młodzież i grupy spożywające alkohol. Dla tego miejsca podano też najwięcej pomysłów na działania: utworzenie budki bookcrossingowej, serca na nakrętki, szafy na wymianę odzieży, jadłodzielni. Kilka osób wskazywało również na okolice ulic: Skłodowskiej-Curie, Katowickiej i Słowackiego. Wszystkie wymienione tereny

znajdują się w obrębie wyznaczonego obszaru zdegradowanego, a ulica Słowackiego także w obrębie obszaru rewitalizacji.

Wśród pozostałych, jakie wymieniali respondenci znalazły się miejsca w obszarze rewitalizacji: otoczenie kina Bałtyk, podwórka w najbliższym sąsiedztwie Rynku (zwłaszcza przy ulicy Długiej), ulica Zborowa (teren zabytkowej winiarni), a także położone w obszarze zdegradowanym: ulica Gamowska przy Szpitalu Rejonowym oraz ulice Rudzka i Rzemieślnicza (zamieszkiwane przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym).

Wśród wypowiedzi znalazły się także wskazania miejsc wymagających remontów: wiadukt przy ul. Kolejowej, trybuny stadionu sportowego, stara szkoła w Studziennej, ulica Leśmiana, a także kilkukrotnie wymieniana stacja kolejowa, która zdaniem ankietowanych powinna być atrakcyjna i zachęcać do zwiedzania miasta. Wskazywano też na potrzebę budowy nowej kładki nad Odrą, łączącej strefę wokół pomnika Matki Polki z otoczeniem Zamku Piastowskiego.

Kolejnym tematem poruszanym przez respondentów były tereny rekreacyjne i ścieżki rowerowe. Wskazywano, że jest ich za mało oraz wymagają większej dbałości (np. droga polna biegnąca prze ulicę Bojanowską do Bojanowa, która jest licznie uczęszczana przez turystów). Mieszkańcom brakuje również wydarzeń związanych z aktywnością sportową, zwłaszcza z jazdą na rowerze. Ponadto respondenci uważają Brzezie, Starą Wieś oraz Ocice za obszary, w których oferta spędzania wolnego czasu jest najuboższa. Zaproponowano również zalanie części zbiornika przeciwpowodziowego, z wyznaczeniem ścieżek rowerowych na wale przeciwpowodziowym, w celu wykreowania nowego obszaru rekreacyjnego. Wskazano też na potrzebę retencjonowania wody opadowej poprzez tworzenie powierzchni biologicznie czynnych w celu poprawy zasobów wodnych i mikroklimatu (problem dotyczy w szczególności ul. Nowej oraz wszystkich nowobudowanych ulic).

Wskazano również na problem izolowania się wspólnot mieszkaniowych, które wygradzają przejmowane tereny i uniemożliwiają korzystanie z nich pozostałym mieszkańcom.

Respondenci poruszyli także temat organizacji ruchu samochodowego. Zauważono, że w Oborze i Ostrogu występuje wysokie natężenie ruchu, co przyczynia się do spadku bezpieczeństwa. Poza tym zaproponowano utworzenie ronda na skrzyżowaniu ulic Cegielnianej, Starowiejskiej i Głubczyckiej, a także wykorzystanie obszaru przy ul. Żółkiewskiego (przeznaczonego obecnie na miejsca postojowe) do budowy garażu wielopoziomowego.

Wśród odpowiedzi znalazły się także propozycje działań „miękkich” (zwłaszcza podejmowanych w obrębie Rynku), które przyczyniłyby się do rozwoju miasta (imprezy na świeżym powietrzu, kino letnie, atrakcje dla dzieci).

Jakie są największe problemy i największe atuty w obszarze rewitalizacji?

W drugiej grupie pytań ankietowani zostali poproszeni o zidentyfikowanie mocnych i słabych stron poszczególnych fragmentów wyznaczonego obszaru rewitalizacji (podzielonego na: Proszowiec / Starą Wieś, Ostróg, Centrum i Małą Płonię).

Pytanie 4. Jakie są największe problemy wskazanych obszarów? (Zakreśl maksymalnie 3 odpowiedzi w każdej kolumnie). Pytanie dotyczy jedynie terenów wskazanych, jako obszar rewitalizacji. [Siatka wielokrotnego wyboru]

Niemal wszystkie problemy kumulują się, zdaniem respondentów, w obszarze Centrum. Jedynie problem niskiej oferty spędzania wolnego czasu, niski poziom bezpieczeństwa publicznego, wysoki poziom wykluczenia społecznego oraz zły stan techniczny budynków nie były tak często podnoszone przez ankietowanych w odniesieniu do tej części miasta. Według nich największymi wyzwaniami dla Centrum są: za mała liczba miejsc parkingowych, niski poziom estetyki oraz wyludnianie się i starzenie się społeczeństwa. Wiele osób wskazywało również na problem zdemoralizowanej młodzieży oraz na zbyt mało terenów zieleni i rekreacji.

Zdaniem respondentów, największym problemem obszaru Proszowiec / Stara Wieś jest słaba oferta spędzania wolnego czasu. Poza tym kilka osób zgłosiło trudności w poruszaniu się pieszo lub na rowerze.

Z kolei w Małej Płoni najczęściej wybierano problem z występowaniem źródeł zanieczyszczeń, zły stan techniczny i niski standard budynków mieszkalnych i ich bezpośredniego otoczenia, niską ofertę spędzania wolnego czasu oraz zły stan techniczny przestrzeni publicznych.

O problemach Ostrogu mieszkańcy wypowiadali się najrzadziej, uznając za jego największy problem zdemoralizowaną młodzież oraz w mniejszym stopniu niski poziom estetyki i występowanie źródeł zanieczyszczeń.

Sumując zebrane odpowiedzi, dla całego obszaru rewitalizacji najczęściej wskazywano na problem wysokiego poziomu dysfunkcji społecznych (86% ankietowanych), wyludnianie się i starzenie się społeczeństwa (85% ankietowanych), zły stan techniczny przestrzeni publicznych (84%), niedostatek terenów zieleni i rekreacji (84%), niski poziom estetyki (83%) oraz występowanie źródeł zanieczyszczeń (82%). Natomiast łącznie problemami, które wymieniano rzadziej były: zła kondycja gospodarcza lokalnych przedsiębiorców (68%), trudności w poruszaniu się pieszo i na rowerze (69%), niedostatek miejsc parkingowych (73%) oraz zdemoralizowana młodzież (75%).

Rycina Z4.6. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jakie są największe problemy wskazanych obszarów”? [n= 95]

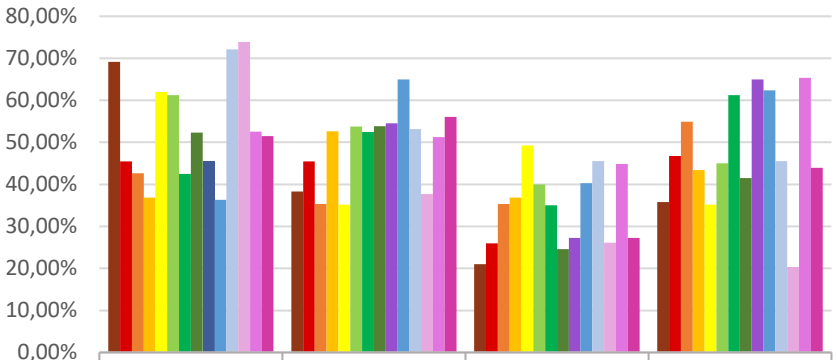

	Centrum	Proszowiec/ Stara Wieś	Ostróg	Mała Płonia
Wyludnianie się i starzenie się społeczeństwa	69,14%	38,27%	20,99%	35,80%
Wysoki poziom wykluczenia społecznego (w tym bariery architektoniczne)	45,45%	45,45%	25,97%	46,75%
Wysoki poziom dysfunkcji społecznych (np. ubóstwo, alkoholizm, bezrobocie)	42,68%	35,37%	35,37%	54,88%
Niski poziom bezpieczeństwa publicznego	36,84%	52,63%	36,84%	43,42%
Zdemoralizowana młodzież (np. występowanie aktów wandalizmu)	61,97%	35,21%	49,30%	35,21%
Za mało terenów zielonych i rekreacyjnych	61,25%	53,75%	40,00%	45,00%
Zły stan techniczny przestrzeni publicznych (chodniki, ławki, oświetlenie, śmietniki, itp.)	42,50%	52,50%	35,00%	61,25%
Zła kondycja gospodarcza lokalnych przedsiębiorców	52,31%	53,85%	24,62%	41,54%
Zły stan techniczny i niski standard budynków mieszkalnych i ich bezpośredniego otoczenia (słabe warunki bytowe)	45,45%	54,55%	27,27%	64,94%
Niska oferta spędzania wolnego czasu (brak wydarzeń, miejsc spotkań, obiektów kulturalnych, itp.)	36,36%	64,94%	40,26%	62,34%
Niski poziom estetyki (np. chaos reklamowy, nieporządek)	72,15%	53,16%	45,57%	45,57%
Za mało miejsc parkingowych	73,91%	37,68%	26,09%	20,29%
Występowanie źródeł zanieczyszczeń (np. powietrza)	52,56%	51,28%	44,87%	65,38%
Trudności w poruszaniu się pieszo lub na rowerze	51,52%	56,06%	27,27%	43,94%

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie 5. Jakie jeszcze problemy i zjawiska kryzysowe można zaobserwować w zaproponowanym obszarze rewitalizacji, których rozwiązanie przyczyni się do wzrostu rozwoju miasta? [Pytanie otwarte, n=23]

Dodatkowe problemy i zjawiska kryzysowe wymieniło ponad 18% ankietowanych.

Część wypowiedzi pokrywała się z propozycjami ujętymi w pytaniu 4., np. ponownie podkreślano potrzebę nowych terenów zieleni i rekreacji (nawet w Parku Jordanowskim brakuje drzew dających cień latem), czy kwestię poprawy stanu technicznego budynków i jakości powietrza.

Wskazano również na brak nowych miejsc pracy, brak restauracji i punktów gastronomicznych (uznając za problem zbyt rozbudowaną biurokrację). Zdaniem ankietowanych, niska oferta spędzania wolnego czasu, a także brak miejsc, w których młodzież może kulturalnie spotkać się w plenerze sprawia, że realizują oni swoje potrzeby społeczne w inny, powszechnie nieakceptowalny sposób. Oprócz miejsc dedykowanych młodzieży, ankietowani proponują także budowanie szerszej oferty RCK i MDK dla tej grupy, zwłaszcza obejmującej wyjścia poza budynek placówki. Wśród problemów wskazano również na bezdomność.

W kwestiach związanych z ruchem samochodowym podnoszono problem pojawiających się korków ulicznych, wzmożonego ruchu samochodowego oraz brakujących ścieżek rowerowych.

Pytanie 6. Jakie są największe atuty wskazanych obszarów? (Zakreśl maksymalnie 3 odpowiedzi w każdej kolumnie). Pytanie dotyczy jedynie terenów wskazanych, jako obszar rewitalizacji. [Siatka wielokrotnego wyboru]

Ponownie, jak w przypadku problemów, również najwięcej atutów jest zauważalnych w Centrum. Wśród nich najczęściej wskazywano na organizację wydarzeń mających na celu integrację mieszkańców, na lokalnych przedsiębiorców oraz na miejsca i obiekty o walorach dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego.

Również w Ostrogu dostrzeżono wiele mocnych stron. Najczęściej wymieniano występowanie przyjaznej przestrzeni, sprzyjającej spędzaniu czasu wolnego; występowanie obiektów zrzeszających znaczne grupy mieszkańców oraz miejsc i obiektów o walorach dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego, a także wysoką aktywność lokalnej społeczności.

W przypadku Małej Płoni oraz Proszowca / Starej Wsi wskazano na mniej atutów. Najczęściej podkreślano wysoką aktywność lokalnej społeczności, obiekty zrzeszające znaczne grupy mieszkańców oraz miejsca i obiekty o walorach dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego.

Sumując zebrane odpowiedzi, dla całego obszaru rewitalizacji najczęściej jako na atuty wskazywano na miejsca i obiekty o walorach dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego (87%), organizację wydarzeń mających na celu integrację mieszkańców (82%) oraz na obiekty zrzeszające znaczne grupy mieszkańców (81%). Z kolei rzadziej wymieniano

występowanie przyjaznej przestrzeni publicznej, sprzyjającej spędzaniu czasu wolnego (76%) oraz lokalnych przedsiębiorców (76%).

Rycina Z4.7. Rozkład odpowiedzi na pytanie „Jakie są największe atuty wskazanych obszarów"? [n= 84]

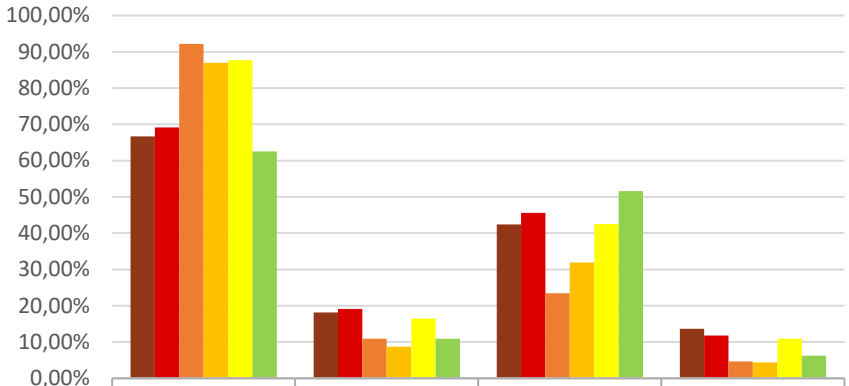

	Centrum	Proszowiec/ Stara Wieś	Ostróg	Mała Płonia
Wysoka aktywność lokalnej społeczności (stowarzyszenia, fundacje, grupy sąsiedzkie, wspólnoty parafialne, itp.)	66,67%	18,18%	42,42%	13,64%
Obiekty zrzeszające znaczne grupy mieszkańców (np. placówki edukacyjne, przedsiębiorstwo z dużą liczbą pracowników, obiekty sportowe, obiekty kultury, itp.)	69,12%	19,12%	45,59%	11,76%
Lokalni przedsiębiorcy (handlowcy, usługodawcy, restauratorzy, producenci)	92,19%	10,94%	23,44%	4,69%
Organizacja wydarzeń mających na celu integrację mieszkańców	86,96%	8,70%	31,88%	4,35%
Miejsca i obiekty o walorach dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego	87,67%	16,44%	42,47%	10,96%
Występowanie przyjaznej przestrzeni sprzyjającej spędzaniu czasu wolnego	62,50%	10,94%	51,56%	6,25%

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie 7. Jakie jeszcze są mocne strony / atuty tych miejsc, które można wykorzystać podczas rewitalizacji? W jaki sposób ich użyć? Jakie mają Państwo pomysły na wyprowadzenie tych części miasta ze stanu kryzysowego? [Pytanie otwarte, n=17]

Jedynie nieco ponad 13% ankietowanych zdecydowało się na wypowiedź otwartą w temacie mocnych stron / atutów obszaru rewitalizacji. Ponownie wypowiedzi częściowo pokrywały się z propozycjami ujętymi w pytaniu 6, ponadto ankietowani wskazali na poniższe kwestie w podziale na poszczególne podobszary:

- Centrum - potencjał do integracji mieszkańców w ukrytych i niezagospodarowanych podwórkach w Centrum, które posiadają bogatą historię. Odnowienie i zasiedlenie starych XIX wiecznych kamienic stanowiących wizytówkę miasta.
- Proszowiec/Stara Wieś - spore zasoby starych kamienic, puste miejsca handlowe, potencjał do stworzenia np. charakteru rzemieślniczego (na miejscu działa np. wieloletni szewc z tradycją).
- Ostróg – Park Zamkowy, Zamek, infrastruktura sportowa (OSiR), dużo terenów zielonych, Odra.
- Mała Płonia - położenie w bliskiej odległości Odry, Zbiornika, „łącznik" między dużymi tranzytowymi arteriami drogowymi: ul. Piaskowa oraz ul. Rybnicka.

Ponadto wskazywano na niewykorzystany potencjał, jaki tkwi w przedsiębiorczości. Wskazywano na potrzebę wprowadzenia ułatwień dla osób prowadzących własny biznes, ale też działalność w zakresie kultury i sztuki.

Zwrócono również uwagę na bogate tereny zielone Raciborza, które znajdują się poza ścisłym centrum czy bulwarami zamkowymi. Ponownie wskazano na możliwość wykorzystania terenu przy zbiorniku, a także na wprowadzenie większej liczby wybiegów dla psów oraz konieczność integrowania ścieżek rowerowych między poszczególnymi dzielnicami miasta. Ankietowani widzą również potencjał w obiektach sportowych (tzw. orlikach), które mogłyby być bardziej rozbudowane i dostępne.

Poza tym pojawiły się również wzmianki o konieczności podjęcia kroków przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, propozycja zwiększenia patroli służb mundurowych, a także „zapraszanie znanych gwiazd młodego pokolenia".

Zakończenie ankiety

W ostatniej części kwestionariusza ankietowani mogli pozostawić dodatkowe sugestie dotyczące wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz mogli pozostawić swój adres mailowy w celu otrzymywania informacji i zaproszeń (prywatny kontakt pozostawiło sześć osób). Znalazły się w niej również pytania metryczkowe (8-10).

Pytanie 11. Jeżeli chcieliby Państwo przekazać dodatkowe sugestie do prac dot. wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Raciborzu, proszę wpisać je w poniższe pole. [Pytanie otwarte, n=13]

Dodatkowe sugestie pozostawiło ponad 10% ankietowanych. W większości poruszano te same kwestie: brak miejsc parkingowych, brak bezpiecznych ścieżek rowerowych, konieczność odnowienia dworca kolejowego, zwiększenie terenów zieleni i rekreacji (w tym utworzenie nowego parku miejskiego przy ul. Starowiejskiej), a także konieczność zadbania

o opustoszałe kamienice i podwórka, które mogą stanowić wizytówkę dla miasta. Ponownie wspomniano również o starej szkole w Studziennej oraz wystosowano propozycję budowy „siłowni pod chmurką”. Dodatkowo wspomniano o poprawie oświetlenia w parkach, a także o koszach na śmieci. Zwrócono również uwagę na konieczność poprawy wizerunku miasta poprzez rewitalizację dróg wjazdowych i terenu Starej Wsi, a także na panujący chaos przestrzenny w rejonie ulic: Żorskiej, Częstochowskiej, Skłodowskiej i Miechowskiej.

Uzasadnienie

Zgodnie z Ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 485) obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno - funkcjonalnych lub technicznych, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany. Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją wskazanych powyżej negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się obszar rewitalizacji. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30 % mieszkańców gminy. W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego opracowuje się diagnozę, w której wykorzystuje się obiektywne, weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.